

Norsk, utlending eller begge deler ?

En studie av ungdom med flerkulturell bakgrunn som vokser opp på ulike steder i Norge

Dilara Karabulut

Mastergradsoppgave i Pedagogikk – PED-3900

Fakultet for Humaniora, samfunnsvitenskap og lærerutdanning

18. Mai. 2021

Forord

Å arbeide med en masteroppgave på 60 studiepoeng, omlag 90 sider, har vært langt og krevende, men det har også vært svært lærerikt og spennende. Jeg ligger igjen med veldig blandet følelser, nå som jeg avslutter denne oppgaven. Det må sies at jeg først og fremst er veldig lettet over å være i mål, men mest av alt veldig takknemlig for mange års studie som har brakt meg mye lærdom, kunnskap og gode relasjoner. I prosessen av å skrive denne oppgaven har jeg blant annet utviklet meg mer personlig og ikke minst faglig.

Nå som jeg er ferdig med denne mastergradsoppgaven, vil jeg utrykke min takknemlighet til de som bidro til at jeg skulle klare å gjennomføre denne oppgaven. Det er mange som har bidratt i denne prosessen. Jeg vil først og fremst takke mine ni informanter for at de brukte sin tid på å delta i mitt prosjekt og var villige til å dele en liten del av deres virkelighet med meg. De har bidratt med mye kunnskap som denne avhandlingen har bygget på og det hadde aldri vært det samme hvis det ikke hadde vært for de.

En separat takk til mine gode venner både i Oslo og i Tromsø og min kjære familie, som har vist forståelse og støtte fra dag en. Fullføringen av denne oppgaven hadde ikke vært like lett uten dem, da de har vist mye støtte, faglige innspill og ikke minst masse oppmuntring, som har hjulpet meg masse gjennom hele skriveprosessen.

Den største takken og mine store takknemlighet går til min veileder Gry Paulgaard for å lede meg gjennom denne prosessen. Hun er den som har vist meg den riktige veien når jeg har vært gjennom mange nedganger, kaotiske ideer og tanker når det kommer til denne oppgaven. Hun har hjulpet meg når jeg har mistet motivasjon og har tålmodig loset meg gjennom prosessen. Hun har vist stor interesse for min oppgave og for at jeg skal klare å fullføre den. Jeg har fått raske tilbakemeldinger, konstruktive råd og mye motivasjon. Hun viste sin faglige styrke, forståelse, tålmodighet og støtte gjennom hele veien. Heldig er de studentene som både får og har henne som veileder.

Tusen takk til dere alle.

Tromsø, mai. 2021

Dilara Karabulut

Sammendrag

Formålet med dette prosjektet er å få en forståelse av minoritetsungdoms opplevelse av egen identitet, og undersøke betydningen av identitet for tilhørighet i ulike grupper. Som en sosial person er det å føle tilhørighet et av våre primærbehov, og jeg vil undersøke hvilke forhold som tillegges vekt og hvordan ungdom utvikler identitet og tilhørighet. Minoritetsungdom er en gruppe i samfunnet som det har vært mye oppmerksomhet rundt, og ulike minoriteter er en økende gruppe i Norge i dag, noe som øker interessen min for å forske rundt forhold som påvirker deres daglige liv, følelse av tilhørighet og identitet.

Det har vært mye negativ oppmerksomhet om minoritetsungdom. Det har vært beskrivelser av at disse ungdommene faller utenfor samfunnet og at de har blitt sett på som en problemgruppe. Ulike temaer som tvangsekteskap, ungdomsgjenger og æresdrap har blitt fremstilt i media. Slike negative fremstillinger i media, kan har vært delaktig i å utvikle stereotyper om minoritetsungdom. Selv om vi ofte hører slike uttalelser, syntes det for meg å være interessant å finne mer ut av hvordan disse ungdommene opplever seg selv og hvilken faktorer som kan influere på deres identitetsutvikling og hvilke faktorer som legges vekt når det kommer til tilhørighet. Jeg har undersøkt dette ved bruk av kvalitativ forskningsmetode, hvor jeg har gjennomført et empirisk studie. Datamaterialet i denne oppgaven består av individuelle intervjuer, som jeg har gjort med ni informanter. Disse informantene er ungdom med en ikke-vestlig minoritetsbakgrunn, hvor enkelte av dem enten er født og oppvokst i Norge eller kom til Norge i senere tid og har tilbragt store deler av sin oppvekst her i landet.

Jeg har valgt å intervju ungdom i Oslo og Tromsø. Dette kan være med på å belyse ulike sider ved det å være "utlending" på forskjellige steder, og på denne måten ha mulighet til å trekke inn betydningen av å vokse opp innenfor forskjellige romlige kontekster. Stedsdimensjoner kan spille en viktig rolle og være med på å styrke både egen identitet og stedstilhørighet. I denne studien kommer vi til å møte på ulike kategorier av ungdom. Det vil blant annet være ungdom med innvandrerbakgrunn som er vokst opp i storbyen, og det vil være ungdom som er oppvokst i en mindre by. Jeg er interessert i å undersøke hva miljø har å si for ens oppvekst og identitet. Jeg har lyst til å finne ut av hvordan ungdommene erfarer det å være minoritetsungdom og om det er ulike måter de erfarer dette, basert på hvor de bor og miljøet de tilhører.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
	Egen erfaring og mitt ståsted.....	2
	Problemstilling og fremgangsmåte.....	3
2	Metode – Kvalitativ forskning og intervju.....	5
	Intervjuguide	6
	Presentasjon av informantene.....	7
	Etiske hensyn.....	8
3	Teoretisk utgangspunkt	11
	Utgangspunkt for forskning	12
	Sosialisering	13
	Re- sosialisering, de- sosialisering og skjermet sosialisering	14
	Kultur	16
	Habitus	17
	Kulturell kapital og ”verdier og interesser”	19
	Etnisitet og Identitet	21
	Den rene identitet, bindestrekidentitet og kreolsk identitet.....	24
	Religiøs identitet	25
	Translokalitet, stedstilhørighet og stedsidentitet	26
	Translokalitet og transnasjonalitet	26
	Stedets betydning for tilknytning og tilhørighet	27
4	Presentasjon av empiri og analyse	29
	Innledning.....	29
	Etnisitet og forskjellers betydning, om å være ”utlending” eller ”norsk”	31
	Analyse av informantutsagn – Markører som har betydning for etnisitet og identitetsutvikling.....	36
	Religion	38

Analyse av informantutsagn- hvilken betydning kan religion ha for identitet og tilhørighet	43
Familie.....	44
Familiens betydning for følelse av tilhørighet	49
Kjønn.....	52
Analyse av kjønn- betydning for identitet.....	55
Venner - Norske vs utenlandske.....	56
Venner og steds betydning for identitet og tilhørighet.....	60
Avsluttende kommentar på analyse og empiri kapitelet	63
5 Konklusjon	69
6 Avsluttende refleksjoner	75
Relevans for praksis	77
7 Litteraturliste	79
Vedlegg 1 – Intervjuguide.....	85
Vedlegg 2 – Informasjonsskriv	87

1 Innledning

I denne oppgaven skal jeg undersøke hvordan minoritetsungdommer erfarer tilhørighet og identitet. Den tematiske rammen for denne masteroppgaven er å få innsikt i hvordan det å vokse opp med flerkulturell bakgrunn virker inn på forvaltning av tilhørighet og identitet blant minoritetsungdommer, og hva miljø og bosted har si for dette. Grunnen til at jeg synes dette tema er ekstra interessant å skrive om, har kanskje noe med at jeg selv er født og oppvokst i Norge, men har innvandrere foreldre fra Tyrkia, noe som gjør meg til annengenerasjons innvandrere. Dette har bidratt til at jeg er spesielt interessert innenfor dette feltet og dette tema.

Oppgaven kommer til å ta utgangspunkt i to hovedteorier og teoretikere. Den ene er Anton Hoëm's sosialiseringsteori som blant annet fremstilles i bøkene hans "*Sosialisering- en teoretisk og empirisk modellutvikling*" (1978) og "*Sosialisering- kunnskap- identitet*" (2010). Den andre er Pierre Bourdieu og hans viktige begreper om habitus og kapital. Grunnen til at jeg velger disse to teoretikerne her er fordi de begge beskriver mekanismer når barn med ulik kulturell bakgrunn møtes i skolen. Både Hoëm og Bourdieu beskriver prosessen når barn og ungdom med en ulik type kulturell bakgrunn møter en skole som ikke nødvendigvis viser eller anerkjenner deres kultur. Deres studier har gått ut på hvordan ulikhet produseres i skolen, blant annet på grunn av at skoler er mer tilrettelagt for grupper av elever med en bestemt sosial og kulturell bakgrunn.

Grunnen til at jeg har valgt å intervju minoritetsungdommer fra både Oslo og Tromsø er fordi, Oslo desidert er den byen i Norge med størst andel ungdom med innvandrerbakgrunn i befolkningen. Ut fra egne erfaringer kan jeg si med sikkerhet at samholdet blant minoritetsungdommer på veldig mange områder i Oslo er veldig stort og sterkt. Grunnen til at jeg er interessert i å se forskjeller på minoritetsungdommer i Oslo og Tromsø, er fordi jeg kommer fra en storby med mange ulike minoritetsungdom, som til tross for at de er født og oppvokst i Norge, ikke ser på seg selv som norske.

Egen erfaring og mitt ståsted

Som tidligere nevnt er en av hovedgrunnene bak mitt valg om å skrive en slik oppgave at jeg er annengenerasjonsinnvandrere og har foreldre med tyrkisk opprinnelse. Mine foreldre er førstegenerasjonsinnvandrere som bosatte seg i Oslo når de kom til Norge. Jeg er oppvokst på østkanten i Oslo, og der har jeg bodd hele livet mitt frem til jeg begynte å studere på UiT Norges Arktiske Universitet i Tromsø, i 2016. I området jeg er oppvokst i har det alltid vært flere utlendinger enn etnisk norske, så jeg vokste opp eller hadde hele min barndom og ungdomstid sammen med barn som er født og oppvokst i Norge med innvandrere foreldre som meg, eller barn som flyttet til landet i senere tid. Det var etnisk norske der også, men flertallet av barna i min vennekrets hadde en annen bakgrunn enn norsk.

Å vokse opp med foreldre som har en annen kulturell bakgrunn enn norsk, og leve hele sin oppvekst en plass med mange andre barn og unge som deler samme opplevelser som meg når det kommer til dette, har preget min erfaring og mitt syn på verden og mennesker. Ikke minst har det gjort meg mer bevisst og mer forståelsesfull overfor andre menneskers tankegang, syn på ting, tro og væremåte. Jeg vil si det er mye positivt som kommer med å ha en annen kulturell bakgrunn enn det storsamfunnet eller majoriteten er, men det har sine utfordringer også. Ute blant norske eller generelt i samfunnet blir man sett på som en utlending, mens hjemme blant familien, med slektninger eller i hjemlandet blir man som oftest sett på som for norsk, så hva er man egentlig? På den ene siden er jeg født og oppvokst i et hvitt europeisk land, med en helt annen kulturell og religiøs bakgrunn, men hjemme har jeg en familie som lærer meg et helt annet språk, viser meg en helt annen kultur og har en helt annen tankegang.

Jeg mener det er viktig å reflektere over min posisjon i forhold til informantene og intervju situasjonen. Thagaard (2003) hevder at ved intervju så vil ytre kjennetegn som alder og kjønn få en betydning for hvordan forskeren oppfattes av informantene. Fra mitt ståsted var det etnisitet og bakgrunn som hadde en betydning for hvordan informantene oppfattet meg. Som tidligere nevnt har jeg også i likhet med informantene en annen etnisk bakgrunn og har vokst opp i Norge med to utenlandske foreldre. Ut i fra min forståelse tolket jeg det slik at informantene så på meg, som en med samme erfaring som de og kunnskap om emnet. Dette anser jeg som en fordel i sammenheng med intervjuene og selve forskningsprosjektet. At informantene oppfattet meg som en av "dem" skapte en god relasjon og stemning mellom oss, noe som fikk dem til å snakke åpent med meg om sine følelser, erfaringer og opplevelser. Dette har så klart også sin ulempe, da informantene tok ting for gitt.

Det var for eksempel mange av informantene som under intervjuet sa: ”du vet greia...” eller ” du skjønner hva jeg mener” med tanke på min bakgrunn. Jeg måtte derfor presisere for informantene at de måtte forklare seg selv, selv om jeg mange ganger forstod og skjønnte hva de mente når de sa ”du skjønner hva jeg mener”. Dette var også en av mine utfordringer i dette forskningsprosjektet, så med dette kan jeg si at min etniske bakgrunn ga meg både fordeler og ulemper, men mer en fordel da vi hadde en åpen dialog og de åpnet seg for meg.

Problemstilling og fremgangsmåte

I utgangspunkt var planen for denne undersøkelsen å kun intervjuet ungdommer fra Oslo, med en minoritetsbakgrunn. Men som beskrevet tidligere kom jeg fram til at det ville være interessant å finne ut om forskjeller mellom minoritetsungdommer i Oslo og Tromsø. Spesielt da nyere forskning har fremhevet betydningen av å undersøke hvordan sted kan fungere som en forskjellsmarkør, noe som kan føre til ulikhet mellom mennesker, på lik linje som klassiske sosiologiske variabler som for eksempel klasse, kjønn og etnisitet (Massey, 2005 i Paulgaard, 2017). Å komme frem til en bra nok problemstilling har ikke vært enkelt.

Jeg har valgt å gå for en hovedproblemstilling, og tre underproblemstillinger.

Hovedproblemstillingen min for dette prosjektet er:

”Hvordan konstruerer minoritetsungdom på ulike steder sin identitet og hvilke faktorer spiller inn i opplevelsen av tilhørighet og identitetsutvikling”

Underproblemstillingene mine er følgende:

- *«Hvilken betydning har venner og familie når det gjelder minoritetsungdoms identitetsutvikling, og hvordan påvirker disse arenaene for følelsen av tilhørighet?»*
- *«Hvordan påvirker religion og kjønn minoritetsungdommers identitet, og hva kan dette medføre til når det kommer til sosialisering i det norske samfunnet ?»*
- *«Hvor viktig er egentlig oppvekstmiljø og sted for betydningen av etnisitet blant minoritetsungdom og hvordan påvirker det identitetsutviklingen? Er det forskjell på minoritetsungdom som vokser opp i storby og liten by?».*

2 Metode – Kvalitativ forskning og intervju

Kvalitative intervjuer har en rekke fordeler da man får mulighet til å skaffe kunnskap om menneskers opplevelse av egen livssituasjon. I følge Dalen (2004) vil det å bruke intervju som metode være svært nyttig i arbeidet med å få tak i menneskers subjektive erfaringer. Kvalitativ intervju brukes ofte i fag som pedagogikk, psykologi og historie. Likevel mener Dalen (2004:21-23) at det er aspekter man bør være oppmerksom på som forsker når det kommer til kvalitative intervjuer. Balansen mellom nærhet og distanse til intervjupersonene er et eksempel på dette og et problematisk område. Informantene kan berette om triste og ubehagelige opplevelser som kan gjøre at man føler en nærhet til informanten, samtidig som man skal prøve å holde en profesjonell distanse. Når man benytter intervju som metode, må man som forsker være spesielt oppmerksom på at egen førforståelse kan påvirke hvordan man forstår og tolker informantene. Videre viser Dalen (2004) til at forskeren ikke bare passivt skal motta informasjon fra informantene, men at det er viktig å lytte og bearbeide informasjonen man får. Her vil førforståelsen hos forskeren og det teoretiske spille en rolle.

I en kvalitativ forskningsmetode kreves det en viss type nærhet mellom de involverte partene. Slike studier baserer seg på strategiske utvalg, som vil si at en velger informanter som har kvalifikasjoner eller egenskaper som er strategiske i forhold til en problemstilling. Kvalitativ metode er en god tilnæringsmåte for å finne ut av en kompleks og detaljert forståelse av et fenomen. Styrken i en kvalitativ intervjuform er at den fanger opp variasjoner i intervjupersonenes oppfatninger om et tema, og gir et klarere bilde av det som blir studert (Creswell, 2007). Ulike typer data som benyttes av i en kvalitativ metode er som regel verbale beskrivelser, dette kan for eksempel være lydopptak, observasjon eller intervju.

Jeg har valgt å gå for dybdeintervju. Dybdeintervju blir tatt mye i bruk når man ønsker å studere erfaringer, meninger og holdninger. Målet med et dybdeintervju er å skape en situasjon for å ha en nokså fri samtale rundt et fenomen eller tema (Tjora, 2017, s.113-114). I arbeidet med å forstå en handling eller hendelse informantene har opplevd eller erfart, vil det ikke være tilstrekkelig nok å observere dette, jeg er nødt til å snakke med aktørene. Ved bruk av dybdeintervju som metode, gir jeg informantene muligheten til å forklare om sine opplevelser og konstruksjoner av de sosiale fenomenene. For å ikke feiltolke eller misforstå informantenes svar, så jeg på det som en styrke for troverdighet av mine tolkninger å ta i bruk lydopptak som jeg kan støtte meg til, samtidig som jeg noterte underveis gjennom

intervjuene. Disse notatene, ble først overført til datamaskin, lagret en egen plass og de håndskrevne notatene ble deretter makulert og kastet i papircontaineren.

Som forsker tar jeg ansvaret for å stille spørsmål til informantene. Jeg kommer til å stille spørsmålene på en måte hvor aktørene klarer å utrykke seg og formulere svarene som de ønsker, uten noe motsetninger. Jeg er en student, som har lite erfaring når det kommer til dette, da jeg aldri har intervjuet noen mennesker før. Men jeg tror jeg har en fordel med at jeg er annengenerasjons innvandrer, noe som kanskje kan få informantene til å føle en type trygghet rundt meg. Det kan være at de blir mer komfortable ved å svare helt ærlig om hvordan de tenker, føler, har det og generelt synet deres på ulike ting. Det kan også være en ulempe, med tanke på at jeg som annengenerasjonsinnvandrer vet veldig mye og har mye erfaring rundt det her fra før av. Det kan fort bli slik at man tenker ”sånn er det”, istedenfor for å grave dypere og undersøke det mer. Det er viktig av meg å gå inn i dette med et åpent syn, med null forventninger og være åpen for at mennesker har ulike erfaringer om samme ting. Jeg må tenke at det er forskjellig innhold til ulike tider og ulike kulturer, klasser, praksiser og samfunn.

Intervjuguide

I sammenheng med forskningsintervjuene var jeg nødt til å lage en intervjuguide som skulle hjelpe meg gjennom intervjuene. Jeg valgte å gå for en relativt strukturert intervjuguide. I et relativt strukturert intervju eller intervjuguide er det som regel slik at alle spørsmålene og rekkefølgen på dem er planlagt på forhånd. Jeg hadde ikke en typisk strukturert intervjuguide hvor jeg for eksempel hadde svarkategorier definert på forhånd, men jeg fulgte intervjuguiden i den rekkefølgen spørsmålene mine var satt opp og gikk ut i fra det. Dette synes jeg gjorde det enklere å bearbeide og systematisere svarene etterpå, og slik gjorde jeg det på alle intervjuene mine. Det følte noen ganger mer ut som jeg hadde en vanlig samtale med ungdommene, og ikke et intervju. Dette resulterte i at spørsmål og svar kunne komme opp igjen underveis gjennom intervjuene og informantene kunne svare eller gå tilbake til tidligere spørsmål og formulere seg på andre måter om temaer vi allerede hadde vært inne på.

Intervjuguiden min var basert på ulike temaer. Jeg startet først med forhåndsspørsmål/startsspørsmål. Dette var blant annet, hva de gjør nå, hvilken skole de går på, hvilken linje de har valgt, om de jobber, hva de vil gjøre etter videregående og hvorfor de akkurat vil det. Dette er spørsmål jeg tenkte var greit å starte intervjuene mine med, for å få litt flyt i samtalene først, for så å komme i gang med de viktige spørsmålene. Videre hadde

jeg fem temaer med sine underspørsmål. De fem temaene var identitet og etnisitet, religion, familie, kjønn og venner. Grunnen til at jeg valgte å snakke om disse temaene var for å få frem informantenes egne oppfatninger rundt sin identitet og hva de ulike arenaene har å si for følelsen av tilhørighet. Jeg er interessert i deres oppfatninger og vil utforske hvordan de definerer seg selv, hvilken rolle etnisitet spiller, hvor ungdommene føler tilhørighet, om de føler en slags identitetskrise på bakgrunn av deres dobbelkultur og selvfølgelig se hvor stor rolle bosted og miljøfaktorer har å si i alt det her.

Mitt første tema omhandler *identitet* og *etnisitet*. Spørsmålene under dette var også knyttet til om etnisitet og forskjell har en betydning, og hvordan det påvirker deres identitetsutvikling. Mitt andre tema er *religion*. Spørsmålene under dette tema er knyttet til hva informantene tror på, og om religion er et viktig aspekt for dem når det kommer til identitet og om de føler de skiller seg ut med den troen de tror på.

Det tredje tema er *familie*. Grunntanken her er å få fram hvor viktig familien/foreldrenes stemme har å si for hvordan ungdommene velger å være, oppføre seg, hvilke valg de tar og om de viser andre sider ved seg selv innenfor og utenfor hjemmet. Det fjerde tema omhandler *kjønn*. Hensikten bak dette tema er å finne ut om informantenes meninger om kjønn har betydning. Jeg spurte blant annet om det hadde noe å si i deres oppvekst og om de tenker det er en fordel eller ulempe å være gutt eller jente ut i fra den bakgrunnen de har og hvorfor. Det siste temaet er *venner*. Spørsmålene under dette tema dreier seg om ungdommene har flest etnisk norske eller minoritetsspråklige venner og om de føler noe forskjell på de ulike vennegruppene. Jeg stilte også spørsmål om hva foreldrene synes om vennen deres, om venner har en innflytelse og påvirkning på hverandre og om de føler de må sjonglere mellom ulike roller og forventninger når de er hjemme og ute blant venner.

Presentasjon av informantene

Alle de ni informantene som var med i denne undersøkelsen har en annen etnisk bakgrunn enn norsk. Informantene jeg intervjuet fra Oslo har sin bakgrunn fra Iran, Palestina, Pakistan, Eritrea og Somalia. Tre av informantene var født i Norge, mens de to andre har bodd i Norge i ni og 11 år. Det var tre jenter og to gutter som ble intervjuet i Oslo. I Tromsø hadde de bakgrunn fra Syria, Ghana, Somalia og Etiopia. I Tromsø gjennomførte jeg fire intervjuer og blant de fire var det kun en som var født i Norge, mens de tre andre har bodd i Norge i alt fra syv, ti og 15 år. Noe som er felles for alle informantene er at de har bodd meste av sin oppvekst her i Norge og de er alle i alderen 16-18 år.

De kvalitative intervjuene ble gjennomført med hver enkelt ungdom, alene og privat, et sted de ville føle seg mest komfortable. Noen møtte jeg på kafé, andre gikk jeg tur med, mens noen synes det var greit å bare ha intervju i bilen min. Ut i fra resultatene fra intervjuene jeg hadde med ungdommene og temaene jeg merket kom tydeligst frem var; familie, venner, godkjennelse og selvoppfatning.

Nedenfor her skriver jeg en faktapresentasjon av informantene i Oslo:

Mustafa, gutt 16 år, født i Norge med Palestinsk bakgrunn.

Helena, jente 18 år, født i Norge med Eritreisk bakgrunn.

Rashid, gutt 17 år, født i Norge med Somalisk bakgrunn.

Sangin, jente 16 år, 9 år i Norge med Iransk bakgrunn.

Aisha, jente 17 år, 11 år i Norge med Pakistansk bakgrunn.

Faktapresentasjon av informantene i Tromsø:

Mona, jente 18 år, født i Norge med Somalisk bakgrunn.

Ali, gutt 17 år, 7 år i Norge med Syrisk bakgrunn.

Modu, gutt 17 år, 15 år i Norge med Gambisk bakgrunn.

Bezawit, jente 16 år, 12 år i Norge med Etiopisk bakgrunn.

Etiske hensyn

Som jeg nettopp var innpå er kvalitative studier et kjennetegn på et subjekt-subjekt forhold mellom forsker og informant. Med dette er det nødvendig med spesielle etiske retningslinjer som er med på å definere forskerens forhold til informanten. I forbindelse med denne studien har jeg forsøkt å vise etiske hensyn gjennom hele prosessen. Jeg tok først og fremst kontakt med NSD (Norsk senter for forskningsdata), og fikk her godkjent på prosjektet mitt og fikk klarsignal om å gjennomføre dette studiet. Forskerens etiske ansvar overfor informantene kan

også knyttet til disse tre prinsippene som i følge Thagaard (2003) og Kvale (1997) er: Informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i et forskningsprosjekt.

Informert samtykke innebærer at informanten stiller opp frivillig og gir samtykke om å delta i prosjektet. Før jeg gikk i gang med å intervjuer, fikk ungdommene delt ut et meldeskjema/informasjonskriv, hvor de ble informert om at deltagelsen i prosjektet og at de har rett til å trekke seg og at all informasjon vil bli behandlet konfidensielt. I dette meldeskjema ble de informert om prosjektets hovedformål, anonymisering og min taushetsplikt. Ting som for eksempel navn og alder er endret for å sikre deltagerens anonymitet. Dette ble lest og undertegnet av alle informantene, og de ga samtykke til deltakelse i prosjektet. Jeg informerte dem også muntlig om at det var mulig for meg unnlate å referere til deler av intervjuet deres, dersom de følte de utleverte seg for mye.

Konfidensialitet går ut på anonymisering, samt at andre mennesker, uten om meg selv (forskeren) skal ha tilgang til datamaterialet. Anonymisering vil sikre at ungdommens identitet ikke blir avslørt. Jeg startet denne prosessen allerede når jeg transkriberte intervjuene hvor blant annet navn, alder, skole, og boområde ble utelatt. Navnene jeg tar for meg i dette prosjektet er fiktive. Kravet rundt anonymitet kan likevel ha sine begrensninger. Hvis det skulle være en leser som kjenner igjen noen av ungdommene fra måten de uttaler seg på i sitatene, kan full anonymitet bli vanskelig å opprettholde. Noen av informantene har kanskje helt egne måter å ordlegge seg på, eller synspunkter som er svært unike fra andre. Her har jeg forsøkt å ta hensyn, ved at jeg har luket ut det jeg oppfattet som særegne og spesielle uttrykk eller talemåter. Jeg har blant annet omskrevet sitatene til Tromsø informantene mine, fra Tromsø dialekt til direkte bokmål. Det er likevel ikke 100 prosent sikkert at kravet om anonymitet opprettholdes, da det kan være lettere for en som kjenner informantene å fange opp dette, enn det for eksempel hadde vært for meg som ikke kjenner dem.

Datamaterialet har jeg oppbevart et sikkert sted, og vil slette det umiddelbart avhandlingen er vurdert. Meldingene mellom meg og informantene og deres telefonnummer, har blitt oppbevart separert fra transkripsjoner og lydbånd. Selv om lydopptakene ble gjort på min mobiltelefon, lagres ikke data på telefonen, men på *nettskjema diktafon*, som man må komme inn med et passord for, som bare jeg kjenner til. Nettskjema diktafon er databehandler i prosjektet. Transkripsjonene er lagret på min datamaskin sammen med notatene jeg tidligere nevnte, også med et passord, slik at andre ikke kan ha tilgang til dataene. Ingen av utskriftene

inneholder ekte navn eller andre opplysninger som gjør det mulig å spore tilbake til mine informanter.

3 Teoretisk utgangspunkt

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for hvilket teoretisk grunnlag jeg vil anvende i min oppgave. Jeg kommer til å avklare sentrale begreper og teorier, og skrive om forholdet mellom begrepene, og hvilken betydning dette har for denne oppgaven. Viktige begreper vil være *identitet*, *etnisitet*, *sosialisering*, *kultur*. Det er en sterk relasjon mellom begrepene og teoriene jeg anvender, og de har en sammenheng med hverandre. I denne oppgaven komme jeg til å anvende en forståelse av kultur, som noe som utvikles gjennom praksis og deltagelse i sosiale sammenhenger, gjennom sosialisering. Dette skal jeg komme nærmere inn på senere i oppgaven. Mine informanter bruker også begrepet kultur, og begrepet brukes både i dagliglivet og som et teoretisk begrep. Når mine informanter snakker om kultur, refererer de det til noe de vil lære (norsk kultur) og bevare (sin egen kultur som er forskjellig fra den norske). Det er trekk de viser som skiller kulturer.

Sosialisering er med på å forme individets identitet, og dette skjer gjennom de påvirkningene en tilegner seg fra omgivelsene og de praksiser en deltar i. Det gjensidige forholdet mellom sosialisering og identitet gjør at erfaringene individet gjør i prosesser i en sosial enhet, vil være med på å danne ens identitet (Hoem, 1978:14, 168). Etnisitet kan være knyttet til ulike identitetsmarkører, som kan ha en stor betydning for identitetsutviklingen. Det er et viktig begrep i denne oppgaven, som jeg skal komme tilbake til senere. Identitet kan også regnes som et kjennemerke for individets kulturelle verdier (Sand, 2008). Et av de viktigste kjennetegnene i min oppgave når det kommer til identitet er at det forstås som en sosial konstruksjon, altså at det konstrueres i interaksjon med andre, og at det er relasjonelt.

Sted, stedtilhørighet og translokalitet vil også være viktige begreper i min oppgave ettersom at jeg har intervjuet minoritetsungdom i forskjellige byer, og er interessert i å undersøke om det er forskjell mellom steder. Jeg vil undersøke om det å vokse opp på ulike steder kan ha betydning for opplevelsen og utvikling av tilhørighet og identitet. Tilknytning til stedet er et sentralt aspekt ved det å være menneske. Hvor vi bor, steder vi velger å være på fritiden og til og med de stedene vi unngår, er med på å definere oss som mennesker.

Hoem (1978) har bygget på et teorisystem som tar for seg grunnleggende påvirkningsfaktorer i dannelsen av identitet hos individer. Hoems teori om sosialisering blir sett på som et viktig bidrag for å forstå de menneskelige og samfunnsmessige sammenhenger som blant annet læring, erfaring og kunnskapsformidling står i. I denne oppgaven skal jeg ta for meg

begrepene *re-sosialisering, de-sosialisering og skjermet sosialisering*. Hoëm utformer også begrepet *”den gode situasjon”* for å vise hvordan grunnleggende identitet og verditilknytning dannes, som jeg skal komme nærmere inn på senere (Hoëm, 2010, s.7). Begrepene hans kan bidra til å danne forståelse for minoritetsspråklige elevers bakgrunn i det norske samfunnet. Selv om Hoëms teori i utgangspunkt er utarbeidet i forhold til samiske elever, er det etter min mening fortsatt relevant i forhold til minoritetsspråklige elever.

Habitus er et begrep av Pierre Bourdieu (1977), som også er et viktig begrep å anvende i denne oppgaven, da den formes gjennom menneskers oppvekst og er avhengig av de sosiale og kulturelle sammenhengene individer vokser opp i. Hvert enkelt menneske har en egen personlig habitus som de møter verden med. Dette er et sett med kroppslige og mentale disposisjoner til å føle, tenke og opptre på bestemte måter, som gjør det mulig for oss å opptre som individ i den sosiale verden (Østerberg og Bjørnerem, 2017:119).

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvordan det teoretiske grunnlaget for oppgaven er bygd opp for å analysere minoritetsungdoms konstruering av identitet og undersøke hva dette har å si for deres opplevelse av tilhørighet som enten norsk, utlending eller begge deler. I tillegg til dette tenkte jeg det kunne være relevant å trekke inn etnisitet som en faktor i denne sammenhengen, da ulike markører som hudfarge, utseende, religion og navn har en betydning for etnisitet og hvordan man utvikler identitet.

Utgangspunkt for forskning

Anton Hoëm (2010:6) gjennomførte et omfattende feltarbeid for sin doktorgradsavhandling i en liten kommune i Nord Norge, der han studerte forholdet mellom den lokale samiske befolkningen og den nasjonalistiske norske skolen i det samiske kjerneområdet. Rundt samme tid, gjennomførte Bourdieu en del feltstudier i Kabylia i Algerie, hvor en berbisk minoritetsbefolkning arbeidet mot å bevare sin tradisjonelle før-kapitalistiske livsform under presset fra den franske kolonimakten. Disse to samfunnsforskerne hadde to ganske like ambisjoner med sine prosjekter.

”I begge prosjektene ble søkelyset rettet mot de sosialisingsvilkårene som sentralmakten, henholdsvis den norske og den franske staten, påførte de etniske minoritetsgruppene i disse utkantstrøkene, samt den sosialiseringen de gjennomgikk – som gruppe og som enkeltindivider” (Hoëm, 2010, s. 6).

De teorier som er utviklet av Hoem og Bourdieu baseres på forskning som ligger tilbake i tid, men begrepene er likevel relevante i dag og kan ha en betydning i forhold til minoritetsungdommer, identitet og tilhørighet, og dette kommer jeg nærmere inn på i oppgaven .

Nyere forskning om tilhørighet og identitet blant unge i dagens samfunn kan sies å videreføre perspektiver som de to foregående har utviklet. Jeg har også valgt å bygge på Jacobsen (2002) som anvender et relasjonelt perspektiv på identitet. Jacobsen har fokusert på mye identitet, og hvordan religiøse identiteter konstrueres og rekonstrueres blant unge muslimer. Et viktig poeng i Jacobsens forskning er at hun anvender et perspektiv på identitet, kultur og samfunn som sosialt konstruert (Jacobsen, 2002:35). Med et slikt perspektiv prøver hun å unngå en forenkling knyttet til bruken av identitet, samtidig som hun understreker det problematiske ved å sette mennesker i bestemte kategorier. Derfor hevder Jacobsen (2002) at dynamikken mellom selvidentifikasjon og identiteter som blir tilskrevet fra omverden, som noe svært viktig.

En annen forsker jeg kommer til anvende i min avhandling er Tina Mathisen. Hun har undersøkt hvordan reproduksjonen av kategoriene ”utlending” og ”norsk”, skjer på skolen. Hun fokuserer på hvordan skolen underbevisst skaper en hvithetsnorm, til tross på et fokus av mangfold. Hun viser også hvordan disse minoritetselevene ikke blir sett på som ”norske” og hvordan dette resulterer til en opplevelse av at de er mindre verdt enn ”de norske” (Mathisen, 2020). Jeg kommer også til å ta i bruk Prieurs (2002) artikkel som heter ”*Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn*”, da det kan være relevant å ha med i min oppgave. Jeg har også tatt med litt annen forskning hun har redegjort for (Eksempel Prieur, 2004).

Sosialisering

Jeg har valgt å gå for Hoems teori om sosialisering og jeg har valgt å ta utgangspunkt fra bøkene hans, som blant annet er ”*Sosialisering. En teoretisk og empirisk modellutvikling*” (1978) og ”*Sosialisering. Kunnskap-Identitet*” (2010) . Bakgrunnen for dette valget var fordi Hoems teori om sosialisering belyser den livsverden som barnet/eleven er den del av, samtidig som den sier noe om hvordan verdi- og interesse konflikter kan påvirke minoritetsspråklige elevers verden. I følge Hoem (2010) skjer sosialisering ved at individet vokser seg inn i et sosialt system og at ulike former for kultur og kunnskap overføres til individet gjennom sosialiseringsprosesser.

Sosialisering er altså en prosess hvor elevene vokser inn i et sosialt system, hvor de påvirker andre, men samtidig blir påvirket selv. Hoem (1978) hevder at sosialiseringprosessen er med på å danne individets identitet, og at skolens opplæring utgjør en stor del av danning av menneskers identitet. I følge Hoem må opplæringen være basert på elevenes opplevelser og erfaringer for at fagene på skolen skal kunne fungere som en naturlig struktur, som elevenes erfaringer kan ordnes etter (Hoem, 1978). Han påstår at dette vil påvirke elevenes læringsresultater og motivasjon. Dersom dette oppleves som noe positivt, får vi det som heter ”den gode situasjon”, noe som gjør at elevene vil prøve oppnå dette igjen (Hoem, 2010). Opplevelsen av ”den gode situasjon” er viktig for å etablere verdier, noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven.

Jeg valgte ikke i utgangspunkt å fokusere på skolen, men i etterkant har jeg sett at det kan være relevant å ha med dette, da mine informanter også trakk inn skolen som en viktig arena. Hoem beskriver skolen som et viktig sosialiseringssystem, og bruker begrepene verdi- og interessefellesskap og verdi- og interessekonflikt for å analysere forholdet mellom skolen og hjem. I følge Hoem (2010: 151) er det optimale utgangspunkt for samhandling når verdier og interesser i hjem og skole sammenfaller. Lærere og undervisningsopplegget kan spille en stor rolle i ungdommens sosialiseringssprosess og identitetsutvikling. Skolen er som oftest den plassen ungdom forhandler om identitet og tilhørighet til storsamfunnet, med tanke på at det er der de møter rådenende samfunnsstrukturer og blir en del av et samspill hvor strukturene utfordres, praktiseres og formes (Svendsen, 2009). Det kreves en viss type form av verdi- og interesse sammenfall mellom skole og hjem for at barn og unge skal få best mulig utbytte av skolegangen og for at skolen skal fungere identitetsdannende gjennom deres oppvekst.

Re- sosialisering, de- sosialisering og skjermet sosialisering

Hoems teori gir ikke bare bilde av et dårligere utgangspunkt for de elevene med ulikt verdigrunnlag, men det viser også hvordan dette fører til ulikhet i faglige prestasjoner og sosial mestring. Når en elev, i møte med skolen, ikke opplever at han/hennes kulturgrunnlag samsvarer med skolens, kan dette oppleves som konfliktfylt for eleven. Det kan blant annet gå ut på religiøse holdninger, respekt og generelle normer for atferd (Hoem, 1978). Hoem beskriver at i visse opplærings- og sosialiseringssammenhenger kan det oppstå situasjoner eller konflikter hvor en person eller gruppers tanker av virkeligheten ikke får tilslutning. Dette kan blant annet skje hvis normsystemet, symbolene og de konkrete virkelighetene barn og unge møter på i den offentlige arena (skolen), til stor grad skiller seg ut fra deres eget, som da er den private arena (hjemmet) (Hoem, 1978).

Hoem (1978) viser derfor i sin forskning som i utgangspunkt omhandler slike fenomener, at en viss grad av interessefellesskap og verdifelleskap mellom skole og hjem vil ha en betydning for barn og unges utviklingsmuligheter og livsmestring. Dette kan resultere til at de trives og lykkes i sitt arbeid. Dersom skolen viser andre verdier enn de som eleven er vant til å oppleve hjemme, kommer eleven til å ha vanskeligheter med å ha lengre perspektiv på sin virksomhet. Interessefellesskap eller –konflikt har noe med skolens instrumentelle verdi å gjøre, og det innebærer også hvilken grad eleven og foreldrene ser på skolen som noe nyttig for ungens fremtid. Hvis for eksempel minoritetsspråklige elevers normer og verdier, forventninger og forutsetninger står i motsetning til skolens, vil det oppstå en verdikonflikt. Skolen kan virke meningsløs, dersom elevene føler at skolen ikke gir dem det de har behov for (Hoem, 1978).

Hoem (1978) redegjør for at dersom skolen bygger på verdigrunnet elevene allerede er kjent med, kan dette styrke primærsosialiseringen. Hoem sier at det mest ønskede resultatet er når skolen reflekterer miljøet eleven kjenner til, og at det finnes både verdi og interessefellesskap mellom skole og hjem. Dette kan resultere i at elevens tidligere sosialisering forsterkes, og med dette kan skolen føles identifiserende for eleven (Hoem, 1978). Verdier og interesser er sentrale sosialiseringfaktorer i Hoems teorier, og jeg skal komme nærmere inn på dette etterhvert i teorikapittelet.

Hoem tar i bruk begrepet ”De-sosialisering” når skolens normer og verdier ikke overlapper med de verdiene eleven har hjemmefra, altså at de svekkes. Eksempelvis kan dette være når minoritetsspråklige elevers kultur, språk og erfaringer ikke finner noe sted i undervisningen. Med andre ord beskriver Hoem de-sosialisering når barnet sosialiseres *fra* noe. Det blir da en verdikonflikt mellom skolemiljøet og hjemmemiljøet (Hoem, 1978). Men på samme tid har man et interessefellesskap gjennom at man ser hensikten med å gå på skolen. Skole oppleves altså som noe viktig og som et redskap for å lykkes i samfunnet. Foreldrene og eventuelt barna gir slipp på egenart i sin egen bakgrunn og heller overtar skolens verdier og normer (Engen, 1985: 26). Kortere sagt innebærer en de-sosialisering når det er en verdi konflikt mellom skole og hjem, samtidig som det er et interessefellesskap mellom skole og hjem. Tidligere sosialisering vil da svekkes.

”Re-sosialisering” er når barnet sosialiseres *inn* i noe nytt, man opplever et interessefellesskap med skolen, men har ikke de samme verdiene som skolen har å by på. Likevel opplever eleven at skolens verdier er med på å skape en identitet hos seg. Dette medfører at ny

sosialisering foregår. Elevens opprinnelige kultur svekkes når de gjennomgår en de-sosialisering, men når nye verdier overta for de gamle snakker vi om re-sosialisering. Likestilling er et godt eksempel på dette, og hvordan elevene kan få et nytt syn på det her, da mye forskning viser at det er manglende likestilling blant minoritetsfamilier (Hoem, 1978).

”Skjermet-sosialisering” er når det både er verdi- og interessekonflikt. Eleven opplever ikke noe ny identitetsskaping i skolen, og tidligere identitet blir uforandret. Så dersom kulturforskjellene er altfor store, er det sannsynlig at skolen ikke oppleves som noe nyttig eller betydningsfullt for eleven, de kan oppleve følelsen av å ikke mestre og tidligere sosialisering blir da uforandret. Derfor er det viktig at de minoritetspråklige elevene sosialiseres inn i skolekulturen, på en måten hvor verdigrunnlaget i skolen også kan føles som deres. Her er det ikke bare hjemmet og elevens oppgave, men også skolens oppgave å møte eleven (Hoem, 1978). Det kan virke som Hoem ser på skole og hjem som to separate arenaer for sosialisering, men det må ikke nødvendigvis være tilfelle. Det vil alltid være en kobling mellom skole og hjem som gir gjensidig utveksling av verdier og kjennskap. Eleven er ikke enten her eller der og hopper mellom to ulike kulturer, men de er samtidig en del av begge.

Kultur

På samme måte som sosialisering er også *kultur* et begrep som anvendes i denne oppgaven. Det er et veldig vidt begrep som kan brukes i forskjellige betydninger, og i min oppgave knytter jeg det opp mot sosialisering. I følge Durkheim betegnes kultur som alt det som er felles for deltakerne i et samfunn, altså det som integrerer dem i felleskapet. Dette er da et felles språk, religion, verdier, verdensoppfatning, ritualer og praksisformer (Prieur, 2004). Kultur blir ofte referert til som et område hvor skillet mellom minoriteter og majoriteten vises, og dette ser man særlig i flerkulturelle samfunn. Dette betyr at enkelte grupper i samfunnet betraktes for å være kulturelle minoriteter på bakgrunn av deres ”medlemskap” i en annen kultur enn majoritetens. Med andre ord kan man tolke kulturbegrepet her at en gruppe både har et felles meningssystem og deler felles handlinger (kulturell praksis).

Gjennom sosialisering tilegner man seg holdninger, språk og kroppsspråk hvor alle er representanter for en kultur. I følge Sand og Walle (1992) må sosialiseringsprosessen betraktes som et kulturspesifikt fenomen. Videre bruker Sand, Hoëm sin definisjon av kultur: *”Kulturen er en folkegruppes samlede kunnskaper, atferds- og verdinormer, som danner sosialiseringens innhold som blir gitt videre fra en generasjon til den neste”* (Hoëm, 1978, s. 13, ref. I Sand og Walle, 1992, s.89). Kultur er ikke noe man bare får. Kultur er noe som

utvikles gjennom samhandling, og i den samhandlingen inngår man i relasjon med andre. Det er dynamisk, og er i stadig utvikling og forandring. Begrepet kan også defineres som en gruppes måte å oppfatte, gjenskape og organisere livet sitt på. For eksempel kan rase og religion bidra til at folk tillegger seg andre kulturer, og skillet mellom for eksempel norsk og noe annet er ikke entydig. Det er forskjellige syn på hvordan en kan inneha kompetansen i en kultur, og om det er mulig å være kulturell kompetent i flere kulturer, eller om den ene kulturen forsvinner på grunn av assimilasjon (Klausen, 1976).

Thor Ola Engen (2003) har videreutviklet Hoems sosialiseringsteorier. Han har blant annet utviklet begrepet ”dobbeltkvalifisering”, som innebærer å utvikle kompetanse og verditilknytning til både minoritets- og majoritetskulturen. Med andre ord oppnås dobbeltkvalifisering gjennom gjenkjennbar kunnskap om sin egen kultur og møte med kunnskap om majoritetskulturen (Gravem, 2004:248-250). Dette perspektivet er viktig for å vise at skillet mellom norsk og annen kultur, (noe mine informanter også gjør) ikke er helt entydig. Kultur er mer flytenes, man er ikke enten eller, men begge deler.

Minoritetsungdommene som har klart dette, behersker både morsmål og majoritetsspråket. Dette fører til at de får en sterk tilhørighet til familien og deres verdier, og de får en sterk nasjonal identitet. Med dette får de venner fra både majoriteten og i sin egen etniske gruppe. De vil lære å vite når og hva slags atferd som er passende i ulike situasjoner (Engen, 2003).

Ivar Frønes (2006) hevder at vår personlighet og hvordan vi individer blir del av en kultur i stor grad blir påvirket av de samfunnsmessige forholdene vi vokser opp i. Hvordan vi forstår verden og oss selv, kommer fra de kulturelle og sosiale sammenhengene vi er en del av. I følge Frønes (2006) er sosialisering en prosess som former oss til unike individer og medlemmer av et samfunn og en kultur. Han hevder at sosialisering handler om både samfunnsmessiggjøring og individuell danning. Han sier også for at sosial identitet dreier seg om at hvem vi er som mennesker og hvordan vi handler i ulike situasjoner, er noe individer selv aktivt konstruerer. Refleksjon er grunnleggende, både når det kommer til å fortolke kulturelle og sosiale sammenhenger og for å kunne velge strategier og sosial identitet. Frønes (2006:24) sier slik ”*socialisering refererer til prosessen der barnet utvikler seg som unikt individ, og på samme tid blir en del av sitt samfunn og sin kultur*”.

Habitus

Habitus står veldig sentralt i Bourdieus teorier. Habitus kan defineres som et integrert system av varige og kroppsliggjorte disposisjoner som regulerer hvordan vi vurderer, oppfatter og

handler i den fysiske og sosiale verden (Aakvaag, 2008,s. 160). Med kroppsliggjort mener han at våre handlinger og væremåter ikke er grunnet på refleksjon, men en mer instinktiv forståelse av hva vi må gjøre i en situasjon. Det er kjernen i vår personlighet og identitet, og det er med på å gjøre oss mer forutsigbare og hjelper oss i sosiale situasjoner (Aakvaag, 2008). Habitus utvikles ved at individer får tilgang til kunnskap om verden. Denne kunnskapen er allerede strukturert av andre, som vil si at barnet ”overtar verden” slik den fremstår for de menneskene som omgir det, og som det forholder seg til de første årene av livet, som da kan være foreldrene (Bæck, 2011 i Paulgaard, 2017). Når denne kunnskapen internaliseres, blir den omformet til handlingsdisposisjoner.

Minoritetsspråklige i Norge har med seg ulike former for disposisjoner, altså at uavhengig om det er samme situasjon så kan individene velge forskjellig. De kan for eksempel ha andre oppfatninger av hva som er bra og ikke bra enn etnisk norske. Man kan si at deres habitus er forskjellig fra majoritetens. Dette kommer fra hva de har med seg fra sin etniske kultur. Det er vanlig at de kan oppleve ekskludering fra storsamfunnet, men likevel inngår de en sosial relasjon (Bourdieu og Passeron, 1990 i Bæck, 2011). Ulike habituser kan knyttes til forskjellig type livsforhold eller livsbetingelser, og det som står sentralt i Bourdieus teori er individers relasjoner til samfunnets produksjonsforhold (Jenkins, 2002:43). Det er ikke nødvendigvis slik at alle med etnisk minoritetsbakgrunn har lik habitus, fordi det ofte vil være forskjeller i for eksempel klasseposisjon eller kjønnete strukturer, som gjør at de forstår og handler ulikt.

En annen grunn at visse barn utvikler ulike habituser, er fordi de vokser opp under ulike sosiale forhold og får ta del i ulike former for kunnskap og læring. Barn lærer om verden og hvordan den ser ut i første omgang gjennom foreldrene og nære omsorgspersoner (Bæck, 2011). Men likevel er det fortsatt strukturelle forhold knyttet til blant annet rasisme, fordommer eller andre krenkelser, som har ”festet seg i hodene deres”, og med det deler de derfor noen felles fortolkninger eller mentale skjemaer.

Paulgaard (2017) beskriver habitus som skjema for hvordan folk oppfatter, forstår og derfor også handler i gitte situasjoner. Bourdieu poengterer at dette er disposisjoner for handling, som ikke er helt forutsigbare handlingsmønstre, men disposisjoner som kan bli til handling under gitte omstendigheter (Paulgaard i Haugen og Stølen, 2017:57). Innprenting av mentale skjemaer er noe som pågår gjennom hele livet, mens den innprentingen som skjer i hjemmet og gjennom oppveksten, er den viktigste da ”det nye gribes ud fra de skemaer for

værdsættelse og oppfattelse man har med sig fra tidligere” (Prieur og Sestoft, 2006:42).

Derfor er den kunnskapen barn får, påvirket av foreldrenes forhold til verden.

Dette går blant annet ut på hvilken posisjon foreldrene har, hvilken jobbsituasjon, deres plass i det sosiale hierarkiet, hvilken klasse og kultur de tilhører. I følge Bourdieu ser verden annerledes ut for en person som befinner seg i toppen av hierarkiet, med stor grad av frihet, selvbestemmelse og stort handlingsrom, sammenlignet med en som befinner seg på bunnen av hierarkiet, har liten grad av frihet og liten grad av selvbestemmelse. Dette har en betydning for ens forhold til verden og hvordan den fremstår for dem. Denne kunnskapen blir iboende hos oss, som vi ikke trenger å tenke over eller forholde oss til hver gang vi står i en situasjon. Det handler automatisk ut ifra internalisert kunnskap (Bæck, 2011).

Kulturell kapital og ”verdier og interesser”

Kulturell kapital er også et av Bourdieus begreper. Det regnes som en form for kunnskap som styrer personens verdsetting av ulike kulturelle uttrykk (Bourdieu, 1984). Visse kulturelle uttrykk kan ha større verdi enn andre. I følge Bourdieu har enkelte grupper i samfunnet en høyere posisjon og makt enn andre grupper når det kommer til å bestemme hva som blir sett på som bra, mindre bra, verdifullt og mindre verdifullt. De har makten til å definere sin egen kultur som mer verdt å strebe etter enn andre kulturer. Det å ha kunnskap om og kjennskap til og mestre de kulturelle kodene kan brukes for å oppnå rikdom og makt. Derfor utgjør kulturell kapital en form for kapital. Det er en kapital som har akkumulert gjennom arbeid over tid, og som inntar kroppslig i form av langvarige disposisjoner i kropp og sinn.

Dette er blant annet måter å snakke på, bevege og kle seg på, smak, kunnskap og tilbøyeligheter. Denne type kulturell kapital er et produkt av den grunnleggende sosialiseringen i familien og avspeiler foreldrenes og besteforeldrenes historie og sosiale posisjon (Esmark, 2006). Selv om begrepet minoritetsspråklig i første omgang er knyttet til elevens språk, kommer kultur også til å være en del av det. Den kulturelle kapitalen hos minoritetsspråklige elever/ungdom, vil naturligvis variere. Men ettersom det er den dominerende kulturen i samfunnet som er den avgjørende, er det en grunn til å tro at mange minoritets språklige elever vurderes å ha lav kulturell kapital.

Kanskje kan man si at skolen fratar disse elevenes kulturelle kapital ved å usynlig gjøre den (Svendsen, 2009). Det kan derfor føre til at de elevene med lav kulturell kapital, kjenner seg lite hjemme i klasserommet/skolens arbitrære kultur. Selv om skolen inneholder flere elever

med ulike typer bakgrunn og med ulik kulturell kapital, har skolen en viss forventning om at alle elevene skal ha den kapitalen som skolen er ute etter (Svendsen, 2009).

Jeg kobler dette til Hoems *verdier og interesser*. Verdier og interesser er grunnleggende i Hoems teorier og blir sett på som sentrale sosialiseringfaktorer. Hoem forklarer verdi på individnivå som ”*den følelsesmessige egenskapen ved identitet. Slik forstått er verdi uttrykk for det mest grunnleggende ved oss selv*” (Hoem, 2010:89). For eksempel kan felles sosiokulturell bakgrunn være et verdifelleskap som kan være med på å danne grunnlag for sosial samhandling i en sosialiseringssituasjon. Det kan også forsterke den prosessen eleven allerede står i og hjelper til slik at elevene danner en velfundert og helhetlig identitet. Det defineres som et ettertraktet gode, som utvikles gjennom en følelsesmessig tilknytning til omgivelsene. Utgangspunktet for dette er menneskets iboende trang til å mestre tilværelsen og kunne finne en mening med det (Hoem, 1978).

Verdifelleskap i en opplæringsituasjon kan også utløse elevenes indre motivasjon og gjøre at eleven utdyper en forståelse av seg selv, samtidig som den får en forståelse av den sosiale og kulturelle verden den tilhører (Beck, Engen, Østerud og Aasen, 2010: 21). Som jeg skrev tidligere i teorikapitlet kan sosialiseringprosesser som er basert på ulike verdigrunnlag gi en verdikonflikt, og resultere i en endring av identiteten i de- og eventuell re-sosialisering. Individet kan i en slik situasjon skjerme seg mot prosessen og prøve å beholde en identitet som ikke fungerer tilsvarende innenfor de nye kravene i omgivelsene (Hoem, 2010).

Hoem (2010) hevder at interesser er enklere å aktivere enn verdier. Hvis en gruppe over lengre periode har felles interessegrunnlag, kan de da utvikle et verdifelleskap. Alt dette er i samsvar med *den gode situasjon*. I følge Hoem (2010) vil det i en slik situasjon være sånn at den planlagte formelle sosialiseringen lykkes og at eleven opplever motivasjon og mestring. Hoem hevder at forutsetningene for en slik situasjon kommer av at det er nok tid til disposisjon til at det kan dannes en sosial enhet, som innebærer et trygt og godt miljø for elevene, og at de blir fortrolige med hverandre (Hoem, 2010: 147).

Den gode situasjon oppstår altså når mennesket får tilfredsstilt sitt behov. For eksempel kan et spedbarn oppleve den gode situasjon, ved at det får en behovstilfredsstillelse når moren gir det mat. Samværet barnet får med sin mor, regnes her som et ettertraktet gode. Det får karakter av verdi og barnet opplever følelsesmessig tilknytning til sin mor. Denne tilknytningen vil med tiden utvide seg til andre i barnets nærhet. Den gode situasjon fører da

til en verdietablering (Hoem, 1978). Hvis man ikke bare ser på det faglige stoffet, og knytter det opp mot en skolesammenheng, vil den gode situasjon også oppstå i situasjoner hvor for eksempel læreren legger til rette for en situasjon hvor eleven opplever mestring. Dette vil føre til at eleven knytter seg til læreren og overfører de gode følelsen det har for læreren, videre til faget. Her kan man si at den gode situasjon ofte kan virke handlingsfremmende for elevene.

Ut i fra egen erfaring og forskning, kan man si at de aller fleste minoritetsspråklige elever kommer til skolen med bagasje, og i mange tilfeller inneholder ikke denne bagasjen mye av den norske kulturen. I følge Sand og Walle- Hansen (1992) blir disse elevene sosialisert inn i en verden, som ikke nødvendigvis går overens med det de møter på skolen. Det blir nesten som om de går gjennom en ny sosialiseringsprosess, og må lære å kjenne til en ny kultur. I mange tilfeller vil for eksempel verdier, normer, væremåter og regler være ganske lik den norske, noe som fører til at det de allerede har tillært seg bare forsterkes av det de opplever på skolen (Hoem, 1978). Mens andre kan erfare at det de har lært og har blitt oppvokst med tidligere, ikke har en verdi i forhold til den sammenheng de befinner seg i nå. Med andre ord kan elevene føle at påvirkningene i skolen og hjemmet motstrider hverandre.

Som jeg nevnte ovenfor er det slik at dersom elevene alene eller sammen med foreldrene velger å avvise skolen, kommer skolen til å få en minimal påvirkning. Med dette kan man si at eleven ikke sosialiseres inn i skolen. Det finnes også elever som opplever at det som skjer på skolen, er det som gir sterkest verdi for dem. Det som skjer da er at de velger å legge fra seg de gamle verdiene og ta til seg de nye. Dette resulterer til at elevenes opprinnelige tilhørighet svekkes altså at eleven går gjennom en de-sosialisering. Men hvis skolen lykkes i å skape nye verdier og ny tilhørighet for elevene, vil de kunne oppleve skolen og det den står for som meningsfullt. Dermed vil eleven gå gjennom en re-sosialisering (Hoem, 1978). I følge Hoem er det ikke nødvendig at eleven de-sosialiseres for å etablere nye verdier. Verdietablering er sterkt knytte til den gode situasjon. Dermed vil elever som opplever den gode situasjon på skolen, etablere nye verdier, uten at de gamle blir truet (Hoem, 1978).

Etnisitet og Identitet

Hoem sine teorier bygger på en forlengelse av den symbolske interaksjonismen som George Herbert Mead var opphavsmann av. Han var kjent for *selvet* og hvordan det blir til gjennom de sosiale erfaringene vi gjør. Selvet er ikke medfødt men noe som skapes ved at vi observerer andres reaksjoner på oss selv (Mead, 1934).

Etnisitet er et sentralt begrep i min oppgave, og jeg vil gjerne prøve å se det i sammenheng med identitetsbegrepet. Det er mange ulike tilnæringsmåter til begrepet etnisitet, blant annet en tilnærming som innebærer et statisk syn på etnisitet, altså at man har en tilknytning til en bestemt folkegruppe (Berulfsen og Gundersen, 2001:138). Denne definisjonen av begrepet legger vekt på faste kjennetegn eller komponenter, og ser som regel på nasjonen som størrelse. De komponentene som inngår i etnisitetsbegrepet er vanligvis felles geografisk og nasjonal opprinnelse, det kan også være felles forfedre, kultur, språk og religion (Hodne, 2002).

En annen tilnærming hentet fra Eriksen (1998), fremhever etnisitet som noe som oppstår og gjøres relevant, gjennom sosiale situasjoner og mennesker. Med andre ord dreier det seg om hvordan etnisitet gjøres betydningsfullt på et individnivå, da det er her den kommer til uttrykk. I denne oppgaven anvender jeg forståelsen av etnisitet som noe *dynamisk* og *relasjonelt*. Eriksen (1998) hevder at det *dynamiske* går ut på at etnisiteten er fleksibel. Ulike kategorier blir avgjørende i ulike situasjoner, og grensen mellom "oss" og "de" er ganske relativ. Den *relasjonelle* på en annen side går ut på at gruppeidentiteter alltid må defineres i forhold til noe annerledes enn sin egen gruppe, for eksempel ikke-medlemmer av gruppa. For at etnisitet skal ha betydning er gruppen nødt til å ha en viss type kontakt med hverandre, og må ha tanker om at den andre gruppen er annerledes kulturelt sett. Fra et slik perspektiv er etnisitet et aspekt av relasjoner og ikke egenskaper hos grupper (Eriksen, 1998:21-22). Altså er ikke kulturelt innhold tilstrekkelig nok for å kunne skille mellom etniske grupper, fokuset burde heller være på *grensene* innad de ulike gruppene, grenser som da er dynamiske (Eriksen, 1998:51).

Derfor hevder Eriksen (1998) at tanken om etnisitet knyttet til en isolert etnisk gruppe er meningsløs, ettersom at etnisitet er noe som skapes av kontakt og ikke isolering. Med andre ord, er ikke etnisitet noe som på forhånd er gitt, slik man ser det fra et statisk perspektiv. Det man gjør er å forhandle om den etniske identiteten. Etnisitet har en betydning avhengig av hvilken situasjon/situasjoner den enkelte er i. Ut i fra dette kan man si at etnisitet fremstår som en dynamisk prosess innenfor det kontinuerlige identitetsarbeidet.

Man kan ha flere identiteter hvor etnisitet kan, men ikke nødvendigvis må fremheves (Eriksen, 1998:44). Mathisen (2020) hevder at forskere innenfor kritisk rase- og hvithetsstudier hevder at etnisitetsbegrepet kan være problematisk fordi de ofte skjuler ulikhetsskapende prosesser som skjer fordi forestillinger om menneskelig egenskaper knyttes

til utseende. For eksempel blir begrepet rase forstått som en sosial konstruksjon, som har en betydning, hvor kulturforklaringer i stor grad har erstattet biologiske forklaringer som legitimerer et moralhierarki der hvite vestlige sitter øverst på tronen (Gullestad, 2002;2006 i Mathisen 2020: 127-128).

Etnisitet kan være en viktig dimensjon for identitet blant minoritetsungdom. Etnisitet kan ha en betydning for identitetsutvikling, og det kan komme til uttrykk på ulike måter som jeg nevnte over her. Jacobsen (2002) hevder at *identitet* ikke kan forstås som noe den enkelte kan skape og refortolke isolert og ”på egen hånd” uten å inngå i relasjoner til andre. Ved å anvende et relasjonelt identitetsbegrep vektlegges det hvordan identitet kan konstitueres i en ”indre”- ”ytre” dialektikk mellom selvidentifikasjon og tilskrivelse av identitet (Jacobsen, 2002: 35). Identitet defineres i forhold til hvordan vi selv og andre identifiserer oss med og differensierer oss fra, for eksempel sosialt etablerte kategorier og grupper. I følge Jacobsen (2002) er dynamikken mellom indre og ytre identifikasjon med på å plassere sosial identitet innenfor maktrelasjoner i samfunnet. Hva slags identiteter andre tilskriver oss, hvordan de møter oss med tanke på denne identifikasjonen, kan ha konsekvenser for hvilke ressurser vi har tilgang til, både når det gjelder det symbolske og det materielle for utviklingen av identitet (Jacobsen, 2002:36).

Jacobsen fremhever at en person har en viss type *gruppeidentitet*, uavhengig om denne type identitet kun er et aspekt ved ens individuelle identitet. Jacobsen bygger på Hylland Eriksen, som sier at ”*sammensatte identiteter ikke kan plasseres i konsentriske sirkler rundt individet ut i fra hvilken som er mer eller mindre viktige eller grunnleggende. De kutter på tvers av hverandre: man deler identitet med ulike mennesker til forskjellig tid*” (Jacobsen, 2002, s.36). Sosial identitet dannes ved at man innser man har noe til felles med andre mennesker, men at man oppdager at det også finnes andre man ikke har noe til felles med. En person deler dermed, som jeg nettopp nevnte, identitet med ulike personer til ulik tid. Et eksempel på dette kan være at en muslimsk jente identifiserer seg som muslim hjemme blant familien, mens når hun er ute med venner eller på en fritidsklubb så identifiserer hun seg bare som en ungdom.

En viss form for gruppeidentitet er bare et aspekt ved en persons individuelle identitet. Livsformer og gruppeidentiteter kan være omstridt internert i en gruppe, og grensene er som regel ganske overlappende med tanke på at mennesker tilhører flere grupper enn bare en samtidig. Med andre ord har individer sammensatte identiteter som konstitueres relasjonelt i lag med andre personer (Jacobsen, 2002:36). Man utvikler ikke identitet i et vakuum, man

utvikler det i samhandling med andre. Samhandling med andre preger oss. Identifikasjoner knyttet til bestemte sett av sosiale og kulturelle praksiser og bestemte grupper kan bli en kjerne i individers orientering i verden og være grunnlag for erfaringer og fortolkninger av disse ut i fra ulike kontekster (Jacobsen, 2002:36).

Den rene identitet, bindestrekidentitet og kreolsk identitet

Selv om ikke hovedfokuset i min oppgave er norsk-pakistanske unge muslimer eller andregenerasjonsinnvandrere, vil det Jacobsen (2002) beskrive her være svært relevant i forhold til det jeg skriver om. Selv om det Jacobsen skriver angår norsk-pakistanske muslimer, understreker hun fortsatt flere områder som kan være nyttig når det kommer til minoritetsungdommer og religion. Hun viser at norsk-pakistanske barns kulturelle identiteter regnes som kontekstuelle og prosessuelle, med andre ord, at de har en bred kulturell kompetanse og evnen til å skifte mellom de kulturelle kodene, uten at de opplever dette som en personlig verdikonflikt. Dette kommer også frem i noen av intervjuene med ungdommene, hvor de forklarer at de klarer å balansere mellom sin etniske kultur og den norske kulturen uten noe problem. Andregenerasjonsinnvandrere kan på mange måter tilegne seg flere identiteter, dette kan blant annet være i hjemmet, utenfor hjemmet, i møte med venner og samfunnet, men identiteten er i endring og ikke noe som er fastlagt i møte med nye miljøer (Jacobsen, 2002:32 og Østberg, 2003:103).

Eriksen (2001) deler også samme meninger her, og hevder at hvem vi er, avhenger av hvor vi er. Som vil si at vi ikke bare har en identitet, men flere. I følge Eriksen (2001) står annengenerasjons ungdom overfor tre typer av muligheter: *ren identitet, bindestreksidentitet eller kreolsk*. *Den rene identiteten* er det alternativet som tilbys av konservative religiøse og identitetspolitikere, som bygger på en kontrast og et konfliktbilde til de andre.

”Det er takket være mine forskjeller vis-à-vis de andre, enten de er pakistaner eller svensker, at jeg fremstår som et autentisk menneske med krav på en fast og udiskuterbar gruppetilhørighet” (Eriksen, 2001:53).

En fordel med dette identitetsvalget, sett fra den enkelte, er at den skaper oversikt, orden og forutsigbarhet. *Den rene identiteten* nøytraliserer det kaos som preger omgivelsene og fritar individet ambivalens og vanskelige valg. Med andre ord setter den rene identitet klare grenser, definerer regler for oppførsel og stenger ut forhandling om moraler og verdier. Eriksen hevder at det blant annet er mange minoritetsmedlemmer i Vest-Europa som lar seg

friste av den rene identiteten, da det nesten blir brukt som et middel for å skape et positivt selvbilde i en situasjon hvor man for eksempel opplever systematisk diskriminering av majoriteten (Eriksen, 2001:53-54).

Bindestreksidentitet derimot er et forsøk på skape en kobling mellom to adskilte kategorier som for eksempel kan være norsk-palestiner eller norsk-tyrker. De fleste mennesker med en annen etnisk bakgrunn beskriver sin identitet på denne måten. Her har du altså ditt morsmål, barndomsminner fra hjemlandet, (kan også være fra et etnisk ensartet miljø i det landet de bor i nå) men de har samtidig tilpasset seg og føler tilhørighet til det norske samfunnet. For eksempel så lever de som tyrkiske i hjemmet sammen med familien, men så fort de er ute i det offentlige blir de i de fleste hendelser mer norske. Imidlertid forutsetter en slik identitet at det stadig er store forskjeller mellom de to kulturene det er snakk om, da de blir etniske identiteter i et multietnisk samfunn (Eriksen, 2001:54).

Den siste tilpasningen er *kreolsk*, og den skiller seg fra de to øvrige ved å ikke anerkjenne eksistensen av rene og adskilte kulturer. Den er altså en blanding av både den rene og bindestrekidentiteten, og er uten grenser. Mens den rene identiteten setter grenser omkring en kultur og bindestrekidentiteten omfatter to, er den kreolske en blanding som har kommet til et punkt hvor det ikke lenger lar seg gjøre å operere med bindestreker og grenser. Eksempler på de som identifiserer seg på denne måten kan for eksempel være muslimer, men at de fortsatt også drikker alkohol eller spiser svin. Det kan også være at de har sex før ekteskap, men allikevel kunne akseptere et arrangert ekteskap som foreldrene deres ønsker. Der den rene identiteten forsøker å stenge blandinger ute og bindestreken forsøker å manøvrere i et nytt terreng med et gammelt kart, har den kreolske identiteten gått i retning av å skaffe et nytt kart (Eriksen, 2001:54).

Religiøs identitet

Som nevnt litt overfor, er ikke hovedfokuset i denne oppgaven andregenerasjonsinnvandrere eller muslimer. Men siden majoriteten av informantene mine er muslimer og at jeg på mange måter tenker at dette kan knyttes opp mot mine ikke muslimske informanter også, følte jeg det var nyttig å skrive en liten del av det Jacobsen (2002) kaller for religiøse identiteter. Jacobsen tar for seg tre hovedtendenser innenfor identitetsarbeidet, som er relatert til en religiøs identitet. Disse er da: *den etniske, den privatiserte og den ny praktiserende*. Disse mener Jacobsen må leses som ulike måter man kan håndtere tilværelsens kompleksitet på. Selv om

flere kan plassere seg forskjellige i forhold til tendensene, er det slik at de i stor grad går inn i og overlapper hverandre (Jacobsen, 2002:80).

Den første tendensen er *den etniske* og den anser den muslimske identiteten som en naturlig og "selvfølgelig" del av livet, som en person tar med seg fra barndommen, inn i ungdomsårene og helt fram til voksenlivet. Det henger altså sammen med deres etniske og kulturelle bakgrunn. Jacobsen (2002:81) hevder at "*for enkelte har den religiøse identiteten stor emosjonell og praktisk betydning, mens den for andre først og fremst har karakter av en identifikasjon med- og bort fra- ulike sett av "andre"*". Den andre tendensen er den *privatiserte* og den ser på religion som noe personlig, og er et aspekt ved individuell identitet. Religionen forstås som et personlig valg som den enkelte selv velger å ta, og ikke som en konsekvens av tilhørighet til en bestemt etnisk gruppe eller familie. Identifikasjonen av seg selv som muslim innenfor denne tendensen kan i stor grad være symbolsk, ettersom at det har en liten betydning eller ingen betydning i det hele tatt for hverdagen, men samtidig kan den danne grunnlag for personlig religiøs praksis.

Den tredje tendensen er *den ny praktiserende*, og kan ses som konstruksjonen av en norsk-muslimsk identitet. Den individuelle og personlige tilnærmingen til religion er også vektlagt her, bare at den har et kollektivt aspekt, altså at utgangspunktet er håndtering av en muslimsk identitet i den norske konteksten (Jacobsen, 2002:80).

Translokaltet, stedstilhørighet og stedsidentitet

I dette kapitlet vil jeg ta utgangspunkt i begreper som jeg føler henger sammen og har en relasjon til hverandre. Disse begrepene er translokaltet, stedstilhørighet og stedsidentitet, og under disse går også begrepet stedstilknytting. De er sterkt relatert til min oppgave, og jeg mener det kan hjelpe med å en få forståelse for å se hvilken betydning sted har å si for unges forhandlinger om tilhørigheter og identitetsdannelse.

Translokaltet og transnasjonalitet

Man kan beskrive minoritetsspråklige innvandrere, både unge og voksne, som translokale mennesker. Det at de er translokale vil si at deres identitet baseres på erfaringer og forestillinger fra flere lokasjoner, dette kan for eksempel være steder de har bodd tidligere, eller steder de har en grunn til å føle tilhørighet til, gjennom for eksempel reiser eller familie (Appadurai, 1996).

Transnasjonalitet og translokalitet er to begreper som blir benyttet for å studere barn og unges liv i forskjellige migrasjonskontekster, et eksempel på det er barns medvirkning i transnasjonale sosiale nettverk, og barns translokale og sosiale forståelser av hjemmet. (Mathisen og Stenback, 2015 s.214). Translokale aktører og nettverk har en stor betydning for hvordan vi tolker og ser på tilhørighet, og vi er nødt til å prøve å se nye måter å forstå det på. I følge Inglis (2009) har tilhørighet tidligere blitt forstått som den tilknytningen mennesker har til det sosiale nettverket på et spesifikt sted, dette kan for eksempel være familie eller venner. Nyere forskning på en annen side, har begynt å diskutere tilhørighet og se på det fra et mer åpent perspektiv, altså at mennesker i større grad kan velge tilhørighet (Savage m.fl, 2005).

Stedets betydning for tilknytning og tilhørighet

Dale og Berg (2013), forklarer sted som en viktig del av menneskers identitetsforming, både for hvem vi er og hvem man ønsker å være. Det er mulig at mennesker kan ha ulike grader av tilhørighet. Man kan altså velge å identifisere seg med et sted, mot et sted eller at man ikke identifiserer seg i det hele tatt (Rose, 1995). Derfor må man se på stedstilhørighet som et dynamisk fenomen som kan forandre seg over tid, og som kan varieres i ulike livsfaser (Søholt m.fl, 2012). Når vi som mennesker prøver å få tilhørighet og bolyst, kan vi ta utgangspunkt i menneskers fortellinger om hverdagsliv og steder. Sted skapes og gjenskapes gjennom hverdagens gjøremål, og de bevares gjennom minner, ritualer og myter (Røe og Sæter i Berg og Dale, 2015).

Stedstilknytning forutsetter ikke at individet er begrenset til å kun være tilknyttet til et sted eller et fåtall steder. Det finnes også multiple tilhørigheter (Mathisen og Stenbacka, 2015). Når jeg intervjuet noen av ungdommene for forskningsprosjektet mitt, og de skulle fortelle om sine stederfaringer, hvilken personer som betydde mye for dem og hvor de følte seg mest til rette, inneholdt disse fortellingene ofte flere steder. Det slik at selv om livet leves lokalt kommer normer, kunnskap og erfaringer alltid til å hentes fra ulike steder, og tilhørigheten kan også være forankret i flere steder (Mathisen og Stenback, 2015).

Dag Ingvar Jacobsen (2009) skriver at når en gruppe mennesker føler tilknytning og tilhørighet til hverandre, blir dette som et sosialt felleskap. Et sosialt felleskap knytter mennesker sammen gjennom for eksempel lokal tilknytning, genetiske likheter eller felles interesser. Grupper vi identifiserer oss med er blant annet familie, venner, slekt, alder, kjønn, religion, politisk ståsted, etnisitet, hjemsted, dialekt, osv. Jacobsen sier slik: *"I den grad et menneske definerer seg selv som en del av dette felleskapet, kan vi si at dette er en sentral del*

av menneskes identitet” (Jacobsen, 2009:36-37). Stedsidentitet brukes altså til å forstå hvordan stedet kan inngå i individers konstruksjoner av identitet (Lewicka, 2014). Det handler om relasjonen mellom mennesker og stedet.

Vestby (2015) hevder at stedsfølelser i stor grad blir forbundet med emosjonelle og positive dimensjoner. Det å føle seg hjemme et sted, har mye å si for den sosiale tilhørigheten. Det bygger på en form for relasjon og likhet, ettersom at det er mennesker som ”ligner” på en selv. Dette kan være at man deler samme kulturelle preferanser og verdier, eller at man tilhører samme sosioøkonomiske sjikt. Hvilken personer som passer inn og hvem som ikke passer inn, eller hvem som dominerer bruken av et sted, er en annen måte å forstå stedet på, og det er her Cresswell (1996) tar i bruken av begrepene ”in place” og ”out of place”. Dette kan både være mennesker og praksiser som kan være innenfor eller utenfor. Dersom man blir stemplet som ”out of place” eller upassende, blir en symbolsk og kulturell grense overtrådt. Denne grensekryssingen må ikke nødvendigvis være intensjonell, det kan holde med at noen regner handlingene dine som forstyrrende.

Hvis man opplever at man ikke klarer å knekke de kulturelle kodene for samvær, atferd eller samspill, kan det resultere til at du ikke føler deg hjemme og dermed ikke kjenne på følelsen av tilhørighet, fordi du ikke passer inn. Dette gjelder både for personer som nettopp har flyttet en plass og ikke kjenner til de lokale kodene, eller for de som har bodd store deler av livet eller hele livet sitt et sted og gjort det til sitt eget, men likevel føler seg fortrent av at det finnes andre som ”tar” rommet. Hvem som er innenfor og utenfor, handler om hvem som dominerende og hvem som har makt. Bourdieu (1996) argumenterer for hvordan individer og grupper må besitte den riktige kapitalen, som da er den kulturelle eller materielle kapitalen, for å kunne bli ”akseptert” (Bourdieu, 1996: 156).

4 Presentasjon av empiri og analyse

Innledning

Som jeg nevnte tidligere i oppgaven hadde jeg i utgangspunktet bare planlagt å intervju ungdom i Oslo, men tidlig i prosjektet hadde jeg en opplevelse som gjorde at jeg synes det ville være interessant å intervju minoritetsungdom både i Oslo og Tromsø. Ved siden av studiene i Tromsø fikk jeg anledning til å jobbe litt som lærer vikar i en barneskole, hvor jeg møter både etnisk norske barn og barn med en annen kulturell bakgrunn. Flere av elevene var nysgjerrige på hvorfor jeg hadde et annerledes navn og om jeg kom fra Norge. Jeg svarte at jeg var født og oppvokst her, men mine foreldre kommer fra Tyrkia. Jeg møtte også en jente der, som har foreldre fra Etiopia. Hun spurte meg om jeg føler meg mest norsk eller tyrkisk, og da svarte jeg at jeg føler meg norsk, men også veldig tyrkisk. Og da stilte jeg det samme spørsmålet tilbake: "Føler du deg mer etiopisk eller norsk?" og da svarte hun veldig selvsikkert og bestemt at hun føler seg norsk og er norsk, og hun at hun ikke nødvendigvis er etiopier bare fordi foreldrene hennes er derfra.

Det fikk meg til å gå litt i tenkeboksen og revurdere valget av problemstillingen jeg i utgangspunkt tenkte å ha. Jeg ble interessert i å intervju ungdom både i Tromsø og Oslo for å undersøke om det å vokse opp på forskjellige steder kan ha noe å si for opplevelse av tilhørighet og identitet. Jeg merker at informantenes erfaringer gir meg bedre og dypere forståelse av denne undersøkelsen. Samtidig er det viktig å poengtere at informasjonen fra mine ni informanter ikke er tilstrekkelig nok til å danne en fasitkonklusjon for oppgavens problemstilling. Mitt materialet er såpass lite at jeg ikke kan foreta generaliseringer, ettersom at det ikke er statistiske sammenhenger, om samsvar mellom identitet og bosted, basert på et stort utvalg av informanter. Dette er en kvalitativ studie, basert på et lite utvalg av informanter. Verdien ved en slik tilnærming er at det er mulig å få tilgang til hva ungdommene som bor på ulike steder selv fremhever ved sine opplevelser og erfaringer. Jeg har også fått informasjon om forhold som jeg ikke hadde planlagt å spørre om i utgangspunktet, som er blant annet skole.

Et viktig kriterium for valg av informanter var at de skulle være minoritetsungdom. De skulle ha foreldre med en annen bakgrunn enn norsk. Det var ikke enkelt å finne informanter, verken i Tromsø eller Oslo. Det var vanskelig å komme inn i skoler og gjøre avtaler på grunn av

koronasituasjonen. Jeg måtte derfor rekruttere informanter gjennom eget nettverk. Jeg hadde folk jeg kjente som hadde små søsken, eller venner, som var villig til å delta på prosjektet mitt. Som jeg har redegjort for i metodekapitlet består mitt utvalg av informanter av fem ungdommer fra Oslo og fire fra Tromsø. Disse var tilsammen fem jenter og fire gutter, fra alderen 16-18 år. Jeg har vært opptatt av å snakke med dem om deres opplevelser i ulike situasjoner, blant venner, i skole og familie.

I dette kapitlet vil jeg presenter og analysere det empiriske materialet jeg har fått tilgang til og drøfte resultatene i mitt prosjekt. Det å arbeide med kvalitative intervju i et forskningsprosjekt opplevde jeg som interessant, men svært krevende. Jeg fikk tilgang til mye informasjon fra de ulike informantene, og etterarbeidet er ganske stort med tolkning og transkribering. Arbeidet med analysen av dataene, var en prosess i seg selv, og det har foregått mye lesing av intervjumaterialet, notatføring og ikke minst refleksjon. En temasentrert analyse ble et naturlig valg for meg i forhold til mitt prosjekt. Bakgrunnen for dette er at slike analyser klargjør spesielle temaer ved å sammenligne informasjonen man får fra informantene i en undersøkelse.

Poenget med dette er å gå i dybden av de enkelte temaene. Det var viktig for meg å finne en systematisk måte å sammenligne datamaterialet mitt på, så jeg valgte å lage tankekart og matriser for å gjøre det enklere for meg å ha oversikt over datamaterialet. Jeg synes det fungerte greit, da hensikten var å få et overblikk over hvorvidt informantene lignet hverandre og det som skilte dem. Videre har analysearbeidet gått ut på å lese gjennom samtlige intervjuer flere ganger, for å få en ordentlig forståelse av hva informantene har fortalt meg. I første omgang av analysen var det informantenes stemmer som dominerte, men videre i analyse arbeidet har jeg også prøvd å si noe om min tolkning av hva informantene har sagt og gitt uttrykk for. Jeg belyste de sentrale temaene ved å komme med eksempler i form av sitater, for å få fram hva materialet omfatter, og knytte det opp mot teori. Å gjøre det slik egnet seg best i min oppgave. Datamaterialet kommer til å presenteres via følgende temaer, i denne rekkefølgen: *etnisitet/identitet, religion, familie, kjønn og venner*.

Etnisitet og forskjellers betydning, om å være ”utlending” eller ”norsk”

I følge Ayse Caglar (1997) har etnisitet betydning for ens opplevelse av seg selv og andre. I det følgende vil jeg synliggjøre hva mine informanter vektlegger når vi snakker om etnisiteter, og hvilken betydning dette har for opplevelse av forskjell i møte med andre, og hvordan det påvirker deres identitetsutvikling. Jeg vil vise hvilke faktorer og hvilke forhold som ungdommene tillegger vekt i møte med andre.

Mona fra Tromsø:

”Selv om jeg føler meg mer norsk og følger mer av den norske kulturen... så bor jeg i et hus med somaliske foreldre og søsken... og har blitt oppvokst i et sånt hus. Så når jeg er med mine norske venninner og når jeg er hjemme eller ute i samfunnet så ser jeg mye forskjeller... og folk ser annerledes på meg... hvorfor?.. På grunn av at jeg er utlending. Jeg er jo norsk... det eneste som gjør meg annerledes fra vennene mine er at min mamma og pappa er fra Somalia... og at jeg er brun i huden...”

”...forskjell har en betydning...liksom at uansett hvordan jeg fremstille meg selv som... eller uansett hvor norsk jeg sier at jeg er eller føler meg... så kommer jeg alltid til å bli sett på som annerledes i øynene deres (majoriteten)... ikke bare fordi at jeg er utlending... det fins jo også hvite utlendinger som deg (referer til meg)... så sånn sett er jo du heldig... men at jeg også er brun i huden... jeg kommer jo alltid til å skille meg ut”.

Her ser vi hvordan Mona uttaler seg om å bli sett på som annerledes. Uansett hvor norsk hun måtte oppleve seg selv, så vil hun bli oppfattet som annerledes fordi hun ikke har hvit hud. Det at hun sier til meg at jeg kan passere som norsk fordi jeg har lys hud, bekrefter bare betydningen av hudfarge i møte med andre. Og da kommer vi litt inn på det Mathisen (2020) skriver om i sin artikkel, at begrepet rase forstås som en sosial konstruksjon, som har en betydning (Gullestad, 2002;2006 i Mathisen 2020: 127-128). Mona utsettes altså for de norske omgivelsenes begrensninger, selv om hun ikke identifiserer seg med foreldrenes etniske gruppe, er det fortsatt slik at de norske omgivelsene tilskriver henne en annen identitet enn norsk (Prieur, 2002:8).

Aisha fra Oslo:

”Jeg er brun i huden, har mørkt hår og generelt mørke trekk...og skiller meg ut fra en etnisk norsk person. Uansett hvor ”norsk” (bruker gåsetegn) jeg prøver å bli.. jeg vil jeg alltid skille meg ut. Måten folk snakker til meg, ser på meg og hva de tenker om meg, vil alltid være der, og det vil alltid være annerledes...jeg er også klar for avslag på mange søknader og cv’er for å si det sånn.... Men det går bra.. jeg er ikke flau for å være pakistaner og at jeg ser ut som jeg ser ut. Det er bare noe jeg har akseptert. Jeg har null problem med å balansere mellom min pakistanske identitet og norske identitet. Selv om jeg ser på meg selv som mer pakistaner, bor jeg fortsatt i Norge og lever etter de norske reglene..”

På lik linje med Mona, har Aisha også følt at majoritetens fremstilling av henne som norsk oftest er negativ, og hun nevner også hvordan det kan påvirke fremtidige jobbmuligheter på bakgrunn av hennes utseende og navn. Men i motsetning til Mona fremstiller hun det på en måte hvor hun ikke blir påvirket av situasjonen, og har isteden akseptert ”realiteten” som den er, mens Mona har fått en viss innvirkning fra dette. Med dette går jeg litt tilbake til teorikapittelet hvor Jacobsen (2002) nevner om at minoritetsungdommers kulturelle identiteter regnes som kontekstuelle og prosessuelle, altså at de har en bred kulturell kompetanse og evnen til å skifte mellom de kulturelle kodene, uten at de opplever dette som en personlig verdikonflikt, noe som er knyttet til Aisha sitt tilfelle. Ut i fra sitatet til Aisha viser hun også det Jacobsen (2002) kaller for *bindestreksidentitet*, hvor hun prøver å skape en kobling mellom den pakistanske og norske siden. Hun hevder at hun er en pakistaner og er stolt for det, men hun har samtidig tilpasset seg og føler tilhørighet til det norske samfunnet.

Bezawit fra Tromsø:

”Uansett hvor mye man ikke vil at det skal ha en betydning og at alle mennesker er like uavhengig hudfarge, religion, bakgrunn så har din etniske identitet en betydning...hvordan du ser ut har en betydning, hvordan hudfarge, hvilke religion, hva slags navn du har...jeg føler alt dette har en betydning.. ikke bare hvordan andre ser på deg, men også hvordan du oppfatter deg selv.. til en viss grad..”.

”Jeg føler at jeg ha blitt urettferdig behandla på grunn av mitt utseende... jeg har for eksempel vitna at de ikke har snakka sånn til mine norske venninner (mennesker fra majoritetssamfunnet.... Jeg fikk aldri være Santa Lucia på barneskolen...alle mine

andre blonde venninner fikk alltid være Lucia men aldri jeg eller min andre utenlandske venninner”.

Det Bezawit sier her relaterer jeg til det Mathisen (2020:128) skriver:

«Selv om jeg forstår norskhet som sosialt konstruert og dermed noe som ”gjøres” på forskjellige måter i forskjellige kontekster, er det viktig å tydeliggjøre at norskhet også handler om makt; det er ikke tilfeldig hvor grensene for inkludering og ekskludering går”.

Dette viser altså hvordan våre omgivelser former hvilke muligheter og begrensninger vi har til å handle. Her kan man også knyttet inn fra teorikapittelet, om at minoritets språklige elever vurderes å ha lav kulturell kapital. I slike situasjoner ser man hvordan skolen fratår disse elevene den kulturelle kapital ved å usynlig gjøre den (Svendsen, 2009). Dette resulterer til at de elevene med lav kulturell kapital, kjenner seg lite hjemme i klasserommet, som Bezawit gjorde her.

Rashid fra Oslo:

«Ikke bare er jeg fra et annet land, jeg er fra Afrika, er brun i huden, og er muslim i tillegg. At jeg er muslim kan man ikke se, men at jeg er brun, ser man og det kan jeg aldri skjule eller gjemme. Jeg tror at om man er hvit og heter Petter Larsen, kommer du veldig langt i forhold til en Mohammed Ali og er mørk i huden. Jeg vil aldri bli like mye verdsatt som en etnisk norsk man. En Martin vil alltid være foran meg, uansett hvor ”like” vi er”

”forskjell har betydning ja... jeg føler du blir behandlet bedre i samfunnet, hvis du er hvit. Lærere til og med, de liker og behandler de norske elevene i klassen mye bedre. Eller for eksempel hvis jeg og gutta mine går ute og vi er en gjeng.. får vi masse stygge blikk fra andre etnisk norske mennesker, og jeg vet jo hva de tenker... ”jævla utledinger” ”kriminelle jævler”.

Mustafa fra Oslo:

«Jeg lagt merke til at en annen etnisitet har mye å si, for hvordan fremtiden din skal være...det er ikke noe sånn "nei det er ikke så mye rasisme i Norge".. nei... du skjønner ikke hva rasisme eller diskriminering er før du er alt annet enn hvit eller etnisk norsk. Du vil aldri skjønne det, du vil aldri skjønne hva folk med annerledes bakgrunn må gjennomgå mye av livet sitt for å prøve å godkjennes..”

Mustafa og Rashid har veldig like tanker og meninger rundt betydningen av etnisitet og opplevelsen av forskjellene. Begge legger vekt på at utseende har en stor betydning for den tilbakemeldingen de får på seg selv. På lik linje med Aisha, Mona og Bezawit virker det som hudfarge blir brukt som en forståelseshorisont rundt dem som personer og deres ferdigheter. Deres identitet blir opplevd og tilskrevet. Hudfarge har altså en betydning for hvordan man oppfattes av andre og den tilbakemeldingen en får på seg selv. Her ser vi også at navn er en stor identitetsmarkør som knyttes til etnisitet.

Modu fra Tromsø:

” Jeg føler ikke at jeg verken kan føle meg norsk eller ghanesisk til tider... jeg skjemmes ikke over at jeg er ghanesisk...men det blir et stor spørsmål rundt det. I Norge blir jeg sett på som utlending...er jeg i Ghana blir jeg sett på som norsk... altså utlending for de...man føler seg liksom aldri helt hjemme om du skjønne? Hvem er jeg da egentlig? Og hvor tilhører jeg mest?”

” ...forskjeller har kanskje ikke en så stor betydning nå... siden jeg er ganske ung enda... men jeg tipper at forskjellene kommer til å ha en betydning når jeg blir eldre...og skal ut i arbeidsmarkedet.. jeg har jo hørt mange historier om utlendinger som ikke får jobb på grunn av hvordan de ser ut... eller at de er fra et annet land... eller hva slags navn de har osv...”

Modu forklarer hans møte med Ghana og Norge. Han blir alltid gjort oppmerksom på sin annerledeshet, uansett hvor han befinner seg, og at en slik ”bekreftelse” på hans annerledeshet, henger sammen med den identiteten som tilskrives fra omgivelsene. Modu blir satt i en posisjon hvor han føler seg fremmed og annerledes, og hvor han føler han ikke passer inn i de ulike sosiale kategoriene, både i Norge og Ghana. Ut i fra det Modu sier her er annerledeshet noe som oppleves i tilknytting til etnisitet, og det kan gå ut over hans sosiale

tilhørighet. Her kan man også legge til at hans stedsidentitet blir påvirket, noe som kan ha en betydning for stedstilhørighet og stedtilknytting. Modu nevner at forskjellene vil vise seg enda mer jo eldre han blir og at han er forberedt på utfordringene som vil komme som en minoritet når det kommer til å søke jobb. Dette viser oss at etnisitet er relasjonelt anliggende, ettersom at det skapes og gjøres relevant i samhandling med andre mennesker (Eriksen, 2001).

Sangin fra Oslo:

” Jeg føler at det er mange hendelser hvor mange blir overasket fordi jeg er så flink til å snakke (norsk).. og det trenger ikke å være noe rart, men sånn lærere... vi hadde sånn prøve muntlig engang og det følte som om han professoren nesten ble litt overasket over at jeg var så flink til å snakke.. utseende mitt identifiserer meg veldig mye. Og da er det direkte over på stereotyper jeg blir satt inn i.. og jeg hadde en tendens til å på en måte måtte bryte meg ut av det ved å gjøre det motsatte av det de forventet at jeg skulle gjøre...at jeg var sånn veldig integrert på en måte. Og det er jo greit, men jeg bare føler at jeg prøvde nesten å gjemme hvor jeg kom fra bare for å vise at det ikke hadde noe å si.”

”Jeg husker at jeg fikk en litt dårlig karakter i sånn andre verdenskrig temaet. Så snakket læreren min med meg, og han var sånn ”jeg tror det er fordi de fleste hjemme for litt hjelp av foreldrene sine fordi de har hatt masse sånn besteforeldre... har hørt masse historier om besteforeldrene deres eller forfedrene deres.. at var med der.. «han var faren til han osv”.. det er jo litt dårlig gjort typ... kan ikke pensumet være basert på om, om uansett du kan en ting eller en annen ting, at det ikke skal ha så mye å si om foreldrene mine kan noe om det eller ikke.”

Sangin forteller hvordan hun følte en trang til å bryte seg ut av de ulike stereotypene, og vise seg best mulig for andre, noe som forteller meg hvor mye hennes selvoppfatning og identitetsbilde er knyttet til anerkjennelse og bekreftelse fra omgivelsene. Vi ser også viktigheten her av lærere og undervisningsopplegget, og hvor viktig dette er for ungdommenes prestasjoner på skolen, og hva slags identitetsbilde de får på seg selv. Lærer og undervisningssituasjon spiller en stor rolle her, da det kan ha en innvirkning på elevene og deres mestringssevner som elever på skolen, men også som minoritetsungdommer. Hun opplever til en viss grad det Hoem (1978) kaller for skjermet sosialisering, hvor det oppstår

verdi- og interessekonflikt. Kulturforskjellene er store, noe som fører til at skolen ikke oppleves som noe nyttig eller betydningsfullt for Sangin. Skolen kan på mange områder virke som fremmed og meningsløs, og den enkelte elev blir heller ikke påvirket av dens sosialiseringforsøk (Sand, 2008).

Analyse av informantutsagn – Markører som har betydning for etnisitet og identitetsutvikling

Sitatene jeg har trukket frem viser at ungdommene opplever at ytre kjennetegn som hudfarge har betydning for hvordan de blir møtt og forstått av andre. De tilskrives en identitet på bakgrunn av slike ytre kjennetegn, som gjør at de får en respons på seg selv som annerledes, som ikke norsk og dette er forhold som kan være med på å påvirke deres egen identitetsutvikling. Som vi ser fremhever flere av informantene at dette også kan ha betydning for hvilken muligheter de har i det norske samfunnet. Det å være lys i huden og ha et norsk navn, gir andre muligheter enn det å ha ”utenlandsk” navn og mørkere hudfarge, slik enkelte av mine informanter opplever det. På bakgrunn av informantenes fortellinger har jeg forstått at det å se seg selv gjennom andres blikk, spesielt majoritetens, har en stor betydning for hvordan de forstår seg selv.

Hvis vi trekker inn Modu som eksempel her, viser han viktigheten av bekreftelse på sin identitet fra omgivelse og hvilken betydning sted har å si for tilknytning og tilhørighet. Som nevnt i teorikapittelet, handler ikke stedstilknytning om å kun føle tilknytning til et sted, men som Mathisen og Stenback (2015) beskriver, kan man føle multiple tilhørigheter flere steder. For Modu var ikke dette tilfelle, da bekreftelsene han fikk fra omgivelsene, både i Tromsø og Ghana, var at han ikke var «norsk» eller «ghanesisk» nok, noe som på mange måter påvirker hans stedsidentitet og stedstilhørighet.

Ut i fra fortellingene til informantene mine kobler jeg til det Jacobsen skriver om i sin bok og avhandling, om hvordan man med en annen etnisk bakgrunn blir oppfattet i samfunnet. I følge Jacobsen (2002) har fremstillinger av sosiale kategorier en stor betydning for hva slags stereotyper og bilder som skapes av ulike gruppe mennesker, og menneskers identifikasjoner av seg selv. Stereotyper er feilaktig generalisering, som blokker ut innsikt og forståelse. Det går ut på egne og forenklete beskrivelser av visse kulturtrekk ved bestemte type mennesker og er grensesettende. Det er grensesettende på en måte hvor mennesker blir møtt med stereotyper

og ikke som enkelt individ. Man blir altså tilskrevet en identitet som ikke kommer overens med ens egen oppfatning av seg selv.

Det har også vært informanter som blant annet Sangin, Mustafa og Bezawit som har trukket frem deres tanker rundt lærere og skolen. Hvis vi tar utgangspunkt fra Hoems teori (1978), så han på samer som minoriteter i Norge og studerte deres situasjon. Han tok for seg samenes sosialiseringsspross inn i både storsamfunnet og skolen. De aller fleste minoritetsgrupper kan i dag befinne seg i samme situasjon som samene en gang gjorde. Med ulike normer og verdier som de har med fra sitt samfunn, må de tilpasse seg et annet samfunn, følge de og fungere etter de reglene, akkurat som mange av mine informanter føler de må gjøre.

Med den etniske bakgrunnen de har, er det lett å føle seg pekt ut og annerledes, spesielt i et klasserom fullt med etnisk norske, noe som kan påvirke mestringsfølelsen. Med utgangspunkt fra Hoems teori om den ”gode situasjon”, har de da opplevd det motsatte av dette. En lærer kan gjennom sitt arbeid med klasseledelse danne et interessefelleskap i klassen. ”Den gode situasjon” er basert på et interessefelleskap hvor eleven opplever anerkjennelse i et felleskap med gode relasjoner til de andre elevene. Noe som er med på å gi elevene en følelse av trygghet og selvverd (Hoem, 1978), noe som viste seg å ikke være tilfelle for disse ungdommene, da det de opplevde var en verdikonflikt.

Her kan vi også trekke inn Engens (2003) begrep om dobbeltkvalifisering. Altså at tidligere sosialisering videreføres samtidig som ny sosialisering finner sted. Dette er noe som innhentes via kunnskap om ens egen kultur og i møte med kunnskap om majoritetskulturen. Ut i fra en slik innlemmingsstrategi i den verdipluralistiske skolen, går man ut i fra at alle elever, både minoriteter og etnisk norske elever, opplever en viss type verdibekreftelse på skolen, og har et krav om at skolens innhold bærer preg av verdimessig mangfold (Gravem, 2004:248-250). Dette kan også knyttes til Mathisen (2020) sin beskrivelse av at skolen, som institusjon, ofte ubevisst reproducerer en hvithetsnorm til tross på et fokus av mangfold. Her viser hun hvordan minoritetselever ikke blir sett på som en del av ”norskheten”, og hvordan dette i mange tilfeller fører til at elevene får en opplevelse av at de er mindre verdt enn ”det norske”, ettersom at det er *dette* som blir sett på som ”riktig” og viktig.

Funnene mine viser at hudfarge og navn er ulike identitetsmarkører som har en betydning for tilskrivelse av etnisitet og betydningen for identitetsutvikling hos informantene. Det at mine informanter forholder seg til etnisitet som en dimensjon i identitetsarbeidet, viser bare

hvordan dette er noe de er nødt til å forholde seg til, fordi de ufrivillig inngår i den ytre tilskrivningen av identitet. Prieur (2002:9) skriver at, jo mørkere hudfargen er og jo mer utseendemessig man atskiller seg fra majoriteten, jo oftere og flere påminnelser vil man også få på at man ikke oppfattes som norsk nok. Andre forhold, som man til en viss grad, men også en begrenset grad styrer selv, vil være gjenstand for slike fortolkninger. Det er blant annet navn, snakkemåte, aksent og religion. Disse forholdene gjør at valgmulighetene for de fleste er begrenset (Prieur, 2002:9), og det er en av grunnene til at jeg valgte religion som et undertema da jeg mener det er viktig for betydningen av etnisitet, identitetsutvikling og tilhørighet.

Religion

Religion og religiøs tilhørighet kan også være et viktig aspekt ved identitet. Tidligere forskning som blant annet Jacobsen (2002) har vist at foreldres religiøse syn har en betydning for ungdoms religiøsitet, men at det også er mange ungdommer som ønsker å bestemme hvordan de selv velger å praktiserer religion. Men for flere er den religiøse identiteten knyttet til familien og foreldrenes hjemlandet. Jeg vil vise hvordan ungdommene har svart på spørsmål relatert til religion, om dette kan være viktige aspekter for dem, og om de føler de skiller seg ut på noen måter på grunn av tro og religiøsitet.

Mona fra Tromsø:

”Jeg tror kun på Gud, ikke religion... min familie er muslimer... og jeg har blitt oppvokst i et muslimsk hushold... men jeg personlig har aldri følt meg som muslim... Jeg tror at det finnes en Gud...men ikke Islam...tidligere har jeg bare kalt meg selv muslim fordi mine foreldre er det.. men det store spørsmålet er, hadde jeg noen gang vært det, hvis det ikke hadde vært for de? Det tror jeg ikke.... og foreldrene mine.. det kan de aldri få vite heller... de disclaimer meg som ungen deres...”

”Religion er ikke et viktig aspekt for meg og min identitet kanskje... siden jeg ikke er religiøs.. men andre mennesker tror jo det... så fort de hører at foreldrene mine er fra Somalia.... det kan være veldig irriterende... hvis jeg for eksempel er på fest så kan ukjente si... ”du drikker vell ikke siden du er muslim eller hva?” De kan stille meg sånne teite spørsmål om Islam eller muslimer i blant ..du vet ikke om jeg er muslim...”

syns fort det kan bli så dømmende....så sånn sett kan jeg si at jeg skiller meg litt ut som "muslim" uten å være det, hvis du skjønner?"

Her forklarer Mona at hennes muslimske bakgrunn ikke ga henne en indre mening og at hun aldri har følt seg som muslim, og dermed er ikke religion et viktig aspekt når det kommer til hennes identitet. Muslim var noe hun bare betegnet seg som tidligere fordi foreldrene hennes var det. Hun hevder at hun ikke tror hun hadde vært muslim hvis det ikke hadde vært for at familien hennes er det. Dette antyder at hennes religiøse identitet på den tiden ikke var selvvalgt, men at hun fortsatt den dag i dag, ofte i møte med majoriteten, blir bevisst på at hun skiller seg ut, og at hennes identitet som muslim uten å faktisk være det, blir tydeligere så fort folk får vite at foreldrene hennes er fra Somalia.

Helena fra Oslo:

"Ja religionen min er viktig... jeg føler jo mye av moralene og verdiene mine kommer derifra da..., jeg vil gjerne ha venner som har litt lik tankegang som meg...jeg er kristen.. og det er ikke sånn at jeg følger ting til punkt og prikke, men igjen vi må ha common ground...og jeg mener ikke da at du må være kristen... muslim, jøde, osv er ganske lik kristendommen med mye like verdier...jeg kan liksom være venn med en ateist også... men liker å være rundt folk som frykter Gud også.."

"Alle rundt meg var muslimer... men sånn var det egentlig på ungdomskolen også...jeg har alltid hatt masse muslimske venner, jeg la ikke merke til det på ungdomskolen... men på videregående så følte jeg litt press om konvertering.... de var hele tiden på med religion, og det å bli muslim. Jeg er veldig glad i dem... Men man føler seg ikke akkurat så velkommen i visse situasjoner, eller at man kan delta i en samtale eller diskusjon, fordi de kun snakker om Islam og hvor riktig det er...Og hvis vi begynner å diskutere blir det de i mot meg... så det blir en lost case uansett.."

Helena nevner at hennes moralske prinsipper og verdier kommer fra hennes religiøse tro, og at religionen er viktig når det kommer til hennes tankesett, men at hun ikke praktiserer religionen til en stor grad. For Helena er det viktigste å ha en omgangskrets med samme religiøse syn, da hun mener Kristendommen, Islam og Jødedommen har ganske likt utgangspunkt, og hevder det er viktig at vennen hennes har samme verdier som hun selv. Omgangskretsen og vennene hennes har åpenbart endret seg fra ungdomskolen til videregående, og hun skiller seg ut som en kristen da skolen hun går på har mange

minoritetsungdommer, og flertallet av dem var muslimer. Det resulterte til press om konvertering, og åpenbart lite respekt ovenfor henne som kristen, noe som spesielt kan påvirke opplevelse av stedstilhørighet.

Aisha fra Oslo:

”Religion er nesten alt jeg gjør. Måten jeg kler meg på, måten jeg snakker, valgene jeg tar, hva jeg spiser. Å være pakistaner og muslim er en stor del av min identitet, og det kommer det alltid til å være.”

”Det at jeg kun spiser halal mat for eksempel.. sånn kan jeg føle jeg skiller meg ut der i blant, eller hijaben på hode mitt. Hvis jeg for eksempel er med norske så kan jeg ikke spise alt de spiser eller så må jeg bestille noe helt annet enn de. Også når det kommer til festing. Jeg føler vi har kommet i den alderen hvor festing også har begynt å bli mer normalt... jeg kan aldri gå på en fest, spesielt der det er alkohol. Mine norske venner drikker, det kan aldri jeg gjøre, og jeg vil ikke heller fordi det er haram (synd)”.

Her snakker Aisha om hvor viktig Islam er når det kommer til hennes identitet som muslim. Hun påpeker også at hun ikke kommer uten om med sin religiøse bakgrunn fordi hun blant annet bruker hijab, ikke drikker alkohol eller fester. Hun spiser også kun halal mat og går ikke med fremhevende klær. Jeg kobler det Aisha sier her til det Jacobsen (2002) sier om *den etniske tendensen* innenfor identitetsarbeidet, som er relatert til en religiøs identitet. Som tidligere nevnt anser den etniske tendensen den muslimske identiteten som en naturlig og selvfølgelig del av livet, som en person tar med seg fra barndommen, inn i ungdomsårene og helt fram til voksenlivet. Det henger altså sammen med hennes etniske og kulturelle bakgrunn (Jacobsen, 2002:81).

Ali fra Tromsø :

”jaja... religion...det er veldig viktig for meg. Vi er muslimer og prøver å leve som ordentlige muslimer så godt vi kan. Nesten alt jeg gjør... jeg gjør for islam og Allah... jeg ber, faster i ramadan... prøve å være en bra menneske.... ikke banne, ikke gjøre

noen lei seg....så ja...det er en stor del av meg og min identitet...Jeg vil til jannah (paradis) en dag inshallah (med Allahs vilje), og da man må være bra menneske og tilbe Allah”.

”når jeg er med mine syriske venner så føler ikke jeg at jeg skiller meg ut... men hvis jeg er ute eller jeg er med norske venner, da gjør jeg... hvis jeg er på besøk... så må de spørre meg... ”Ali skal du spise med oss gris... ” ...”eller du kan ikke???” jeg må si nei... jeg kan ikke... Jeg har opplevd at mennesker kan bli litt sur for det, eller irritert. Engang jeg var hos en venn... spilte spill.. han var alene... så vi spilte og spiste mat også.. han ene henta øl.. de drakk.. ikke jeg... og da lurte de på hvorfor Ali?? Men jeg sier nei, det er haram... Jeg er muslim... jeg kan ikke... og da kan de le litt av meg... derfor jeg savner Syria...og like mest å være med syriske vennene mine.”

Ut i fra Alis fortellinger forstår jeg det slik at han og hans familie lever sterkt etter muslimske skikker og tradisjoner, noe som virker for han å være selvnøysende og normalt. Det som på mange måter blir regnet som norsk ungdomsliv, er ikke en del av Ali sin habitus, fordi han har lite erfaring og er ukjent med det i sin oppvekst og blitt lært at det er feil. Religion viser seg å være en sterk identitetsmarkør for Ali, da han prøver så godt han kan å ikke bare praktisere religionen på best mulig måte, men også ha et riktig menneskesyn og være et bra menneske, slik at han kan ende opp i Paradis. Han legger også stor vekt på de etniske sidene av Islam, da han sier at Islam dreier seg om å være et godt mennesket, ikke banne eller påføre andre smerte.

Med utgangspunkt fra teorikapittelet om de tre type identitetsvalgene ungdommene står over, passer Ali godt innenfor *den rene identitet*, da den rene identiteten både nøytraliserer kaos fra omgivelsene og fritar individet for vanskelig valg (Eriksen, 2001). Ali viser at han setter klare grenser på ting og har regler på oppførsel, moral og verdier basert på hans religiøse tro, noe som setter han i en god posisjon i forhold til den rene identiteten. Det virker som han har en stor tilhørighet til sin religion, ettersom at den er en avgjørende del av hans identitet. Her vil jeg gjerne trekke inn habitus igjen, da jeg forstår det slik at Ali ikke opplever så mye tilhørighet til Norge og den norske kulturen. Han har ikke bodd i Norge like lenge som de andre informantene, noe som kan resultere til at den norske kulturen ikke helt enda har blitt kroppsliggjort i hans habitus.

Modu fra Tromsø:

”Nå er ikke jeg sånn veldig praktiserende kristen... men jeg tror jo fortsatt på det... og jeg kan jo dra til kirka engang i blant...og jeg prøve å be så ofte jeg kan... så ja kanskje til en viss grad føle jeg at det har noe å si for min identitet, men det at jeg er kristen er ikke noe jeg viser eller prøver å få frem.. det e inni meg.”

Rashid fra Oslo:

”Religion er veldig viktig for meg.. jeg er ikke den mest religiøse og praktiserende muslimer du kan finne.. men jeg tar religion og moralene...og verdiene som kommer med det på alvor. Jeg har mye å bli bedre på.. for eksempel så drikker jeg i blant på fest, har kjæreste og ber ikke så ofte som jeg burde. Men aldri om jeg stjeler, eller gjør noen vondt med vilje. Jeg følger samfunnsregler og gjør greia mi. Men religion holder meg tilbake fra veldig mye. Jeg er redd Allah.. jeg føler det er takket være Islam jeg har holdt meg på riktige spor.”

Modu er kristen og mener at religionen til en viss grad er et viktig aspekt når det kommer til hans identitet. Det var for eksempel ikke like sterkt og bestemt som på måten Rashid utalte seg om det, men at de har en ganske lik måte å praktisere religionen på. Modu mener at han er kristen ”inni seg”, altså at han ikke viser den religiøse tilknytningen utenpå, men heller noe han bærer inni seg.

Rashid utaler seg om å være muslim, men ikke særlig religiøs av seg. På lik linje med Ali virker det som Rashid også bekjenner seg veldig mye til Islam, men ikke på like praktiserende måte. Her sammenligner jeg guttenes uttalelser til det Jacobsen (2002) betegner som *den privatiserte* tendensen av religion. Her vises det i større grad hvordan de selv forstår religionen, men at religiøs praksis kommer litt i bakgrunnen. De ser på religion som noe personlig, og det regnes som et aspekt ved individuell identitet. Jeg kobler også Rashid til den tredje tendensen, som da er *den ny praktiserende*, da den viser til konstruksjonen av en norsk-muslimsk identitet. Som jeg tidligere nevnte i teori kapitlet, er den individuelle og personlige tilnærmingen til religion her er også vektlagt, bare at den har et kollektivt aspekt, altså at utgangspunktet er håndtering av en muslimsk identitet i den norske konteksten.

Analyse av informantutsagn- hvilken betydning kan religion ha for identitet og tilhørighet

Funnene fra dette temaet er også et bidrag til kunnskap om hvordan minoritetsungdom utvikler religiøs identitet og om det har noe å si for deres konstruksjon av egen identitet og tilhørighet. I følge Priuer (2002:10) er religion en viktig kilde til tilhørigheten for en stor andel unge med en minoritetsbakgrunn. Hun hevder at man tar feil dersom man ser på denne tilhørigheten som en tradisjonell identifisering (Jacobsen, 2002, sitert i Priuer, 2002:10). Flere av informantene mine spesielt de muslimske, refererte til praksiser som festing, alkohol og sex, som markører på hva en muslimsk ungdomstid ikke er eller burde være, og at det var slike faktorer som skilte dem ut som muslimer fra andre mennesker. Jeg får et inntrykk om at ungdommene lærer at slike praksiser hører hjemme i et normalt norsk ungdomsliv, og at dette er noe de bevisst vet de må holde seg unna.

Så har vi Helena som føler press og annerledeshet fordi hun er kristen og alle vennene hennes på skolen er muslimer. Dette har ført til at hun skiller seg ut og ikke føler seg like mye til rette med de, noe hun kanskje hadde gjort hvis hun selv var muslim. For å sette ting i perspektiv og modifisere litt, vil jeg påpeke at det også kan oppstå likhet og ulikhet mellom etniske minoritetsungdommer. Helena blir nærmest sett på som en minoritet blant hennes muslimske venner og på skolen. I dette tilfelle er de muslimske vennene hennes i flertall og regnes som majoritetsgruppen på den skolen hun går på. Majoritetsgrupper kan til en mye større grad definere regler for samhandling og bestemme hvilke normer og verdier som skal gjelde. Minoritetsmedlemmene må i dette tilfelle da tilpasse seg disse reglene, eller iallfall føle et press om at de må tilpasse seg, noe som viser seg å være for Helena også.

Man får en forståelse her av hvordan Helena skaper og opprettholder det like og det ulike mellom seg og sine muslimske minoritetsvenner. Jeg antar at Helenas tanker rundt likhet og forskjell i relasjon til sine muslimske venner, kan ha stor betydning for hennes identitet og selvoppfatning. Her vil jeg også knytte inn det Ali sier om at han savner Syria og at han liker å omgås med sine syriske venner mer, fordi han føler seg mer forstått og ikke fullt så annerledes når det kommer til religiøse valg. I slike situasjoner kan man føle veldig lite av det sosiale felleskapets betydning, da et sosialt felleskap, som jeg nevnte i teorikapitlet, knytter mennesker sammen gjennom for eksempel lokal tilknytning, genetiske likheter eller felles interesser (Jacobsen, 2009), eller i dette tilfelle felles religiøse verdier og normer.

Dette knytter jeg litt opp mot det jeg skrev tidligere i teorikapittelet om stedidentitet og stedstilknytting. Stedsidentitet brukes altså til å forstå hvordan eller hva stedet har å si for konstruksjoner av identitet (Lewicka, 2014). Det påvirker altså følelsene man får gjennom stedet og opplevelsen av tilhørigheten man får fra det. Det å føle seg hjemme et sted, har mye å si for den sosiale tilhørigheten. Det bygger på en form for relasjon og likhet, ettersom at det er mennesker som ”ligner” en selv. Selv om Ali sitt hjemsted, som han regner som Syria, i mange tilfeller oppleves som et godt sted å være, da det for han var velkjent, vakkert og trygt, kan det også oppleves som et sted som ikke er liv laga for et fremtidig voksenliv. Gjennom intervjuet mitt med Ali, nevnte han blant annet at han aldri ville forlate Syria, men at han og familien var nødt til det på grunn av krig. Det å ha lokal tilhørighet og ønske å bli værende på et sted, eller ikke mulighet til å flytte, kan i mange tilfeller føre til store omkostninger på det individuelle plan (Paulgaard, 2017).

De fleste av informantene jeg intervjuet var troende og hadde en tilknytning til en religion. Mona var en av de som ikke var det, og som heller valgte å gå i sin egen retning og bort i fra familiens. Religion har en stor betydning for de fleste, særlig for de som var muslimer. Flertallet av informantene mine viste et sterkt engasjement til religionen. Selv om ikke alle var fullt så praktiserende, var fortsatt religion for flere av dem en viktig kilde i dannelsen av identitet. Her trekker jeg inn det Jacobsen (2002:215) sier om at mange muslimer, som selv ikke praktiserer religionen sin i dagens Vesten, allikevel har en sterk symbolsk identitet som muslim. Dette er noe som gradvis har økt med tiden som følge av angrep mot muslimene. Religionen synes for flere av informantene å være mer privatisert enn hvordan det kanskje er for foreldrene deres, som for eksempel for Rashid. En annen identitet som også kan kobles til Rashid er den *kreolske identitet*, da han er muslim, men drikker alkohol og har kjæreste. Men så har vi eksempler som Ali og Aisha som er sterkt integrert i muslimsk moral og følger islamske adferds normer og praksiser i stor grad, og dermed går de mer i retningen av *den rene identitet*.

Familie

I følge Prieur (2002:8) er individets identifisering med en etnisk kategori et resultat av en fortolkningsprosess. Det som fortolkes er i stor grad andres fortolkninger av en selv, og i denne sammenheng har foreldrene en hovedrolle. Foreldre er også viktig når det kommer til informantenes sosialiseringssprosess, ettersom at de er med på å gi barna deres første bilde av samfunnet. I følge Berger og Luckmann (2006) har de normene og verdiene som signaliseres

her en stor påvirkning på barna. I dette tema var spørsmålene jeg tok utgangspunkt i og fokuserte på, om informantene viser en annen side av seg selv når de er med familien, og når de er med venner og om foreldrene deres er opptatt av hvordan de skal være (klesstil, oppførsel, utdanning, seksualitet, fritid). Her vil jeg finne ut hvilken grad dette påvirker deres identitetsutvikling og tilhørighet, spesielt fordi foreldres væremåte, tankesett og interesser er med på å påvirke barnet og gir grunnlag for læring.

Mona fra Tromsø:

”Jeg viser en annen side av meg selv 100%...på alle mulig måter...venninne mine vet jo alt om meg. Foreldrene mine vet ingenting om meg.... med venninnene mine kan jeg være meg selv, jeg kan drikke, spise hva jeg vil, gå med hva jeg vil, si hva jeg vil... snakke om gutter, kjæreste...sånt er jo skam på en måte...så ja.. jeg viser en totalt annen side til dem.. jeg nevnt jo tidligere at de heller ikke vet at jeg er muslim...de kan heller aldri få vite det.. de vil aldri forstå...alt jeg gjør og hvordan jeg lever er bare så fremmed for de”.

” ...de er opptatt av at jeg skal ha en god utdanning, oppføre meg bra... de kan mislike mye av det jeg går med... det er nesten litt flaut å si men noen ganger før jeg skal på en fest for eksempel... så tar jeg med skjørtet i en bag og bytter når jeg kommer frem... så de er ganske strenge sånn sett...seksualitet også...i mitt hus kan du ikke være noe annet enn heterofil... og du må ende opp med en somalier...noen ganger skulle jeg ønske jeg ikke var født somalier, jeg vil ikke identifiser meg som det, på grunn av sånt her..”

Ut i fra Mona sitt sitat overfor, vil jeg referere til det Prieur (2002:8) sier om at, det å for eksempel komme fra en pakistansk familie (somalisk i Mona sitt tilfelle), vil ikke automatisk føre en identifisering som pakistaner. Man kan identifisere seg mer som norsk, spesielt hvis man har noen negative familie erfaringer, som Mona gir uttrykk for å ha. Det livet familien til Mona lever og de kravene og forventningene de stiller til henne, virker naturlig i lys av deres oppvekst i Somalia. Situasjonene stiller seg annerledes for Mona, som er født og oppvokst i Norge. Jeg knytter Mona sitt sitat til det Eriksen (1998) sier om at man deler identitet med ulike mennesker til ulik tid. Mona er et godt eksempel på dette da hun fremstiller seg selv som en muslimsk jente hjemme blant familien, mens når hun er med venner eller ute blant folk så identifiserer hun seg bare som en norsk jente. Mona opplever også det Jacobsen

(2002) kaller en viss form for gruppe identitet, da hun neste tilhører flere grupper samtidig. Individuer har altså sammensatte identiteter som konstitueres relasjonelt gjennom samhandling med andre (Jacobsen, 2002:36).

Rashid fra Oslo:

”Det er litt trist å si... men familien min kjenner meg ikke på den måten. De vet null om hva jeg gjør, hvem jeg er med osv..eller at jeg har dame, prøvd alkohol, drar på fest og de greiene der.. De kan ikke vite heller.. det er ikke riktig for dem. Det er haram (synd) og det er helt tabu i kulturen vår...De er oppvokst i helt andre tilstander og miljøer, de vil aldri forstå det å være ungdom i Norge i dag. Også handler det mye om respekt og familie ære osv..”

”...de vil ikke jeg skal kle meg som en tulling for eksempel...sånn tracksuits (treningsdrakt), chains (hals kjede), rett og slett litt sånn ghetto stil.. Jeg må ha respekt for dem og generelt... utdanning er litt press men ikke så mye egentlig. Seksualitet også kan man ikke snakke om.. kan ikke være noe annet enn straight (heterofil)... dame også vil de at jeg skal vente med til jeg skal gifte seg. Men uten om det, så er det ikke noe spess.”

Ut i fra Rashid sitt sitat ovenfor ser man at det ikke kun er tabubelagte temaer som kjæreste, drikke alkohol eller dra på fest, som han ikke tar opp med foreldrene sine. Det er andre aspekter som blant annet hans hverdag eller hvem han omgås med på fritiden som også er ukjent for de. Det er ulike grunner for at han velger å ikke være så meddelsom om sitt liv. I likhet med Mona som også har foreldre fra Somalia, forklarer Rashid også bakgrunnen for dette, nemlig at hans hverdag i stor grad oppleves som fremmed for foreldrene hans. Deres manglede kunnskaper om hvordan det er å være ungdom i Norge, gjør slik at ungdommene ikke ser noe poeng med å fortelle foreldrene om livene sine utenfor hjemmet, ettersom at de uansett ikke forstår. Denne tankegangen befinner seg hos flere av informantene jeg har intervjuet.

Sangin fra Oslo:

".. Jeg snakker mer fritt.. mer tullete når jeg er med venner. Men jeg prøver å være veldig respektfull når jeg er hjemme, og det har veldig mye med familiens verdier og at man må være respektfull overfor foreldrene sine..."

"... de er veldig strenge på at jeg ikke skal ha venner som snakker kebab norsk... fordi jeg føler de er redde for at jeg skal bli den stereotypen de ikke vil jeg skal bli.. seksualitet er litt sånn tabu.. man snakker ikke om sånn... Men det er jo litt sånn ikke gå med korte toppe osv...jeg føler at hvis det kommer til gutter også det er veldig sånn...husk at du er 16 år eller husk at du må passe på deg selv... Men altså jeg har vokst opp med det at det ikke plager meg lenger.. det har formet meg litt. Jeg føler ikke jeg må bryte ut av det på en måte."

Sangin forespeiler seg en litt annerledes tilværelse enn sine foreldre, samtidig som hun viser respekt og forståelse for det livet foreldrene hennes lever. Det ser ut til at Sangin takler det å ha kombinasjon hvor både hennes individuelle behov og familiens behov kombineres, på en uproblematisk måte, da hun forklarer at hun er oppvokst med det og at det ikke plager henne lenger. Det er ikke noe hun føler hun må bryte seg ut av, i motsetning til Mona for eksempel. Sangin nevner at foreldrene er strenge på måten hun snakker på, og at det er viktig at hun ikke snakker kebab norsk, for å ikke bli kategorisert i ulike stereotyper av majoriteten. Her kan man trekke inn det Cresswell (1996) nevner om "in place" og "out of place". Han hevder at hvilken personer som passer inn og hvem som ikke passer inn en plass, eller hvem som dominerer bruken av et sted, er en måte å forstå stedet på. Foreldrene til Sangin vil ikke at hun skal bli stemplet som "out of place" eller upassende, da det i majoritetens øyne kan regnes som at en symbolsk og kulturell grense blir overtrådt, som er med på å føre til stereotyper. Som jeg nevnte tidligere må ikke grensekryssingen være intensjonell, det holder med andre personer regner dine handlinger som forstyrrende.

Mustafa fra Oslo:

"Når jeg er med familie kan jeg ikke akkurat si hva jeg vil, gjøre hva jeg vil... skjønner du? Jeg må holde det lowkey (behersket/moderat) og være godgutten i familien. Oppføre meg, vise respekt.... men hvis jeg er med venner kan jeg være litt mer fri. Kan si hva jeg vil, gjøre hva jeg vil.. men selv da kan jeg ikke være helt avslappet. Jeg kan

ikke gå langt unna...jeg må holde meg litt rundt området (der han bor), må si til mamma alt jeg gjør...det er sånn... okey chillern litt..”

”Jeg får ikke lov til å være i nærheten av en jente...og det kommer litt på tanke med alderen og litt zina (utenomekteskapelig i Islam). Jeg får aldri lov til å gå på fester. Det er forbudt, og det skjønner jeg også hvorfor da. Klesstil... er noe av det viktigste... jeg kan ikke gå med sånn tracksuit, øredobber, kjede...Pappa forveksler meg da med sånn ghetto. Jeg må ta en bachelor og en master. Jeg må bli noe sånn ordentlig...sånn typiske mål utlending foreldre har for barna sine.”

Aisha fra Oslo:

”Jeg snakker kanskje mer fritt, snakker om det jeg vil og kan være helt crazy uten å tenke meg om...De er veldig opptatt av alt jeg gjør egentlig. De har fått det i hode på meg at jeg må studere tannlege for eksempel eller en annen høyere utdanning som innebærer høy lønn og status. De vil ikke jeg skal ende opp som de vettu... null utdanning...ikke høyt betalt jobb, osv..sånne ting har jeg forståelse for liksom.. Eller for eksempel klesstil. Jeg kan ikke gå med korte eller altfor tettsittende klær, det er litt skammelig, spesielt ute foran andre og foreldrene mine ser det. Kjæreste går ikke før jeg skal gifte meg..Men vi bor i Norge liksom.. kan fort bli for mye blant, de forstår ikke”.

I situatene overfor forteller både Mustafa og Aisha at det ikke kun er press om høyere utdanning, men det er også et stort press når det kommer til valg av selve utdanningsretningen. Det er viktig for foreldrene at de går i en retning som innebærer lang utdanning, godt betalt lønn og status. Til tross for foreldrenes høye krav og forventninger overfor dem når det kommer til utdanningsvalg, viser de fortsatt mye forståelse og hensyn overfor foreldrenes tanker rundt dette tema. De begge har også relativt strenge regler når det kommer til kjæsterelasjoner, seksualitet og påkledning, og gir uttrykk for at det kan bli for mye i blant, med tanke på dagens samfunn og norsk ungdomsliv.

Bezawit fra Tromsø:

”Det er visse ting man heller holde for seg selv...jeg har skjult noen fester... at jeg har prøvd alkohol.... foreldrene mine er religiøse ortodokse... de er ikke fan av alkohol så

de like det ikke så godt om jeg sier jeg skal på fest... de assosierer det med engang til drikke, gutter, narkotika”.

”De er dessverre veldig opptatt av hvordan jeg skal være...Jeg elsker for eksempel å male og tegne...men jeg valgte studiespesialisering for det...egentlig for å tilfredsstille deres behov... de mener ikke det er en ordentlig utdanning.. de skjønner ikke at det er noe jeg liker og faktisk vil gjøre.....de vil at jeg skal gjør det de ikke fikk når de var yngre.. som for eksempel studere...de fikk jo ikke mulighet til det. Det er alltid så viktig hva alle andre etiopiere tenker.. og hva alle andre vil si....ulempene med å være født i en utenlandsk familie I guess..”.

På lik linje med Aisha og Mustafa opplever Bezawit også mye press av foreldrenes høye forventninger om at hun må ta høyere utdanning, og at de også er opptatt av selve utdannelsesretningen. Det å male eller tegne blir ikke regnet som en bra nok utdanning i deres øyner, og noe de kan se for seg Bezawit holde på med resten av livet. Konsekvensene og bakgrunn for denne tanken går tilbake til hva de tenker alle andre i det etiopiske miljø vil si og tenke om datteren deres. Dette viser seg å prege Bezawit på en negativ måte, da hun nevner at dette er en av ulempene ved å være født i en utenlandsk familie.

Familiens betydning for følelse av tilhørighet

Man kan tenke at minoritetsungdommer tilegner seg de kulturelle verdiene og normene fra foreldrene sine, eller andre eldre i nære relasjoner. Kan det være slik at den plikten med å overføre sin kultur til den yngre generasjonen blant førstegenerasjonsinnvandrere forsterkes, fordi det norske samfunnet har andre kulturelle verdier? Faren for å miste sine kulturelle verdier blir større hos den eldre generasjonen, ved å bosette seg i et annet land.

Minoritetsungdom har nesten en dobbel sosialisering, med tanke på at de vokser opp innenfor to samfunn. Det vil si at de får ulike sosiale ferdigheter fra både foreldrenes opprinnelige samfunn og det norske samfunnet. I dette tilfelle kan man si at sosialisering er en gjensidig overføringsprosess, hvor den yngre generasjonen både tilegner seg kulturelle verdier, men også gir fra seg noe fra det etniske samfunnet. De er med på integrere sine foreldre eller andre eldre inn i et etnisk samfunn. Samtidig som de tilegner seg noen kulturelle verdier, gir de også noe tilbake.

Når jeg hører informantene snakke om foreldrene deres og hvordan de må ta hensyn til foreldrenes regler og væremåter, og hvordan de må forholde seg til ulike kulturelle og tradisjonelle verdier og normer, virker det som at det foregår her en videreføring av kultur mellom generasjoner. Ut i fra samtalene forstår jeg det slik at de fleste av mine informanter akkulturerer i retning av det norske samfunnet raskere enn foreldrene deres. Dette kan på mange måter skape konflikter mellom generasjonene i familien og til en viss grad true foreldrenes autoritet, som vi også har fått et innblikk av fra informantenes fortellinger. Forskning viser også at innvandrerungdom her i landet opplever generasjonsforskjeller i sterkere grad enn etnisk norske ungdommer (Torgersen, 2005:29). Man kan tenke seg at gapet mellom generasjonene blant innvandrerfamilier blir større, fordi tilpasningen til majoritetsbefolkningen og det norske samfunnet går raskere for barna enn det gjør for foreldrene.

Flere av informantene mine forteller om utfordringene de møter på når det kommer til å vokse opp innenfor foreldrenes opprinnelses kultur og den norske kulturen. Flere av informantene inkludert Bezawit synes å være i en konflikt mellom egne ønsker og foreldrenes ønsker. De viser uttrykk for å forsvare valgene de tar for sine foreldre, eller at de må holde ting skjult for dem, med tanke på at de frykter at disse valgene ikke blir akseptert eller forstått. Dette er valg eller ting som ikke kan gjenkjennes eller skrives tilbake til foreldrenes opprinnelsesland. Informantenes forhold til deres familier synes i stor grad å være preget av at de har en type hierarkisk barn/forelder relasjon, enn hva som kanskje er tilfelle for de etnisk norske vennene deres, eller generelt for majoriteten av etnisk norske ungdommer. Jeg fikk et inntrykk av at informantene mine tilskrev konflikter med foreldrene, til det å ha en flerkulturell bakgrunn, og at de føler etnisk norske foreldre ikke kan være like strenge som deres foreldre.

Tidligere studier som (Prieur, 2004, Østberg, 2003 og Jacobsen, 2002) har vist at unge med muslimsk og minoritetsbakgrunn opplever å ha større respekt for sine foreldre sammenlignet med jevnaldrende med etnisk norsk bakgrunn. Ut i fra samtalene jeg har hatt med informantene om dette tema, forstår jeg det slik at de er opptatt av anerkjennelse og respekt fra foreldrene sine. De uttrykker stor respekt overfor dem, samtidig som de ikke vil leve et liv som de. Når det er snakk om deres egne fremtidsplaner virker det veldig vanskelig for dem å vite hva de skal gjøre. De synes det kan være slitsomt til tider å leve opp til alle forventningene som kommer med det, da de fleste foreldre av informantene ikke bare er opptatt av hvordan barna er for dem, men også hvordan de fremstilles for andre. Dette gjelder

både majoriteten (etnisk norske), og andre personer med samme etnisk bakgrunn (minoritetsforeldre). Når det kommer til hvordan majoriteten ser på ungene deres, vil de ikke at de skal se på dem og ha stereotypiske tanker om barnet deres, som det for eksempel var i Sangin sitt tilfelle. Med utgangspunkt fra teorikapittelet i det Cresswell (1996) skrev om "in place" og "out of place", forstår man her at hvem som er innenfor og utenfor, handler om hvem som er dominerende og hvem som har makt. Og med det trekker jeg også inn det Bourdieu (1996) skriver om hvordan individer og grupper må besitte den riktige kapitalen, som er den kulturelle kapitalen, for å kunne bli "akseptert" (Bourdieu, 1996: 156). Foreldrene er også veldig opptatt av hva personer fra deres egne etniske gruppe skal se eller tenke om barna deres.

Med utgangspunkt fra teorikapittelet om det Jacobsen (2002) skriver om gruppeidentiteter, kan man her forstå at mine informanter konstituerer sin identitet relasjonelt gjennom samhandling med andre (Jacobsen, 2002:36). Samhandlingen de har med andre preger dem. Nesten alle mine informanter forteller at foreldrene deres har høye forventninger til dem, og flere av dem forteller at utdanning er et tema som ofte blitt tatt opp. Det virker som at foreldrenes høye forventninger i mange tilfeller oppleves som press for mange av informantene, men likevel virker det som dette presset ikke nødvendigvis trenger å assosieres med noe negativt, som for eksempel når det kommer til utdanningsvalg, selv om det for enkelte av informantene mine kunne bli slitsomt og krevende til tider.

Det er fullt forståelig at det på mange måter kan være utfordrende for ungdommene å forholde seg til eller leve opp til foreldrenes tankegodset, da de er mer mottakelig for modernistiske impulser. I følge Prieur (2004) vil det også være ikke-vestlige innvandrere foreldre som også kan være påvirket av de modernistiske impulsene. Men i motsetning til dere, går deres norskfødte barn (eller barn som kom til Norge senere) på norske skoler. Noe som bidrar til at norskfødte barn med ikke-vestlige innvandrere foreldre, fra en tidlig alder skaper en forståelse av det norske samfunnets krav og forventninger rettet mot individet.

Det kan være mange årsaker til at foreldrene til ungdommene støter på dem med press. For eksempel viser Prieur (2004) i sin forskning at ikke-vestlige-innvandrere foreldre oftest har dårlig norsk kunnskaper, lav utdanning (eller ikke noe utdanning) og lav økonomi. Hun skriver også at en av de største grunner til at foreldrene blir i Norge, er på grunn av barna. Dette kan resultere i at disse foreldrene har store og bestemte forventninger overfor sine barn, med hensyn til karriere og utdanning. De fleste ikke-vestlige innvandrere foreldre som kommer

til Norge og bor her, har store forhåpninger og tror at barna deres vil få bedre muligheter i Norge, enn det de fikk når de var i sitt hjemland. Slik jeg forstår det, føler veldig mange av informantene at de har lite valgrom og frihet til å tenke selv på hva de vil bli, eller gjøre i fremtiden. Familien er en stor betydning også når barn identifiserer seg vekk fra en etnisk bakgrunn (Prieur,2002:8). Av alle informantene mine er det Mona som har svakest opplevelse av tilhørighet til foreldrene hennes sin etniske gruppe.

En annen ting som også kommer fram i flere av intervjuene, er begrensningene foreldrene setter overfor barna sine når det kommer til kjærestereelasjoner og seksualitet. Prieur (2002, 2004) har også vist i sine tidligere studier og forskning at båndet mellom barn og foreldre av pakistansk bakgrunn har en annen karakter og styrke, sammenlignet med etnisk norske. Vennsksapsrelasjoner blant minoritetsungdom med muslimsk bakgrunn endres jo eldre ungdommene blir, dette gjelder også for meste parten av mine informanter, både de som er kristne, muslimer og de som ikke tror på noen religion. Altså befinner informantene mine seg i et spesielt spenningsfelt når det kommer til kjæreste og seksualitet. Dette er ulike faktorer som er med på å påvirker deres identitetsutvikling og følelse av tilhørighet innad familien og utenfor hjemme.

Kjønn

En viktig del av ens personlige identitet er knyttet til verdinormer, rollemodeller og kjønnsroller som innarbeides gjennom oppveksten i hjemmet. Det finnes flere studier som viser at grensesetting hjemmefra mye oftere er strengere for jenter enn det er for gutter (Prieur, 2004). Jeg opplevde at det var et behov å ta med kjønn som et av hovedtemaene da kultur- og kjønnsideologier veldig ofte blir fremstilt til å være ganske forskjellig mellom etnisk norske og visse grupper med minoritetsbakgrunn. Dagens norske samfunn baseres på et likhetsideal, hvor det er en norm om at jenter og gutter oppdras på samme måte. På spørsmålene om hvorvidt kjønn hadde en betydning og om det hadde noe å si i deres oppvekst, var det flere av informantene, både de som hadde brødre og ikke, og uavhengig om de var gutter eller jenter, fortalte at det var forskjeller mellom kjønnene og forskjeller i oppdragelsen, og at de fleste jentene mente de levde ulikt fra guttene i deres liv.

Aisha fra Oslo:

”Syns det kan være litt urettferdig i blant. Mine brødre kan være ute mye lengre enn meg uten å få så mye konsekvenser for det...hvorfør? Fordi ”de kan ta vare på seg selv og beskytte seg selv”.. Men det har mye med kulturen vår å gjøre også føler jeg.. i tillegg skal de blande inn Islam.. ikke at Islam undertrykker kvinner... men kvinner blir godt tatt vare på og høyt verdsatt.. men det står ingen steder i Koranen at gutter kan gjøre det de vil, men ikke jenter??... når kultur blandes med religion blir det bare enda strengere.. men jeg har blitt så vandt til at det er sånn. Utlending tankegang.. går fint...”

Helena fra Oslo:

”Hvis broren min for eksempel gikk ut... så var det ikke noe bestemt tid på når han skulle komme hjem. Men så fort jeg var ute var det sånn at jeg måtte være hjemme til et visst klokkeslett.... hvis jeg gjorde noe så var det mye verre enn hvis han (storebroren) gjorde noe.... de har mye friere tøyler... la oss si noen Eritrere ser han full ute... det er ikke så ille... men når du er jente og gjør sånn, blir det plutselig 10 ganger verre...men det irriterer meg ikke lenger.. sånn er det for alle andre utenlandske venninner av meg også.. de aller fleste utenlandske foreldre er sånn her..”

Her uttaler Aisha og Helena seg ganske likt når det kommer til forskjellsbehandlingen de opplever mellom de og brødrene deres. Aisha nevner også at foreldrene blander religion og kultur i oppdragelsen, og at det fører til mer begrensninger og forskjellsbehandling mellom henne og brødrene hennes. En blanding av religion og kultur i dette tilfelle kan virke hemmende når det kommer til foreldrenes tankesett og oppdragelsesideal. Forståelsen av at andre også befinner seg i samme situasjon som Helena, gjør at hun synes det er greit selv om det også kan føles urettferdig. Hun har innsett at foreldrene hennes følger et mer kulturelt perspektiv og en ”typisk” utenlandsk kjønnssegregert oppdragelse.

Mona fra Tromsø:

”Kjønn har så mye betydning i min familie og kultur spesielt...foreldrene mine vet ikke at jeg ha guttevenner...jeg kunne aldri ha det gjennom oppveksten heller... jeg husker

til og med når jeg pleide å bli henta på barneskolen.. og jeg for eksempel var med en guttevenn.. så løp jeg fra han så foreldrene mine ikke så at jeg lekte med gutter...de vil jeg skal gå på skolen kun for å lære og leke med jenter. Lærerne mine merka det til og med og måtte snakk med de..”.

” Jeg har tidligere opplevd situasjoner med fettere eller vært vitne til ulike hendelser...gutter og menn får mer frihet og kan gjøre som de vil uten noe særlig konsekvenser... og responsen til det kan være...”sånn er det bare... du er jente... det e større sannsynlighet for at ting kan skje med deg”. Det e så teit.. Eller hva jeg går med... jeg er jente og kan ikke kle meg sånn... det er tabu og haram... ikke bra liksom...mens guttene går med det de vil...”

Jeg kobler det Mona sier om at hun ikke har lov til å ha guttevenner av foreldrene sine, og at hun måtte skjule hennes vennsforhold på skolen, til det Hoem (1978) kaller for De-sosialisering. Hun viser at hun fjerner seg fra hjemmets kultur, og det oppstår her en verdi konflikt mellom skole og hjem, og et interesse felleskap. Det finnes ikke noen like verdier mellom skole og hjem. Her vil foreldrene at barna deres skal gjøre det bra på skolen og har samme intensjoner og interesser når det kommer til å utdanne barnet, men er uenig i norske normer, og likestilling mellom kjønnene er en av dem.

Bezawit fra Tromsø:

”Kjønn har mye å si ja... Jeg har alltid blitt passa på mer enn storebroren min... de er mer overbeskyttende mot meg.. I mean.. jeg kommer fra en veldig religiøs ortodoks etiopisk familie så...de må vite hvor jeg er... hvem jeg er med... hva jeg gjør til en hver tid....vil ikke at jeg skal dra på fester også... men storebroren min har hatt det litt ”chillere” enn meg da.. Syns det e urettferdig, spesielt når alle andre venninner rundt meg ikke har det sånn.. det er pinlig.. vi er i nyere tider, de må åpne øynene... det er noe som heter likestilling, som vi lærer på skolen i dag..”

På lik linje med Mona opplever også Bezawit en type form for de-sosialisering da de nye verdiene overtar for de gamle, og storsamfunnets og skolens verdier blir mer betydningsfulle enn foreldrenes verdier. Det oppstår altså en verdikonflikt mellom skole og hjem. Men samtidig går hun også gjennom en re-sosialisering. Når eleven har sosialisert seg ut av noe (de-sosialisering), kan det videre steget være at hun/han foretar en *ny sosialisering*. Dette betyr at Bezawit sosialiseres bort fra sin opprinnelseskultur og inn i majoritetens kultur. Hun

opplever at de verdi bundne faktorene i skolen virker identitetsskapende for henne. Som jeg nevnte i teorikapittelet, er likestilling et godt eksempel på dette, og hvordan syn Bezawit har om det i forhold til foreldrene sine.

Analyse av kjønn- betydning for identitet

Noen av informantene mine er født og oppvokst i Norge, mens andre har tilbragt store deler av sitt liv her, noe som har ført til at de i større grad utfordrer de etablerte forventningene knyttet til kjønn, spesielt jentene. Kjønn kan på mange ulike måter inngå i identitetsprosesser knyttet til blant annet nasjonalitet, etnisitet og religion (Jacobsen, 2002:146). Ut i fra sitatene til ungdommene kan man si at de fleste foreldrene her har gått for et mer tradisjonelt kjønnssegregert oppdragelsesideal. Jentene og guttene blir bevisst oppdratt ulikt, på bakgrunn av at kjønne har forskjellige roller gjennom livet. I følge Jacobsen (2002), er dette noe som skaper debatt på bakgrunn av at kjønn blir sett på som en sentral kategori i den moderne konstruksjonen av "norskhet". Dette er fordi "likestilling", ofte i betydningen likhet, holdes frem som ideal for kjønnsrelasjoner i dagens norske samfunn. Ut i fra forskning og fortellinger fra de ulike informantene, kan dette stå i motsetning til et mer segregert kjønnsrolleideal blant minoritetsfamilier (Kaya og Mørck, i Jacobsen 2002).

Gjennom samtalene med informantene får jeg inntrykk av at de har et mer dynamisk syn på kultur enn hva foreldrene deres har, og at de ser på kultur som noe som er i stadig utvikling og forandring. De aller fleste av informantene mine forstår at de bor i et annet land enn foreldrenes opprinnelsesland, og at det er andre kulturelle tradisjoner og praksiser som vektlegges og blir sett på som riktig her. Basert på informantenes meninger omkring foreldrenes tanker rundt oppdragelse basert på kjønn, virker det som familien tar valg ut i fra de kulturelle tradisjonene og normene fra deres hjemland, og anser dette som et religiøst og kulturelt ideal. De fleste informantene mine spesielt jentene er mer opptatt av å skille mellom kulturelle og religiøse begrunnelser. I følge Synnes (2019:265) vil det for de fleste minoritetsungdommer være et viktig premiss å skille mellom kultur og religion når det kommer til forhandlinger om kjønn. Det som er kulturelt begrunnet kan i mye større grad forhandles og endres enn det som religiøst betingede.

Det virker som at flere av informantene er oppvokst innenfor en hierarkisk familiestruktur, hvor kjønn og alder er avgjørende for dere plass. Hvis vi tar Mona sine fortellinger i betraktning og det hun sier om at hun må skjule vennerelasjoner med gutter fra skolen, overfor foreldrene hennes, skjer det som jeg nevnte tidligere en de-sosialisering. Det som skjer i dette

tilfellet er at verdiene i to samfunnene ikke samsvarer med hverandre, noe som resulterer i en verdikonflikt, noe som også var tilfelle for Bezawit.

Det kan allikevel også være et interessefellesskap da skolen og hjemmet har samme interesser og mål. Ungdommene blir de-sosialisert fra sin etniske kultur og re-sosialisert inn i et nytt et. Den nye sosialiseringen vil få en mye mer betydning enn den første, som vi også så i Bezawit sitt sitat, hvor hun åpenbart har danna helt andre syn og tanker rundt likestilling enn foreldrene hennes. Hvis barnet blir oppdratt og fortalt at samvær med det motsatte kjønn ikke er bra, vil det være noe som strider i mot storsamfunnets verdier, da man på norske skoler blir satt i samme klasser uavhengig elevenes kjønn. Dette kan føre til at barnet går i mot foreldrenes verdier, noe som kan skape konflikter for barnet i det indre og ytre plan (Sand, 2008). Minoritetsungdommer kan derfor lage opprør hjemme på grunn av eksempler som jentene nevnte i sitatene overfor, da det blir for store forskjeller i verdier. Dette kan skape en distanse mellom dere og den opprinnelige kulturen som følges av foreldrene.

Jeg tok ikke med guttenes sitater under dette hovedtema, da de alle utalte seg tilsvarende om kulturforskjellene, betydningen av kjønn og hvordan forventningene knyttet til kjønn innad familien var. De forklarer at foreldrene deres er mer overbeskyttende overfor jentene i familien enn guttene, og at dette betraktes som normalt og på mange måter var en del av kulturen og den oppdragelsen de får i hjemmet. Guttene hadde også visse regler og krav de måtte forholde seg til, men at det ikke var like strengt som det var for jentene.

Venner - Norske vs utenlandske

Foreldre er som regel de første i ungdommenes primærsosialisering. Etterhvert skjer det en løsriving fra foreldrene og jevnaldrende får en stor plass i deres liv. Venner presenterer en annen form for sosial integrasjon. Familie forhold forstås som noe tilskrevet, altså at det er noe vi er født inn i. Vennerelasjoner på en annen side og sosial kontakt med jevnaldrende er noe vi må oppnå, det er altså selvvalgt og har en betydning. Bakgrunnen for dette tema var å utforske hva vennerelasjoner har å si for ungdommenes selvskaping og følelse av tilhørighet. I sitatene under svarer ungdommene på spørsmål om de har flest utenlandske venner eller etnisk norske, om det er noe forskjell, og hvilken innflytelse vennene deres har på dem.

Mona fra Tromsø:

”Jeg har flest norske venner og omgås mest med de... jeg kan liksom ikke sammenligne så mye...men når vi har familie venner på besøk eller når jeg pleide å bli

med mamma til moskeen og døtrene til andre somaliske damer var der, så følte jeg meg så annerledes fra de...kanskje nesten for "hvit" for dem da...at jeg liksom har blitt så vandt til å være rundt mine norske venner og gjøre det de gjør.. at jeg nesten har blitt som dem...det er nesten så jeg ikke helt vet hvordan jeg skal vær rundt somaliere lenger..."

"Venner har mye innflytelse og påvirkning ja...alt man gjør, synet man har på ulike ting... hva man liker og ikke liker...avgjørelser...Hvis jeg for eksempel hengte med de somaliske folka siden jeg var liten og bodd et sted med flere somaliske barn, hadde jeg kanskje vært muslim i dag, ikke drukket... og kanskje hatt et annet bånd med familien min..."

Det Mona sier her, bekrefter at hennes habitus har endret seg med årene og at den er annerledes fra foreldrene og deres opprinnelige kultur. Som tidligere nevnt i teori kapitlet, har minoritets språklige ungdommer med seg ulike former for disposisjoner. De kan ha andre oppfatninger av hva som er bra og ikke bra enn etnisk norske, men i Mona sitt tilfelle har det blitt det motsatte da hun føler mer tilknytning til den norske kulturen og de norske vennene hennes. Hun nevner også at venner har en stor innflytelse og påvirkning på blant annet valg, interesser, osv, og at ens omgangskrets av venner har mye å si for hvordan du utvikler din identitet.

Mustafa fra Oslo:

"Det er store forskjeller på de norske og utenlandske vennene mine... med de utlending vennene mine så føler jeg at folk ser på oss rart, skjønner?... sånn "de er en gjeng...jævla utlendinger" måte...Det har aldri skjedd når jeg er med de norske vennene mine.. en annen ting er at når jeg er med de utlending vennene mine, så er det sånn " du er for hvit, du har mange norske venner" men når jeg samtidig er med de norske vennene mine, er jeg plutselig for "utlending" for dem igjen... det er forvirrende og irriterende... man vil jo helst prøve å passe inn så mye så mulig. De norske vennene mine har full forståelse for meg, men... jeg føler for å være helt ærlig at det er litt mer deilig med de utlending vennene mine, fordi de har litt samme regler som meg, de vet hvordan de skal ha respekt for familien, hvis du skjønner?... Men igjen så henger jeg mest med de norske... jeg er mer av den rolig typen...så er det litt

mer passende at jeg er med de norske da..men føler jeg alltid kommer til å være stuck mellom begge to”.

”..når jeg pleide å henge mye med utlending vennene mine på ungdomskolen så pleide jeg for å være helt ærlig å gi litt faen...jeg var ikke akkurat så stolt av meg selv den tiden...og den periode pleide jeg å gjøre mye dumt som jeg angrer over. Med det så bare endra tankegangen min seg på hvordan jeg ser ting.. begynte å fokusere mer på skole, mens jeg gjorde det så begynte jeg å henge mer med den norske gjengen.”

Mustafa sin refleksjoner om dette tema er interessant av flere grunner. Mustafa tolket spørsmålet mitt om hvorvidt det var forskjeller blant hans minoritetspråklige og etnisk norske venner litt annerledes enn de andre informantene. Her forklarer Mustafa hvilken reaksjoner majoriteten viser han når han er ute med hans ”utenlandske” venner og når han er med sin etnisk norske vennegjeng, som er to ganske ulike reaksjoner. Når han er ute med minoritetsungdommer opplever han negative reaksjoner, som kan gjøre at Mustafa ikke får noen positiv bekreftelse på denne delen av identiteten sin, da han føler han heller blir posisjonert i samlingskategorien ”utlending”.

Dette kan ha en viss innvirkning på han da han sier han heller velger å være rundt sine etnisk norske venner. Han mener det er betryggende og komfortabelt å være med de utenlandske vennene sine, ettersom at de deler mange like moraler, prinsipper, og holdninger overfor familien. Men igjen så velger han å bruke mesteparten av sin fritid på å være med sine etnisk norske venner, da han mener de har en bedre innflytelse og påvirkning på han. Han legger til at situasjonen hans er svært forvirrende ettersom at han ikke føler han passer inn 100% i noen av gruppene.

Ali fra Tromsø:

”Jeg er mest med syriske venner ... Det er veldig stor forskjeller. Mine syriske venner... vi snakke samme språk... spiser samme mat... tror på samme religion... vi gjør samme ting. Mens mine norske venner....de tror ikke på noe.. de drikker alkohol, røyker, går på fest...jeg er kjedelig for dem...jeg er veldig glad jeg fikk syriske venner... de snakke arabisk...jeg blir ikke flau når jeg prater dårlig norsk når jeg er med de, jeg er stolt araber og utlending.. Jeg bor i Norge men vil ikke bli norsk... vennene mine e muslimer...det er viktig for meg...de forstår bedre... de får meg

nærmere religionen min...jeg hadde det ikke så bra før jeg ble venn med de...jeg følte meg alene...utenfor med de norske...de lo av meg når jeg prata feil norsk”.

Ut i fra Ali sitt sitat forstår jeg at det å bli akseptert og inkludert i felleskapet og faktisk bli en del av det, kan i stor grad være avgjørende for hvordan minoriteter opplever livet i Norge og at det kan ha en stor betydning for tilhørigheten i landet. Ali omgås mest med sine syriske venner fordi han føler mest trygghet og tilhørighet hos de fremfor de norske vennene hans. Felles ”bakgrunn” er avgjørende for Ali da han mener at venner som snakker samme språk, deler felles bakgrunn og religion forstår hverandre bedre. Han påstår at minoritetsvennene hans veileder han i riktig retning, har en god innflytelse på han og dømmer han ikke får valgene hans eller norskferdighetene.

Aisha fra Oslo:

Har noen norske venner, men ikke som jeg henger med.. omgås egentlig bare med utlendinger. Og det er ganske store forskjeller på de norske og oss (minoriteter). Føler de utenlandske vennene mine forstår meg bedre... mange av dem har samme regler de må leve opp til som meg. Føler mine utenlandske venner ikke dømmer meg eller har dårlige tanker om hvordan jeg er og lever livet mitt. Mens norske kan synes det er rart eller merkelig, derfor blir det vanskeligere med de...eller at jeg ikke drikker, fester og loker rundt med gutter.. det strider mot min religion... Mens min utenlandske venninner vet hvor jeg kommer i fra og forstår meg... Like barn leker best føler jeg... det er litt vanskelig å forklare.. Det er en trygghet å føle at man ikke må forklare seg selv..”

På lik linje med Ali innebærer også Aisha sin omgangskrets kun minoritetsspråklige ungdommer, som deler like tanker, moraler og verdier som henne selv. Aisha mener det er vanskelig å bygge relasjoner med etnisk norske ungdommer, delvis på grunn av følelsen av å ikke bli forstått, føle seg dømt og konstant måtte forklare seg selv til en hver situasjon, men også delvis på grunn av de kulturkonfliktene hvor Islam ikke tillater hun å tilbringe tid på samme måte som andre etnisk norske ungdommer gjør. Dette innebærer blant annet festkulturen, alkohol og at jenter og gutter omgås med hverandre. Dette er faktorer som spiller inn for Aisha, når det kommer til å ikke ville omgås med de etnisk norske vennene hennes.

Venner og steds betydning for identitet og tilhørighet

I følge Hoem (1978) går barn og unge gjennom ulike faser og prosesser i de ulike sosiale sammenhengene de deltar i. De er med på å påvirke andre, men kan også bli påvirket selv. Det er som regel i spenningsfelt, hvor påvirkningen er sterkest, at forvirring kan komme frem og at minoritetspråklige barn og unge får problemer når de ikke kan benytte seg av de forståelsesrammene de har tilegnet seg gjennom oppveksten. Dette kan skje i situasjoner hvor det er naturlig å forvente at de kan benytte disse i en kulturell sammenlignbar tilværelse, og vennerelasjoner kan være en av dem. I løpet av en slik sosialiseringssprosess tilegner man seg mye læring, riktige normer og verdier, rett og galt og skillet mellom det farlige og ufarlige. Med denne lærdommen tar man til seg mye kunnskap og kan lettere mestre de ulike rollene og oppgavene i samfunnet (Sand, 2008).

Familie, etnisk bakgrunn, kjønn og nasjonalitet er aspekter som er bestemt og som vi ikke har rukket å velge selv. Andre relasjoner som blant annet venner er i stor grad selvvalgt. Noen av disse relasjonene er viktigere for oss enn andre, og dette innebærer at noen identiteter veier tyngre enn andre (Eriksen, 2001). Med utgangspunkt fra det Eriksen (1998) sier om *grenser*, kan man tilføye at grenser også er et annet viktig aspekt ved ens personlige identitet. Felleskapet både skiller og forener, som vil si at noen er innenfor og noen er utenfor. Naturlig nok vektlegger man likhet med de innenfor, og ulikhet med de som er utenfor. Dersom en gruppe opplever press utenifra, er det stor sannsynlighet for at samholdet innad blir sterkere, og identiteten man "får" eller opplever gjennom det felleskapet blir da viktigere.

Dette var noe som gjaldt for flere av informantene mine, med noen få unntak, som blant annet Mona og det er her jeg tenker stedets betydning og habitus kommer litt frem. Hennes omgangs krets har alltid inneholdt norskfødte barn med etnisk norske foreldre, og hun har delt hele sin oppvekst sammen med etnisk norske venner og tatt mye mer del av den norske kulturens tradisjoner og praksiser, fremfor sin egen etniske kultur. Hun nevner selv, i sitt sitat litt over her, at hun tror utfallet hadde vært annerledes i dag hvis hun fra starten av hadde bodd et sted med flere som deler samme etnisk bakgrunn som henne selv, og var mer rundt de personene gjennom hennes oppvekst. Hun nevner blant annet at hun kanskje hadde vært muslim i dag og hatt et annet forhold til familie sin og generelt en helt annen forståelse og tilknytning til sin opprinnelseskultur. Med utgangspunkt fra teorikapitlet, ser vi hvordan stedsidentitet brukes for å forstå betydningen av sted i individers identitetsutvikling (Lewicka, 2014).

Her vil jeg også gjerne trekke inn det Paulgaard (2017:57) sier om at ”*oppvekststed utgjør et viktig grunnlag for utvikling av habitus gjennom tilgjengelige muligheter for læring knyttet til ulike former for praksis, språk og livsstiler*”. Med utgangspunkt fra teorikapittelet er habitus et produkt av sosialisering og læring. Individet tilegner seg oppfatninger av hva som er riktig og galt, uten at dette bevisst blir sett på som en læringsprosess. En slike type form for læring er altså innskrevet i oss som en del av hvem vi er og hva vi er. Det er ikke knyttet til bevisstheten, men det hjelper oss i å forme våre oppfatninger og fortolkninger ureflektert. Derfor er de sosiale og kulturelle kontekster ungdommene vokser opp innenfor, mer enn bare et valg av muligheter. De utgjør mulighetsrom for både læring, erfaring og handling (Paulgaard, 2017).

Som nevnt tidligere i teorikapitlet er det oftest slik at minoritetsbarn og unge har flere stedstilhørigheter enn etnisk norske ungdom, da de regnes som translokale mennesker. De har multiple stedstilhørigheter, noe som kommer av at familie og slektninger er spredt til andre land og verdensdeler, i større grad enn etnisk norske. Tilhørighet dreier seg ikke bare om tilhørighet for stedet som et fysisk sted, men de relasjonene til andre som er med på å forme stedstilhørighet. Hvis vi tar Ali i betraktning, følte for eksempel ikke han noe form for tilhørighet i Norge eller blant norske mennesker. Savnet etter hjemlandet, familie, venner, bekymringer om fremtiden og ensomhet preget Ali. Med utgangspunkt fra teorikapitlet referer jeg til det Vestby (2015) forklarer om stedsfølelser. Han beskriver at det å føle seg hjemme et sted, har mye å si for den sosiale tilhørigheten. Han sier det skaper en form for relasjon og likhet, da det er mennesker som ”ligner” på en selv. Det at Ali fikk syriske venner og begynte å omgås med de, endret den sosiale tilhørigheten han følte overfor stedet (Tromsø) og menneskene.

Flertall av Oslo informantene mine, mener at de utenlandske vennene har bedre forståelse for dem på mange aspekter og velger derfor å omgås mer med de. Mustafa var unntak her, da han til tross for å føle mer trygghet og tilhørighet blant sine minoritetsvenner, heller velger å være med sine norske venner, da han mener de har en bedre innflytelse og påvirkning på han. Selv om han er fra en storby med mange minoriteter, går han fortsatt på en skole med flere etnisk norske ungdommer, og omgås med de mesteparten av tiden sin. Likevel forteller han at han ikke passer inn 100% med verken noen av gruppene. Her vil jeg ta utgangspunkt fra tidligere forskning og koble til det Henriksen og Krogseth (2001) belyser om at det pluralistiske samfunnet kan oppleves som komplekst for identitet (Henriksen og Krogseth, 2001:15,19).

Dette gjelder spesielt for ungdommer med minoritetsbakgrunn. De kan da stå i fare for å utvikle identitetskrise eller rolleforvirring, som igjen kan føre til utilpasshet.

En annen ting jeg henter fra Mustafa sine forteller om dette tema er Engen (2003) sitt begrep om ”dobbeltkvalifisering”. Jeg forstår det slik at Mustafa oppnår en viss grad av dobbeltkvalifisering da han har utviklet verditilknytning til både minoritets vennene sine og de etnisk norske. Selv om Mustafa har vennsksapsrelasjoner med etnisk norske og bruker mesteparten av fritiden sin på omgås med de fremfor sine minoritetsspråklige venner, holder han fortsatt kontakt med de minoritetsspråklige vennene hans og føler en viss tilhørighet og tilknytning der også. Med dette får minoritetsungdommer venner fra både majoriteten og i sin egen etniske gruppe. De vil lære å vite når og hva slags atferd som er passende i ulike situasjoner (Engen, 2003). Tromsø informantene mine var mer likegyldig og la ikke like stor vekt på dette, bortsett fra Ali. Det jeg tror er et viktig faktum å huske på her, er at han kom til Norge senest, og fikk en relativ dårlig start og erfaring til stedet og menneskene.

Noen av informantene mine som blant annet Ali og Aisha tar bevisst avstand fra å være sammen med etnisk norske ungdommer, og prioriterer i stede å sosialisere seg med andre minoritetsungdommer som delvis deler lik kultur og religion for å beskytte sin identitet. Med det forklarer de at de føler seg forstått uten å bli dømt for grunner basert på valg av handlinger, væremåte og til og med språk som var et viktig aspekt for Ali, da han også var den eneste informanten som hadde svakest norsk ferdigheter ettersom at han kom til Norge sist. Med dette tar jeg utgangspunkt i Mathisen (2020:134). Hun skriver at minoritetsungdommer som har venner, som også har et annet morsmål og deler samme erfaringer når det kommer til å navigere mellom ulike språk i ulike kontekster, vil det norske språket bli brukt som et redskap for å kommunisere.

Derimot i møte med majoritetsspråklige kan en aksent bli sett på som en markør som kan avsløre en som ”ikke helt norsk”. Med det kan man si at den flerspråklige kompetansen ikke lenger får noe betydning. Den blir sett på som noe å være flau for, mens når man er rundt andre minoritetsungdommer som i Ali sitt tilfelle, blir det heller sett på som noe man er stolt av og som anvendes i identitetsarbeidet. Språk har altså blitt en måte for Ali å skape gruppetilhørighet og en måte å iscenesette rollen som ”utlending” (Mathisen, 2020:134-135). Han nevner også at han er en stolt araber, og at selv om han bor i Norge, vil han aldri bli norsk. Igjen kobler jeg Ali til *den rene identitet* her, da det ser ut til at han har dannet et

konfliktbilde til majoriteten, og har en fast gruppetilhørighet til sin egne etniske gruppe, og betegner seg kun som syrisk.

Avsluttende kommentar på analyse og empiri kapitlet

Det som kom tydeligst frem fra datamaterialet mitt var at hvilken hudfarge du har, hvilken religion du velger å tro på og hva slags navn en har, har noe å si for hvilken muligheter disse minoritetsungdommene har i samfunnet, hvilken betydning det har for etnisitet og hvordan det påvirker deres identitetsutvikling. Det er gjennom de tilbakemeldinger de får på seg selv, de lærer å konstruerer sin identitet . Tilbakemeldingene de får på seg selv er viktig for deres identitetsutvikling. Disse påvirker deres selvoppfatning og muligheter. Det at de aller fleste fortolker seg selv i samsvar med andres fortolkninger om seg selv, viser bare at kroppens tegn har sterke og sosiale betydninger, og at med disse betydningene vil det være vanskelig for enkeltindivider å frigjøre seg fra.

Prieur (2002:5) hevder at det kroppsbundne ved etnisitet dreier seg om utseendemessige forskjeller mellom mennesker, og at det har en sammenheng mellom slike forskjeller ut i fra hvor i verden du bor. Flere av informantene mine var født og oppvokst i Norge, eller hadde hatt meste av sin oppvekst her. Med det tatt i betraktning, fortalte de fortsatt om livsforhold som hadde vært annerledes, for deres venner og jevnaldrende uten innvandrerbakgrunn, og om den etniske bakgrunnen på mange måter hadde hatt eller fått betydning for dem. Flere av informantene gjør distinksjonen mellom utsagnene ”de norske” og ”oss utlendinger” relevant, og mener det er forskjeller mellom kategoriene. Dette sier mye om hvor komplekst identitetsbegrepet faktisk er, og at ulike kriterier for etnisitet er ganske viktig i ulike situasjoner

Informantene uttrykket også mye bekymringer om fremtidige jobbmuligheter og at de er klar for en krevende fremtid når det kommer det kommer til å få seg inn i arbeidsmarkedet. Disse bekymringene kommer fra at de har opplevd forskjellighet blant majoriteten på bakgrunn av deres hudfarge, kulturelle bakgrunn og navn. Disse forskjellighetene var i følge informantene knyttet til negative forestillinger fra majoriteten, som kan føre til engstelser om ens egen fremtid. Informantene mine blir plassert innenfor sosialt skapte kategorier slik som ”jævla utlendinger” eller lignende.

Med det mister de muligheten til å fremheve andre sider ved seg selv, som er felles med for eksempel majoriteten, og de har vanskeligheter med å bli innlemmet i samfunnet. Så for dem å være utlending, ha mørk hudfarge og et utenlandsk navn, noe som blir som et synlig stigma i det norske samfunnet. Goffman (1975) hevder derfor at man gjennom en stigmatisert identitet, vil kunne føle på usikkerhet og derfor trekkes mot andre som har lik stigma som deg, noe flere av mine informanter også mente de gjorde. Flertall av informantene i min studie viste seg å ha en multietnisk bekjentskapskrets, og det viste seg at Oslo informantene omgikk mest med minoritetsspråklige ungdommer. For alle mine Oslo informanter, hadde etnisk bakgrunn en stor betydning.

For noen av informantene jeg intervjuet fortalte de at det til tider kunne bli vanskelig å opprettholde vennskap med etnisk norske ungdommer, da de ble holdt strengere regler i hjemmet, og de norske enten ikke forstod at informantene mine godtok foreldrenes regler eller at de ikke var like interessert i for eksempel festing, alkohol eller kjærestereelasjoner. Men så har vi Mona fra Tromsø som eksempel, der hun forklarer at man ikke nødvendigvis må identifisere seg med foreldrenes opprinnelse, hjemland eller religion. Mona var også den eneste av mine informanter som hadde definert seg bort fra foreldrenes religiøse tro. Dette var et bevisst valg fra hennes side, og det var bevisst å velge bort en identitet som muslim.

Som vi ser er etnisitet og religion to veldig viktige aspekter for flertallet av mine informanter, ettersom at flere av de har vært utsatt for ytre press, fordi de blir betegnet som annerledes i samfunnet. Det jeg forstår her, er at det å ikke bli betraktet som et enkelt individ, men som en deltaker i en gruppe, vil være med på å gjøre etnisitets- og religionsaspektet ved ens identitet mye sterkere, mens for noen kan det bli svakere. En annen ting som også kom frem i intervjuene var at informantenes identiteter forutsetter også at andre mennesker anerkjenner og bekrefter deres identitet.

Informantene mine, spesielt jentene, forhandlet stadig om kleskoder og kjønnsdelte arbeidsoppgaver basert på ulike kulturelle, religiøse og moralske forventninger fra familiene deres. Informantene mine skilte mellom kultur og religion og argumenterte for likestilling ut i fra mer praktiske og samfunnsmessige syn, enn det viste seg å gjøre for foreldrene. Alle guttene i prosjektet hevdet at det var langt større begrensinger og regler for hva jentene i familien kunne gjøre og ikke gjøre, og at de alle var enig om at begge kjønn ble stilt krav og forventninger til fra foreldrene deres, men at det alltid kommer til å settes høyere krav til jentene og at det er store forskjeller i oppdragelsen av kjønnene. Både guttene og jentene,

uavhengig hvilken plass de bor, eller hvilken religion de tilhører eller ikke, hadde samme formeninger om dette tema.

Et annet utgangspunkt for denne studien var å undersøke og finne ut om stedet hadde en betydning når det kommer til forskjell, ulikhet og tilhørighet blant minoritetsungdommer, og om det faktisk var forskjeller blant de ungdommene som vokser opp i Oslo og Tromsø. Umiddelbart etter jeg hadde foretatt samtalene med informantene mine, satt jeg igjen med et inntrykk av at oppvekststed og steders betydning ikke spilte en så vesentlig rolle når det kom til ungdommenes identitetsdannelse og opplevelse av tilhørighet, som jeg hadde sett for meg at det skulle gjøre. Det viste seg at informantene, til tross for å ha blitt oppvokst på ulike steder, under ulike omstendigheter, likevel kunne være preget av de samme likhetene og ulikhetene. Noen av resultatene jeg i utgangspunkt hadde tenkt meg skulle komme frem som en klar forskjell blant informantene som bor i Oslo og Tromsø, var at Tromsø informantene mine til en mye større grad skulle føle seg mer «norske», enn ungdommene fra Oslo, da Tromsø er en by med flere etnisk norske mennesker. Jeg tenkte også at Oslo informantene mine skulle føle mye mer tilhørighet av å være med sine utenlandske venner, da de deler mye av de samme kulturelle og religiøse verdier og normer.

Vi så eksempler som Mona som beviste at dette kunne være sant, men så har vi Ali som viste det motsatte og var et godt eksempel på dette, da han i motsetning til de andre Tromsø informantene ikke hadde noen etnisk norske venner og heller ikke likte han å omgås med norske ungdommer, da han mente de var veldig ulike. Han ville holde fast på hans egen kulturs verdier, holdninger og væremåter, og på ingen måte ville identifisere seg som norsk, selv om han bor i Norge i dag. Mustafa var også et godt eksempel når det kommer til å motbevise min tanker om dette. Han viste at det kan finnes minoritetsungdommer som han, som til tross for å ha en flerkulturell bakgrunn, og som bor i en multikulturell storby som Oslo, hvor han har vennskapskrets som innebærer både etnisk norske og minoritetsungdom, og fortsatt kunne oppleve de å ikke føle 100 prosent tilhørighet i noen av vennegruppene,

Mustafa nevnte til og med at han trivdes best og heller prioriterte å være rundt sine etnisk norske venner, da han mente de hjalp han mer langsiktig og at de hadde en bedre innflytelse og påvirkning på han. Helena på samme måte som Mustafa er født og oppvokst i Oslo, går på en videregående med mange etniske minoriteter, omgås med de meste parten av tiden sin, men likevel kunne føle på utilpasshet og til tider lite tilhørighet blant sine etniske minoritetsvenner som er muslimer. Dette viser også viktigheten av oppvekststeder og habitus.

Oppvekststeder regnes som spesielt viktig for identitetskonstruksjon, kunnskapsutvikling og sosial handling. I følge Simonsen (2005 i Paugaard, 2017) er atferd og holdninger som skjer på et bestemt sted, og er uttrykt i språk og livsstil, en del av det Bourdieu kaller for ”inkarnert kunnskap”. Begrepet inkarnert kunnskap knyttes til Bourdieus begrep habitus. Med dette forstår man at oppvekststed utgjør et viktig grunnlag for utviklingen av habitus gjennom tilgjengelige muligheter for læring koblet til ulike former for praksis, språk og livsstiler. En ting som også kom frem når det gjaldt stedets betydning for informantene, var viktigheten av sted for å forstå hvordan ungdomstiden kan by på store utfordringer. Dette er utfordringer som de vil føre med seg i forhold til sosialisering med blant annet familien, venner og i møte med majoritetssamfunnet. Her kan man trekke inn Ali som eksempel, da han gjennom samtalene uttrykket sine følelser og opplevelser i møte med etnisk norske ungdommer, når det blant annet kom til drikking, fest kultur eller kjærestereelasjoner.

Ali er relativt ny i Norge i forhold til de andre informantene, så får han å komme til Norge med et helt annet språk, religion og andre verdier og holdninger enn det norske samfunnet er vant med, vil på mange måter være en utfordring i seg selv. Foreldrene til Ali som da er hans primærsosialisering, omfatter hans grunnleggende oppdragelses- og påvirkningsprosess. De danner også grunnlag for hans videre sosialisering i for eksempel barnehagen, på skolen og ute med venner. Når han kommer til et nytt land hvor dette grunnlaget som forventes, er ulikt enn den han er vant til eller den han er vokst opp med, vil det på mange måter være en stor utfordring. Plutselig er ikke lenger de holdninger, verdier og ikke minst språket som du har tatt med deg fra din barndom, lenger det som blir forventet av deg.

I denne sammenheng var det også to andre informanter som tok opp utfordringer og dilemmaer i møte med majoritetssamfunnet og minoritetssamfunnet. Dette var blant annet Modu fra Tromsø og Mustafa fra Oslo. Gjennom intervjuene delte Modu sine opplevelser og erfaringer i Norge og Ghana, hvor han forklarte at han blir minnet på hans annerledeshet, og at han ikke føler at han passer inn i de sosiale kategoriene, uansett hvilket land han befinner seg i. Mustafa på en annen side, føler på annerledeshet og at han ikke passerer som verken «norsk» eller «utlending» blant sine etnisk norske venner og utenlandske venner. Dette er forhold som kan regnes som svært utfordrende for guttene og er faktorer som har betydning for deres sosiale tilhørighet og identitet. I følge Henriksen og Sande (1995), vil det å være innlemmet i et meningsfullt felleskap, skape en følelse av tilhørighet og ære hos individer, og det motsatte av dette vil da være en sterk opplevelse av ekskludering og fordømmelse fra felleskapet.

En likhet mellom flertallet av informantene var at selv om de ga uttrykk for en sterk tilhørighet til foreldrenes etniske gruppe, betydde ikke det at de ville bli som foreldrene sine. De kunne være Somaliere eller Pakistanere på noen nye måter. Dette viser at dagens familiesituasjon innenfor minoritetsfamilier eller minoritetsungdommers forhold til sine familier, stort sett har gjennomgått en omfattende endring fra hvordan det var før i tiden. Denne endringer ser ut til å være mye mer privatisert og som en lukket enhet. Som nevnt tidligere i teoridelen, ga altså informantene inntrykk for at de har et mer dynamisk syn på kultur enn det foreldrene deres har.

De har et syn på kultur som noe som forandrer seg over tid, og er i stadig utvikling. De forstår at de bor i Norge og ikke foreldrenes hjemland, og at det er andre kulturelle tradisjoner som blir fulgt her og andre praksiser som vektlegges. Deres foreldre har innvandret hovedsakelig som voksne personer, mens mine informanter kom til Norge enten i ung alder og levde store deler av sin barndom her. Dette gjelder spesielt for de som er født og oppvokst i Norge, og har andre forutsetninger enn foreldrene deres for å klare seg på samfunnets forskjellige arenaer. Mine informanter har stort sett hatt hele sin oppvekst og det meste av sin sosialisering her i Norge. Dette vil si at deres oppvekst er blitt preget av de samme institusjonelle rammene som oppveksten for de ungdommene uten innvandrerbakgrunn. Fortsatt kan de skille seg ut fra andre norskfødte barn og unge uten innvandrer bakgrunn, fordi deres foreldre ikke er fra Norge, noe som gjør at de derfor ikke arver den kulturelle kapitalen som for eksempel norskfødte foreldre overfører til sine barn.

Gjennom intervjuene kommer det frem at fleste av ungdommene i stor grad føler tilhørighet til den norske kulturen, samtidig som de føler tilhørighet til foreldrenes kultur. Ser man det i lys av Bourdieu, kan man si at den norske kulturen til en viss grad er inkorporert i informantenes habitus, samtidig som at foreldrenes kultur er kroppsliggjort i deres habitus. De kulturelle normene som gjelder i ungdommenes familier, er med på å påvirke deres læring og dannelsesprosess, og med det er det naturlig at de tar etter foreldrene. Deres væremåte og interesser kan derfor påvirke ungdommene og være grunnleggende for læring senere i livet også.

En ting jeg i utgangspunktet ikke regnet med skulle bli et samtaleemne, var skolen. Mine informanter trakk dette inn som svært relevant, og som jeg tidligere skrev i oppgaven fikk jeg svar på mer enn det jeg hadde planlagt å spørre om. Etter intervjuene fikk jeg en forståelse av at ungdommene uttrykker hvor viktig det egentlig er å bli sett og forstått av voksne, og spesielt

lærere spiller en viktig rolle her. Skolen skal være en arena for barn og unge der de kan operere med ulike verdier mellom ulike grupper, også med ulik grad av interesse kunne bruke skolen som et redskap i sosialiseringprosessen. Alle lærere, uavhengig om det er i Oslo eller en mindre by i Norge vil mest sannsynlig få barn med minoritetsbakgrunn i klassen sin. Ut i fra dette kan man si at det er viktig at alle lærere får økt kunnskap om minoritets elever, både for de som er født i Norge og de som er nye i Norge. Det er viktig å finne mer ut av hvilken erfaringer og opplevelser disse elevene kan ha med seg og hvordan det eventuelt påvirker dem og deres skolegang.

5 Konklusjon

Formålet med dette forskningsprosjektet har vært å undersøke minoritetsungdoms identitet og tilhørighet, og hvilken faktorer som spiller en rolle i denne prosessen. Det har også vært en hensikt å finne ut om miljø og sted har noe å si i opplevelsen av tilhørighet og identitetsutvikling. Tema har blitt belyst gjennom presentasjon av empiri og har blitt drøftet i lys av relevant teori i analysedelen. Hovedproblemstillingen min for denne oppgaven var : *«Hvordan konstruerer minoritetsungdom på ulike steder sin identitet og hvilke faktorer spiller inn i opplevelsen av tilhørighet og identitetsutvikling»*. Målet med denne problemstillingen var å få et innblikk av ungdommene som bor i både Oslo og Tromsø sine tanker, følelser og opplevelser rundt tema «identitet og tilhørighet». Denne problemstillingen er besvart gjennom å undersøke hva ungdommene ser på som viktige faktorer i deres identitetsforløp, hvilken markører som har betydning for etnisitet og identitetsutvikling, og hva slags innvirkning dette har på følelsen av tilhørighet blant informantene.

Dataene fra denne studien har vist at informantenes identitetskapning er svært knyttet til relasjoner de har med venner, familie og ulike andre miljøfaktorer. De neste underproblemstillingene mine vil være med på å svare mer utfyllende på selve hovedproblemstillingen min, og de har alle en sammenheng og kobling til hverandre. Min første underproblemstilling er følgende:

«Hvilken betydning har venner og familie når det gjelder minoritetsungdoms identitetsutvikling, og hvordan påvirker disse arenaene for følelsen av tilhørighet ?»

Familie og venner er definitivt de viktigste for informantenes identitetskapning. Selvoppfatning og identitetsbilde er svært knyttet til bekreftelse og anerkjennelse fra både venner og familie. En annen ting som spiller en viktig rolle er etnisitet blant valg av venner, da dette var noe som kom fram for flere av informantene og hadde en stor betydning for dem når det kom til deres identitetsutvikling. Mange av informantene har en klar skille mellom ”norske” og ”utenlandske” venner. Dette synliggjøres ved at de avvender distinksjonen ”de” og ”vi”, ”oss” og «de andre». «Vi» representerer «oss utlendingene» og «de» representerer «de norske». Som jeg var inne på i analyse delen, er det oftest slik at de ungdommene som velger venner basert på kulturell bakgrunn, har i gjennom intervjuene med meg fortalt at de blir plassert innenfor sosialt skapte kategorier. Dette fører til minimale muligheter når det

kommer til å fremheve sider ved seg selv som er felles med for eksempel majoriteten, noe som gjør det vanskelig å bli innlemmet i samfunnet.

For disse ungdommene er det å være utlending, ha mørk hudfarge eller et ikke-norsk navn et synlig stigma i majoritetssamfunnet. Som Goffman (1975) sier vil man gjennom en stigmatisert identitet, føle på usikkerhet og derfor trekkes mot andre som har lik stigma som deg. De informantene som valgte venner på bakgrunn av etnisitet, viste seg å gjøre akkurat dette.

Men vi har også møtt på informanter som blant annet Mustafa og Mona som har fortalt at de foretrekker å omgås med etnisk norske ungdommer og trives godt med. Venner var for mange av informantene de menneskene i livet deres som fylte en funksjon, altså det å være i nuet og at de tilpasser seg det miljøet de lever i. Flere av informantene mine, spesielt de fra Oslo, hevder at de utenlandske vennene deres forstår dem bedre på mange aspekter, motiverer dem innenfor religion, og deler mye felles moraler og verdier. Ungdommene har fortalt at venner på mange måter kan ha en sterk innflytelse og påvirkning på de, og noe som har vist seg å påvirke deres identitetsutvikling og tilhørighet til en stor grad.

Tilhørighet på den andre siden er ganske situasjonell blant de ulike informantene. For eksempel kunne opplevelsen av å være ”palestiner” eller ”norsk” ganske situasjonsbestemt, altså at det var knyttet til en bestemt kontekst og hvor den var markert. Ut i fra datamaterialet har jeg skjønnet at identitet for flere av informantene, ikke i like stor grad som før er avhengig av foreldrenes erfaringer og holdninger. Til tross for at noen av informantene mine, tolker sine identiteter basert på foreldrenes etniske opprinnelse og kulturelle bakgrunn, og at identiteten deres på mange måter blir påvirket fordi andre mennesker tilskriver den, viser de at de mer kulturelt fristilt. De velger selv å forme sine liv, og er i mindre avhengig av den stillingen i samfunnet foreldrene deres har, og hva de mener er riktig og galt å gjøre i gitte situasjoner. De har en forståelse av at de bor i Norge, hvor vi har et samfunn, som i mye større grad gir den enkelte muligheten til å velge ulike livsformer.

Min neste underproblemstilling er slik:

«Hvordan påvirker religion og kjønn minoritetsungdommers identitet, og hva kan dette medføre til når det kommer til sosialisering i det norske samfunnet?»

For å svare på denne underproblemstillingen kan jeg først og fremst si hvor mye denne oppgaven har belyst om tema religion og hvordan religion virker som en påvirkningsfaktor i identitetsarbeidet. Noen av de religiøse informantene mine fortolket religion på sin egen måte, og religion betydde ikke det samme for hvert enkelt individ. For noen av informantene var religion nærmest hele deres identitet, men for noen var den mer privatisert. Samtidig betydde ikke dette at de distanserte seg fra religionen, men heller vurderte selv hva de kan relatere til religionen og hvordan de velger å praktisere den. De unngikk å kun basere seg på en enkelt modell av tradisjonsoverføring eller lydighet. Så med dette ser vi at religion kun er *blant* mange påvirkningsfaktorer, den er relasjonell og ikke noe som står fast og bestemt når det kommer til ungdommenes identitetsutvikling. Det hadde ikke en like stor betydning for alle og at det var andre faktorer som også spilte en vesentlig rolle i deres identitetsutvikling og som styrte informantenes holdninger, verdier, identitet og sosialisering i det norske samfunnet.

En annen ting som kom frem var at kleskoder og arbeidsfordeling var en tydelig og synlig form for forskjell og grensedragning mellom kjønnene. Flere av informantene, da snakker jeg spesifikt om jentene, har vist at identitet på noen områder kan vise seg å være knyttet til de kjønnsrollene og kjønnsforskjellene som innarbeides gjennom oppveksten i hjemmet. Kjønn har på mange måter vært en faktor i ungdommenes identitetsprosesser, hvor det har vært knyttet til kulturell bakgrunn, etnisitet og religion. Informantene mine, spesielt de muslimske, tok avstand fra det de mente var kultur, og heller ønsket å bevare det de så på som religiøst begrunnet.

Foreldrenes begrensninger av jentenes selvbestemmelse og handlingsrom av hensyn til deres døtres seksuelle ærbarhet og familiens sosiale omdømme, altså deres ære, var noe som kom fram og ble mye omtalt av de fleste informantene. Alt dette er med på å prege barnet. I et samfunn hvor ikke alle har samme språk, praksisformer eller følelsesstrukturer som deg selv, kan i stor grad føre til at barnet får en tidlig erfaring av forskjellighet. Det kommer til et punkt hvor barnet oppdager at disse forskjellene ikke bare er tilfeldige, men at det skyldes en etnisk og religiøs tilhørighet til det.

Med utgangspunkt fra teorikapitlet, er det det her Synnes (2019) mener når han skriver, at det er en viktig forutsetning for minoritetsungdommer å skille mellom kultur og religion når det kommer til forhandlinger om kjønn, da kultur i mye større grad kan endres og forhandles, enn det religion kan. Et viktig punkt av forhandlingene mellom kjønn blant jentene i dette

prosjektet, var å sette grenser mellom kultur og religion. Dette gjaldt blant annet når det kom til likestilling, og at informantene mine argumenterer for et mer praktisk syn på likestilling, som i mye større grad passer til dagens norske samfunn og ungdomsliv, enn det foreldrene deres tenker at det er.

Gjennom intervjuene viste ungdommene, spesielt jentene, hvilke påvirkninger dette kunne føre med seg når det kommer til sosialisering i det norske samfunnet og i det norske ungdomsliv. Informantene forklarte hvordan de befinner seg i spenningsfelt når det kommer til å føle seg fri til å kunne gå med de vil, være ute med venner når og hvor de vil, uten å ha altfor strenge begrensninger på for eksempel, innetid og hvem de kan og ikke kan være med. Kjærestereelasjoner og festliv var også noe som kom frem, da informantene mente at de ikke fikk lov til å inngå i relasjoner med det motsatte kjønn eller være en del av norske ungdommers festkultur. Dette kan på mange måter regnes som hindringer for ungdommene når det kommer til å leve et vanlig norsk ungdomsliv ut ifra egne valg og premisser. I følge Eriksen (2001) er ungdom med flerkulturell bakgrunn både norske og noe annet, noe som fører til at de møter på krav og forventninger. De kan føle et krysspress, både hjemmefra og fra det norske samfunn. Dette kan virke belastende for ungdommene og ikke minst oppleves som vanskelig.

«Hvor viktig er egentlig oppvekstmiljø og sted for betydningen av etnisitet blant minoritetsungdom og hvordan påvirker dette identitetsutviklingen? Er det forskjell på minoritetsungdom som vokser opp i storby og liten by?»

For å besvare denne problemstillingen kan jeg si at funnene fra dette masterprosjektet har på flere områder vist at hudfarge, religion, navn, sammen med en rekke andre fysiske kjennetegn, i tillegg til det språket man snakker, eller den aksenten man har på de språk, fortolkes som ulike markører når det kommer til etnisk tilhørighet (Prieur, 2002:5). Selv om sted kanskje ikke spilte en vesentlig rolle blant alle informantene og påvirket deres identitetsutvikling til en stor grad, har vi sett at sted eller oppvekststed på ulike måter kan legge grunnlaget for deltakelse med mennesker i samfunnet, og at det kan ha noe å si for følelsen av tilhørighet for enkelte, men ikke alle.

Det viste seg å ikke være altfor store forskjeller på Oslo og Tromsø informantene mine. Jeg tenkte at sted skulle komme fram som en meningsfull faktor for å forstå ungdommenes dagligliv, muligheter, valg av venner og ikke minst hvilken betydning etnisitet kunne ha for

de ulike informantene som bodde i forskjellige byer, og hva slags betydning det hadde i identitetsutviklingen. Selv om jeg fanget opp noen punkter jeg tolket som forskjeller blant ungdommene i de forskjellige byene, var det ikke såne forskjeller som jeg hadde sett for meg skulle komme frem i analysen av intervjuene i utgangspunktet.

Jeg innså at det ikke var sted som spilte størst rolle for informantene når det gjaldt betydningen av etnisitet, men det å tilhøre en bestemt minoritetsgruppe gjorde. Informantene viste at man kan danne enten positive eller negative følelser av å være en minoritetsungdom, og alt som kommer med det. Hudfarge, navn, språk, religion, osv. Slike følelser kan hos de fleste være forbundet med en sterk følelse av tilhørighet blant egen minoritetsgruppe, hvor man oppnår en sterk etnisk identitet. Men for andre kan en slik følelse virke svært fraværende, noe som fører til en svak etnisk identitet og som bringer med seg mye forvirring og lite tilhørighet.

Noe jeg kan sette frem som det jeg tolket som forskjeller blant informantene mine i forskjellige byer, er at Oslo informantene mine, (gjaldt ikke for alle), til en mye større grad omgås med minoritetsungdommer som seg selv, og at de har et litt annet syn og en annen forståelse for foreldrene sine, når det for eksempel kommer til visse regler, væremåter og forventninger. Først og fremst er Oslo en storby med veldig mange minoriteter fra rundt omkring i verden, så det er ganske naturlig at man tilknytter bånd med mennesker som er lik en selv, eller i det minste kan relatere seg til din etniske kultur. De aller fleste av Oslo informantene mine bor i bydeler og går på skoler som har en større andel av minoriteter, enn det Tromsø informantene har, noe som gjør det enklere å være i lag med andre minoriteter. Så det at Oslo informantene hadde annen relasjon og tilgang til andre minoritetsungdommer, enn det Tromsø informantene mine hadde, kom ikke som et sjokk.

Når det kommer til forståelse overfor foreldres tanker og valg, tenker jeg dette kommer av hvordan tankegang og opplevelser de rundt deg har og erfarer. Er man oppvokst et sted med personer som har gått gjennom samme oppvekstvilkår, har de samme reglene i hjemmet og kan relatere seg til ens egen kulturelle og religiøse tradisjoner og verdier, vil man føle mindre på annerledeshet og få en annen forståelse overfor foreldrene sine. Nettopp fordi de aller fleste i din omgangskrets og oppvekststed går gjennom de samme betingelsene som en selv. Med det får man en annen forståelse, og skjønner at man ikke er alene om disse tingene. Det føles naturlig at ting er lagt opp på denne måten, og noe som kan skje i mange tilfeller er at

man da automatisk former seg selv og sin tankegang ut i fra omgivelsenes formeninger og uttalelser.

Ut i fra dette vil jeg komme med en kort gjentakende oppsummering fra analysen delen hvor jeg skriver at felleskapet både kan skille og forene. Noen vil alltid være innenfor og noen vil alltid være utenfor. Man opplever likhet med de som er innenfor, og ulikhet med de som er utenfor. Dersom man opplever press utenifra, er det en stor sannsynlighet at samholdet innenfor bli sterkere, og identiteten man opplever gjennom dette felleskapet blir mye mer betydningsfullt. Dette gjaldt spesielt for de av informantene som valgte å omgås med minoritetsungdommer, men som sagt så har vi unntak, og Mona var et eksempel på dette. Stedets betydning og habitus kom godt frem her. I Monas omgangs krets har det alltid vært etnisk norske ungdommer, som hun har delt mye av sin oppvekst sammen med og har tatt stor del av den norske kulturens tradisjoner og praksiser, fremfor den somaliske.

En ting hun sa som ga stor betydning for oppvekststed og stedbetydning generelt, er når hun selv forteller at hun tror utfallet hadde vært annerledes i dag hvis hun fra starten av hadde bodd et sted med flere som deler samme etnisk bakgrunn som henne selv, og i mye større grad var rundt de personene i sin oppvekst. Hun beretter at hun mest sannsynlig hadde hatt andre tanker og meninger rundt etnisk identitet og religion og en helt annen forståelse og tilknytning til sin opprinnelseskultur. Dette utfyller og svarer på mange måter den siste underproblemstillingen. Selv om sted ikke hadde en vesentlig betydning for alle informantene, og at det heller ikke kom som en *absolutt* faktor, viste det seg å ha betydning for noen av informantene når det kommer til betydningen av etnisitet og hvordan det påvirker deres identitetsutvikling og opplevelse av tilhørighet.

6 Avsluttende refleksjoner

Dette masterprosjektet har jeg vist at oppfattelsen av etnisk identitet er svært knyttet til kontekst og interaksjon med andre mennesker. Det har kommet frem at forholde mellom majoritet og minoritet ofte kan kjennetegnes av et asymmetrisk maktforhold. Dette prosjektet viser at majoritetsgruppen har mulighet og makt til å definere regler for samhandling og hvilke verdier og normer som blir sett på som riktig eller galt, hvilke normer og verdier som skal være gjeldende og ikke minst hvem som kan bli regnet som «norsk» og «utlending». Informanten mine må her tilpasse seg disse reglene. De tilskrives altså en identitet som «utlending» uavhengig om de prøver å tilpasse seg majoriteten eller majoritetssamfunnet.

Informantenes identiteter forutsetter at andre mennesker anerkjenner og bekrefter deres identitet. For de informantene jeg snakket med, handler dette om at de kan ha en bestemt oppfattelse av seg selv og hvem de er, men for å kunne opprettholde denne forståelsen av seg selv så er de på mange måter avhengige av at omgivelsene rundt gir dem denne bekreftelsen. Men vi har også sett informanter, som for eksempel Mona, som viser at andres fortolkninger ikke behøver å stemme med ens egen tilhørighet. Identitet har på mange måter vært en komplisert prosess blant flere av informantene mine, på samme måte som identitetskonstruksjon hvor både sosiale, kulturelle og religiøse sider ved dem formes i takt med hverandre. Identiteten deres er noe de skaper selv, og ikke bare noe de arver.

Informantene har vist meg at jakten på egen identitet faktisk er noe som foregår gjennom hele livet, som er under stadige endringer av livsstil og selvoppfatning. Identiteten deres avhenger altså av hvordan de selv velger å formidle det til dem de omgås med, da den er noe flyktig og bevegelig. Vår identitet konstrueres gjennom samhandling med andre. Som Mead (1934) hevder, er vi aktører i ulike scener, og det viktigste er at vi skaper og konstruerer vår identitet gjennom selvet, da selvet er begynnelsen av vår identitetsdannelse. Identitet er noe vi tilskriver oss selv og hverandre med, uten at det må være noen gode grunner for det. Hvis vi tar Aisha fra Oslo som eksempel, og forestiller oss at hun blir spurt om sin opprinnelse eller nasjonalitet, ville hun kanskje ha sagt «jeg er pakistaner», men «pakistaner» er ikke noe hun kan være. Det er noe hun kaller seg selv, og noe hun sier (eller andre sier) at hun «er».

Det er viktig for hver enkelt av oss å føle aksept og tilhørighet. Hvor vi finner denne tilhørigheten og aksepten er mye knyttet til hvordan vi klarer å forholde oss til de sosiale og kulturelle kodene i samfunnet. De ulike gruppene og familiene vi tilhører, og har en

tilknytting til, spiller en vesentlig rolle. Spørsmål om unge med flerkulturell bakgrunn klarer å veksle mellom ulike normer og regler i ulike situasjoner, som for eksempel innenfor familien, blant venner og i skolen er viktig. Det er viktig at de unge vet hvilke normer og regler som eksisterer i ulike situasjoner. Dersom de klarer det vil de da kunne oppleve ”den gode situasjon”. En situasjon hvor de vil føle seg hjemme i begge samfunn. Hvis de ikke klarer å gjøre dette vil de oppleve at de må velge hvilke samfunn og kultur de vil følge, noe som kan føre til identitetsproblemer (Sand 2008).

Gjennom samtalene jeg hadde med informantene, fikk jeg bare enda en bekreftelse på hvor mye ”større kontroll” jeg har enn de fleste med en annen etnisk minoritetsbakgrunn. Dette kommer av hvordan jeg blir oppfattet av andre, da man verken kan se eller høre at jeg har en tyrkisk bakgrunn, i motsetning til mine informanter, som ikke kan passere med betegnelsen ”norsk”. Informantene mine mener at reglene ikke var de samme for en med lys hudfarge, som for en mørkhudet De får ikke lov til å oppleve seg som norsk, på grunn av ulike faktorer som hudfarge og navn. Flere av informantene påpekte dette til meg også gjennom samtalene våres. Hvis jeg hadde blitt tatt for å være en velutdannet, borgerlig, ung, norsk kvinne, så er det kun navnet mitt som står i veien, og denne valgmuligheten er det veldig få som har. De kroppslige tegnene setter meg i en annen situasjon, enn for eksempel en med mørkere hudfarge, uten noe valgmulighet, til tross for at vi gjør akkurat de samme tingene i livet (Prieur, 2002:9).

En sånn her fortolkningsramme kan bringe med seg en diskurs om hvordan det er å være etniske minoriteter. I følge Gulbrandsen (2006: 257) er en diskurs ”*en (språklig) praksisform som skaper (et utsnitt av) verden på bestemte måter*”, altså konstrueres verden på bestemte måter gjennom diskurser. Med dette kan man si at forståelsen av etnisk minoritetsungdommers identitet, i stor grad kan være preget av ulike diskurser som ikke nødvendigvis er i samsvar med ungdommenes egen oppfatning.

Dette kan blant annet være konstruksjonen av ”de andre” og overfokusering på etnisk identitet. For eksempel kan det være dette Rashid mente når han sa ”*jeg vil aldri bli like mye verdsatt som en etnisk norsk man. En Martin vil alltid være foran meg, uansett hvor ”like” vi er*”. Forskjeller i hudfarge, religion, navn, kultur og verdier utgjør barrierer for tilhørighet, aksept og deltakelse i det norske samfunnet. For informantene mine, spesielt de som er født og oppvokst i Norge, vil både forvente og kreve en plass i det norske samfunnet, på en annen måte enn foreldrene deres, uten å måtte føle noe negativt på det.

Relevans for praksis

Konsekvensene for praksis dersom man har et statisk syn på kultur, er at det er vanskelig å akseptere eller forstå at minoritetsungdom kan oppleve seg selv som både norsk og utenlandsk. Det å operere med en statisk kulturforståelse innsnevrer mulighetene for identitetskonstruksjon blant ungdom. Når en med mørk hudfarge for tilskrevet en identitet som utlending, kan dette være et uttrykk for at kategorien norsk knyttes til hvithet. Skolen og lærere har dermed en vesentlig oppgave i å være medaktør i minoritetslevers identitetsbygging og danning, hvor disse elevene også opplever å ha en betydning i forhold til samfunnsutviklingen.

Dette krever en anerkjennende praksis og tilrettelegging på både individnivå og systemnivå. Det kreves også at lærere og majoritetssamfunnet unngår et statisk syn på kultur og etnisitet, og heller ser på det fra et dynamisk syn hvor etnisitet og kultur er fleksibel og avhenger av hvilken situasjon den enkelte er i. De aller fleste skoler, spesielt i Oslo, har en flerkulturell skole, som innehar et mangfold av minoritetsungdommer, fra ulike kulturer, noe man som lærer må være bevisst over. Skolen og lærere må være bevisste på hvordan mangfoldet synliggjøres, slik at elevene først og fremst kan gjenkjenne seg i skolemiljøet, og at de får den nødvendige bekreftelsen på verdien av egen bakgrunn og tilhørighet (Spernes, 2012:161).

En del forskere innenfor flerkulturell pedagogisk forskning, har et syn om at man i tillegg til en flerkulturell pedagogisk tenking, også burde fokusere på dynamikken og interaksjonen som både skjer i elevene, og mellom elevene med ulik kulturell bakgrunn (Abdallah-Preteuille, 2006; Børhaug og Helleve, 2016; Portera, 2012, Solbue, 2014). Hvis lærere kan skape og utvikle et godt og trygt læringsmiljø, hvor den enkelte eleven blir sett og respektert for den han/hun er, og ved hjelp av dialogiske arbeidsformer, skal man kunne bevisstgjøre elevene på at det finnes rom for uenighet og vilje for å forstå den enkeltes utgangspunkt, bakgrunn og synspunkter. Med dette får man en større intersubjektiv forståelse, og dermed kan man frigjøre seg fra kategoriseringer og karakteristikker av individer og grupper, noe som resulterer i at man ikke generaliserer og har stereotypiske holdninger og tanker overfor andre personer (Rommetveit, 1979).

I en slik situasjon eller gjennomgang, vil den enkelte få en større forståelseshorisont med både nye og endrede perspektiver innenfor læringsprosesser, og samtidig styrkes følelsen og

opplevelsen av å være en viktig del av felleskapet. Innenfor en slik interkulturell pedagogisk praksis settes også fokus på interaksjoner og relasjoner mellom elevene med flerkulturell bakgrunn, hvor bakgrunn og forskjeller underbygges og synliggjøres. Dette forteller oss at man utvikler gjensidig forståelse gjennom samhandling og dialogiske arbeid (Østberg, 2013).

Det sies å være diskusjoner om likheter og ulikheter mellom interkulturell pedagogisk praksis og flerkulturell praksis. Flere hevder for at innenfor den interkulturelle pedagogikken, legger sterkere vekt på interaksjoner og dialogiske prosesser innad et kulturelt mangfold.

Flerkulturell pedagogikk på en annen side, beskriver i større grad ulike situasjoner med flere kulturer tilstede, noe som vil si at den flerkulturelle pedagogikken har en mer deskriptiv tilnærming, altså at den prøver å beskrive virkeligheten uten å gi noe spesiell forklaring. I følge Holm og Zilliacus (2009:14) er det ikke klare skiller mellom dem, da det finnes ulike forståelser og innfallsvinkler innenfor både den flerkulturelle og den interkulturelle praksisen. Disse to forståelsene er i stadig utvikling og endring, og blir forstått og praktisert litt ulikt i forskjellige deler av verden. De er ikke bare opptatt av rase og etnisitet, men de har også et fokus på kjønn, seksualitet, klasse, religion og språk. Dette innebærer som jeg nevnte i sted et stort klasserom som inneholder et mangfold av flere minoriteter, og at man som lærer har en oppgave av å være bevisst til dette.

7 Litteraturliste

Aakvaag, G.C. 2008. *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt forlag.

Abdallah- Pretceille, M. (2006). Interculturalism as a paradigm for thinking about diversity. *Intercultural Education*.

Appadurai, A. (1996). *Modernity At Large: Cultural Dimensions of Globalization*. Minneapolis: University of Minnesota press.

Beck, C.W., Engen, T.O., Østerud, S. og Aasen, J. (2010). Sosialiseringsteoretikeren Anton Hoem- En internasjonal plassering. I Hoem, A. (2010). *Sosialisering – kunnskap- identitet*. Vallset: Oplandske bokforlag.

Berger, P.L og Luckmann, T. (2006). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget AS: Bergen.

Berulfsen, B og Gundersen, D. (2001). *Fremmedordbok og synonymer. Blå ordbok*. Oslo: Kunnskapsforlaget.

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bourdieu, P. (1984). *Kultur och kritikk*. (Oversatt av Johan Stierna). Les Editions de Minuit. Originalens tittel: *Questions de sociologie*.

Bourdieu, P. (1996). *Symbolisk makt*. Oslo: Pax.

Bourdieu, P. og Passeron, J.C. (1990). *Reproduction in education, society and culture*. I

Bæck, U.-D.K. (2011). Om sosiale prestasjonsforskjeller og den sosiale konstruksjonen av intelligente barn. I Haugen, V.D og Stølen, G. (Red.). (2017). *Pedagogisk mangfold- i et samfunnsperspektiv*. Universitetsforlaget: Oslo.

Bæck, U.-D.K. (2011). Om sosiale prestasjonsforskjeller og den sosiale konstruksjonen av intelligente barn. I Haugen, V.D og Stølen, G (red.). (2017). *Pedagogisk mangfold- i et samfunnsperspektiv*. Universitetsforlaget: Oslo.

Børhaug, F. B., og Helleve, I. (2016). *Interkulturell pedagogikk som motkraft*. Bergen: Fagbokforlaget.

- Caglar, A.S. (1997). "Hyphenated Identities and the Limits of Cultur". I *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Jacobsen, C. (2002). Oslo: Unipax.
- Cresswell, T. (1996). *In place/Out of place. Geography, Ideology, and Transgression*. Minnesota: University of Minnesota Press.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (2.utg). Sage Publications.
- Dale, B og Berg, N.G. (2013). Hva er stedsidentitet, og hvordan fanger vi den opp? I Førde, A., Kramvig, B., Berg, Nina, G. og Dale, B. (Red). *Å finne sted: Metodologisk perspektiver i stedsanalyser*. Oslo: Akademika forlag.
- Dalen, M. (2004). *Intervju som forskningsmetode* (1.utg). Universitetsforlaget: Oslo.
- Engen, T.O. (Red.). (1985). *Migrasjonspedagogikk*. Oslo: Gyldendal.
- Engen, T.O. (2003). Enhetsskolen og flerkulturell nasjonsbygging. I Østerud, P og Johnsen, J (Red.). *Leve skole! Enhetsskolen i et kultukristisk perspektiv*. Vallset: Oplandske Bokforlag.
- Eriksen, H.T. (1998). *Etnisitet och nationalism*. Oversatt fra engelsk til svensk av Sören Häggqvist. Nora: Nya Doxa.
- Eriksen, H.T. (2001). *Flerkulturell forståelse. Perspektiver på det flerkulturelle*. 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, J.W. (1997). *Friluftsliv som arena for integrering av ungdom med innvandrerbakgrunn. En kvalitativ undersøkelse om ungdom med innvandrerbakgrunn sitt forhold til friluftsliv, sett i et integreringsperspektiv*. Hovedfagsoppgave ved Norges Idrettshøgskole. Oslo.
- Esmark, K. (2006). Bourdieus uddannelsessosiologi. I Prieur, A., Sestoft, C. Esmark, K og Rosenlund, L. (eds). *Pierre Bourdieu. En introduction*. København. Hans Reizels.
- Frønes, I. (2006). *De likeverdige. Om sosialisering og de jevnaldrendes betydning*. Oslo: Gyldendal.
- Gulbrandsen, L.M. (2006). *Oppvekst og psykologisk utvikling. Innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Gullestad, M. (2002). Det norske sett med nye øyne. I Mathisen, T. (2020). *"Vi er med hverandre fordi vi er utlendinger": Om (re) produksjonen av kategoriene "utlending" og "norsk" i skolen..* Norsk tidsskrift for ungdomsforskning. Universitetsforlaget: Oslo.
- Gullestad, M. (2006). Plausible prejudice. I Mathisen, T. (2020). *"Vi er med hverandre fordi vi er utlendinger": Om (re) produksjonen av kategoriene "utlending" og "norsk" i skolen..* Norsk tidsskrift for ungdomsforskning. Universitetsforlaget: Oslo
- Gravem, P. (2004). *KRL- et fag for alle? KRL- faget som svar på utfordringer i en flerkulturell enhetsskole.* Vallset: Opplandske bokforlaget.
- Haugen, V.D og Stølen, G. (Red.) (2017). *Pedagogisk mangfold – i et samfunnsperspektiv.* Universitetsforlaget: Oslo
- Hodne, B. (2002). *Norsk nasjonalkultur. En kulturpolitisk oversikt.* Oslo: Universitetsforlaget.
- Hoem, Anton. (1978). *Sosialisering. En teoretisk og empirisk modellutvikling.* Universitetsforlaget, Oslo.
- Hoem, A. (2010). *Sosialisering: Kunnskap – Identitet.* Vallset: Opplandske Bokforlag.
- Holm, A., og Zilliacus, H. (2009). Multicultural and intercultural educations: is there a Difference? I M.- T.Talib, J. Loima, H. Paavola og S. Patrikainen (Red.). *Dialogs on Diversity and Global Education.* Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Henriksen, J.O og Krogseth, O. (2001). *Pluralisme og identitet. Kulturanalytiske perspektiver på nordiske nasjonalkirker i møte med religiøs og moralsk pluralisme.* Oslo: Gyldendal norsk Forlag A/S.
- Inglis, T. (2009). *Local belonging, identities and sense of place in contemporary Ireland.* No.4 in the Discussion Series: Politics and Identity. Institute for British- Irish Studies University College Dublin.
- Jacobsen, C. M. 2002. *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge.* Oslo: Unipax.
- Jacobsen, D. I. (2009). *Perspektiver på Kommunise- Norge-en innføring i kommunalkunnskap.* 5892. Bergen: Fagbokforlaget.
- Jenkins, R. (2002). *Pierre Bourdieu.* London: Routledge.

- Kaya, Mehmed. (2000). "Innvandrerungdom og en tredje alternativ identitet?" I Jacobsen, C.M. (2002). *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Oslo: Unipax
- Klausen, A.M. (1976). *Kultur- variasjon og sammenheng*. Gyldendals Norsk Forlag: Oslo.
- Kvale, S. (1997). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal.
- Lewicka, M. (2014). Place attachment: How far have we come in the last 40 years?. *Journal of Environmental Psychology*.
- Massey, D. (2005). For space. I Paulgaard, G. (2017). *Pedagogisk Mangfold- i et samfunnsperspektiv*. Universitetsforlaget: Oslo.
- Mathisen, T. Og Stenbacka, S. (2015). Unge migranter skaper steder: Translokale og lokale praksiser i rurale områder i Norge og Sverige. I M.Aure, N.G. Berg, J. Cruickshank og B. Dale (red). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Mathisen, T. (2020). "Vi er med hverandre fordi vi er utlendinger": Om (re) produksjonen av kategoriene "utlending" og "norsk" i skolen. Norsk tidsskrift for ungdomsforskning. Universitetsforlaget: Oslo. Hentet fra : https://www.idunn.no/file/pdf/67240759/vi_er_med_hverandre_fordi_vi_er_utlendinger_om_reprodu.pdf
- Mead, G.H. (1934). *Mind, Self & Society*. Chicago: University of Chicago Press. Paperback edition 1967.
- Mørck, Y. 1998. Bindestregsdanskere. Fortællinger om køn, generationer og etnicitet. I I Jacobsen, C.M. (2002). *Tilhørighetens mange former. Unge muslimer i Norge*. Oslo: Unipax
- Paulgaard, G. (2015). Oppvekst i tid og rom. Om betydningen av sted i studiet av ungdom. I Aure, M., Berg, N.G., Cruickshank og Dale, B. (Red.). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Paulgaard, G. (2017). Sted som mulighetsrom og læringsarena. I Haugen, V.D og Stølen, G. (Red). *Pedagogisk mangfold- i et samfunnsperspektiv*. Universitetsforlaget.
- Portera, A. (2012). Intercultural and Multicultural Education: Epistemological and Semantic Aspects. I C. A.

- Prieur, A. (2002). *Frihet til å forme seg selv ?*. En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn. KONTUR nr 6. Hentet fra : https://kontur.au.dk/fileadmin/www.kontur.au.dk/OLD_ISSUES/pdf/kontur_06/annich_prieur.pdf
- Prieur, A. (2004). *Balansekunstnere- betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Oslo Pax Forlag A/S.
- Prieur, A og Sestoft, C. (Red.). (2006). *Pierre Bourdieu- En introduktion*. København. Hans Reizels.
- Rommetveit, R. (1979). On the architecture of intersubjectivity. I R. Rommetveit, og R. M. Blaker (Red.). *Studies of language, thoughts and verbal communication*. New York: Academic Press.
- Rose, G. (1995). Place and Identity: A sense of Place. I Massey, D. Og P. Jess (red). *A Place in the World?*. Milton Keynes: The open University.
- Røe, P.G. og Sæter, O. (2015). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I Aure, M., Berg, N.G., Cruickshank og Dale, B. (Red.). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sand, T. (2008). *Flerkulturell virkelighet i skole og samfunn*. Oslo: Cappelen akademisk forlaget.
- Sand, T. Og Walle- Hansen, W. (1992). *Sosialisering i dag*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Savage, M., Bagnall, G., og Longhurst, B.J. (2005). *Globalization and belonging*. London: Sage Publications. Hentet fra: <http://sk.sagepub.com/books/globalization-and-belonging>
- Simonsen, K. (2005). Byens mange angister- konstruksjon av byen i praksis og fortælling. I Paulgaard, G. *Oppvekst i tid og rom. Om betydningen av sted i studiet av ungdom*. I Aure, M., Berg, N.G., Cruickshank og Dale, B. (Red.) (2015). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Solbue, V. (2014). *Dialogen som visker ut kategorier. Doktorgradsavhandling*. Bergen: Universitet i Bergen.

Spernes, K. (2012). *Den flerkulturelle skolen i bevegelse: teoretiske og praktiske perspektiver*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Svendsen, B.A. (2009). *Flerspråklighet i teori og praksis*. I R. Hvistendahl (red).

Flerspårklighet i skolen. Oslo: Universitetsforlag: Oslo. Hentet fra:

https://www.idunn.no/file/pdf/67240759/vi_er_med_hverandre_fordi_vi_er_utlendinger_om_reprodu.pdf

Synnes, R. M. (2019). *Kjønn og religiøse grenser: Unge muslimer og kristnes forhandlinger av kjønn i migrantmenigheter*. Norsk sosiologisk tidsskrift. Universitetsforlaget: Oslo.

Hentet fra:

https://www.idunn.no/file/pdf/67141733/kjoenn_og_religioese_grenser_unge_muslimer_og_kristnes_forha.pdf

Søholt, S., Aasland, A., Onsager, K. Og Vestby, G.M. (2012). "Derfor blir vi her"-innvandrere i Distrikts- Norge. NIBR- rapport 2012:5. Norsk institutt for by- og regionforskning.

Thagaard, T. (2003). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Oslo: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative metoder i praksis*. (3.utg). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Torgersen, L. (2005). *Betydningen av innvandrerbakgrunn for psykiske vansker blant ungdom*. Rapport 5/05. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.

Vestby, G.M. (2015). Stedsutviklingens råstoff og resultat: Funksjonelle og emosjonelle relasjoner mellom mennesker og steder. I M. Aure, N.G. Berg, J. Cruickshank og B. Dale (red). *Med sans for sted. Nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlaget.

Østberg, S. (2003). *Muslim i Norge. Religion og hverdagsliv blant unge norsk-pakistanere*. Oslo: Universitetsforlaget.

Østberg, D og Bjørnerem, R.T. (2017). *Musikkfeltet: Innføring i musikk sosiologi*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Vedlegg 1 – Intervjuguide

Starts spørsmål

- Hva gjør du nå? Skole, jobb, linje ?
- Hva vil du gjøre etter videregående?
- Er det noe spesifikk grunn for at du vil akkurat det her

Identitet

- Er du født i Norge?

Hvis ja :

- Kan du si noe om hva du mener som er spesielt norsk? Spesielt norske aktiviteter for eksempel?
- Føler du at du gjør mye av det?
- Omgås du mest med utenlandske/minoritetsspråklige ungdom eller etnisk norske?
Hvis ja: hvorfor? Er det bevisst?
Hvis nei : hvorfor?
- Har det noe å si for deg? Begrunn svaret.
-

Hvis nei :

- Hvor er du født og oppvokst?
- Når kom du til Norge?
- Husker du hvordan det var å komme til Norge?
- I så fall, var det noe du la spesielt merke til?
- Noe som var bra og/eller noe som var rart eller merkelig?
- Hvordan opplever du å bo i Norge i dag?
- Opplever du at etnisitet har betydning?
- Opplever du at du har en annen bakgrunn enn dine venner- dine norske venner?
- Er det situasjoner hvor du opplever at forskjell har betydning, - i så fall kan du fortelle om det ?

Religion

- Hva tror du på?
- Føler du religion er et viktig aspekt når det kommer til din identitet?
- Føler du at du skiller deg ut som en (muslim, kristne, jøde), blant venner eller generelt i samfunnet?

Familie

- Beskriv din familie
- Hvem bor du sammen med
- Hvilket forhold har du til din familie ?
- Hva pleier dere å gjøre? Har du bestemte regler hjemme?
- Viser du en annen side av deg selv når du er med familien, enn når du er med venner?
- Er de opptatt av hvordan du skal være ? (klesstil, oppførsel, utdanning, seksualitet, fritid).

Kjønn

- Mener du at kjønn har betydning - at man er jente eller gutt?
- Mener du at kjønn hadde noe å si i din oppvekst? Har det noe å si i dag? Forklar.
- Er det mer en fordel eller en ulempe å være ditt kjønn, ut i fra den bakgrunnen du har? Forklar.

Venner

- Har du flest etnisk norske venner, eller utalandske venner ?
- Om du har både norske og utenlandske venner- er det noen forskjell?
- Hva synes foreldrene dine om vennene dine?
- Hva slags innflytelse har vennene dine på deg? Påvirker venner hverandre?
- Føler du at du må sjonglere mellom ulike roller og forventninger når du er hjemme og ute blant venner?

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet ”Norsk, utledning eller begge dele? En studie av ungdom med flerkulturell bakgrunn som vokser opp på ulike steder i Norge”?

Mitt navn er Dilara Karabulut og jeg er masterstudent ved Institutt for pedagogikk, UiT Norges Arktiske Universitet i Tromsø. Jeg er født og oppvokst i Norge og mine foreldre kommer fra Tyrkia. Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å øke forståelsen av minoritetslevers opplevelse av egen identitet og tilhørighet. I dette skrevet, gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med dette prosjektet er å få en forståelse av minoritetsungdoms opplevelse av egen identitet, og undersøke betydningen av identitet for tilhørighet i ulike grupper. Det å føle tilhørighet er et av våre primærbehov, og jeg vil undersøke hvilke forhold som tillegges vekt når det gjelder identitet og tilhørighet blant ungdom. I denne masteroppgaven tar jeg utgangspunkt i følgende hovedproblemstilling:

- *”Hvordan konstruerer minoritetsungdom på ulike steder sin identitet og hvilken faktor spiller inn i opplevelsen av tilhørighet og identitetsutvikling?”*

Jeg har tre underproblemstillinger, og de er følgende:

- *«Hvilken betydning har venner og familie når det gjelder minoritetsungdoms identitetsutvikling, og hvordan påvirker disse arenaene for følelsen av tilhørighet?»*
- *Hvordan påvirker religion og kjønn minoritetsungdommers identitet, og hva kan dette medføre til når det kommer til sosialisering i det norske samfunnet?»*
- *«Hvor viktig er egentlig oppvekstmiljø og sted for betydning av etnisitet blant minoritetsungdom og hvordan påvirker det identitetsutviklingen? Er det forskjell på minoritetsungdom som vokser opp i storby og liten by?».*

UiT Norges arktiske universitet er ansvarlig for utdanningen hvor dette mastergradsprosjektet gjennomføres, de er også ansvarlig for selve prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Ungdommer som har foreldre med en annen bakgrunn enn norsk, blir ofte regnet som minoritetsungdom, og det er ungdom med denne form for bakgrunn jeg ønsker å intervju. Det kan være ungdom som er født i Norge eller ungdom som har flyttet hit.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i dette prosjektet, innebærer det at jeg kommer til å intervju deg og stille deg ulike spørsmål om deltagelse på ulike arenaer og identitet og tilhørighet. Årsaken til at jeg er interessert i dette tema er at jeg selv har vokst opp i Norge med foreldre som kommer fra et annet land. Det er altså veldig interessant for meg å utføre et studie om akkurat det her og jeg hadde vært mer enn takknemlig om du ville vært en del av det. Om du tillater det vil jeg ta lydopptak og notere underveis.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- De som kommer til ha tilgang til dine opplysninger er meg og min veileder, professor Gry Paulgaard. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.
- Det vil gjøres lydopptak med mobiltelefon, data lagres ikke på telefonen men på nettskjema diktafon. Nettskjema er databehandler i prosjektet.

Jeg vil sørge for at alle opplysninger anonymiseres slik at du ikke kan gjenkjennes i det som skrives om prosjektet og heller ikke når masteroppgaven min er ferdig. Opplysninger som hvilken skole jeg drar til, hvilken klasse, navn og kontakt opplysninger kommer til å endres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen kommer til å være juni 2021. All form for informasjon, kontaktopplysninger og lydopptak vil bli slettet umiddelbart.

Du har rett til å få innsyn i de opplysninger jeg har om deg, og du kan få utlevert kopi av disse om du ønsker opplysningene.

- Du har også rett til å få endret opplysninger om deg eller slette disse. Du har også rett til å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger dersom du mener at disse ikke er riktig behandlet.
- Husk at alle personidentifiserbare opplysninger vil bli slettet slik at det som vil være igjen ikke kan knyttes til deg og de opplysninger du har gitt.

Vårt ansvar

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT Norges arktiske Universitet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har flere spørsmål til studien kan du ta kontakt med:

- UiT Norges arktiske universitet - Veileder professor Gry Paulgaard. Email: gry.paulgaard@uit.no
- Personvernombud UiT- Joakim Bakkevold. Email: joakim.bakkevold@uit.no
- Masterstudent- Dilara Karabulut. Email: dka007@uit.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Gry Paulgaard

(Professor/veileder)

Dilara Karabulut

(Masterstudent)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om masterprosjektet til Dilara Karabulut og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

å delta i personlig (dybde) intervju.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato og kontaktopplysninger, mobilnummer og/eller epost

